

พฤติกรรมและแนวโน้มพฤติกรรมการทำงานของผู้พุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร

สารนิพนธ์
ของ
ทศพลัย เสถียรทิพวรรณ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ
กุมภาพันธ์ 2553

พฤติกรรมและแนวโน้มพฤติกรรมการทำงานของผู้พุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร

สารนิพนธ์
ของ
ทัตพลย์ เสถียรทิพวรรณ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ
กุมภาพันธ์ 2553
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

พฤติกรรมและแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร

บทคัดย่อ
ของ
ทศพลัย เสถียรทิพวรรณ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ
กุมภาพันธ์ 2553

ทศพลัย เสถียรทิพวรรณ. (2553). *พฤติกรรมและแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร*. สารนิพนธ์ บรม.(การจัดการ).กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฏฐ์ กุลิสร

การวิจัยในครั้งนี้ศึกษา พฤติกรรมและแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชน การทำบุญด้วยการให้ทาน การทำบุญด้วยการรักษาศีล การทำบุญด้วยการเจริญภาวนา ตลอดจนลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่มีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญและความสัมพันธ์ของพฤติกรรมกับแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ พุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร จำนวน 400 ตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแตกต่างใช้สถิติการทดสอบประกอบด้วย ค่าที และค่าความแปรปรวนทางเดียว ถ้าพบความแตกต่างรายคู่โดยใช้วิธี บราวน์ - ฟอกิส และทดสอบความสัมพันธ์ใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า

กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุต่ำกว่า 20 ปี จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีอาชีพ นักเรียน/นักศึกษา มีรายได้ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท มีสถานภาพโสด มีระดับพฤติกรรมกรรมการทำบุญด้วยการให้ทานและ การเจริญภาวนาในระดับปานกลาง ด้วยการรักษาศีลในระดับมาก มีระดับแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญด้วยการให้ทานและด้วยการรักษาศีลในระดับมากที่สุด ด้วยการเจริญภาวนาในระดับมาก มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธรูปศาสนาในระดับมาก โดยผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า

1.1 พุทธศาสนิกชนที่มีเพศต่างกัน มีแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญด้านการทำบุญด้วยการให้ทาน รักษาศีล แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

1.2 พุทธศาสนิกชนที่มีอายุต่างกัน มีแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญด้านการทำบุญด้วยการให้ทานโดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

พุทธศาสนิกชนที่มีอายุต่างกัน มีแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญด้านการทำบุญด้วยการรักษาศีลโดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

พุทธศาสนิกชนที่มีอายุต่างกัน มีแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญด้านการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาโดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

1.3 พุทธศาสนิกชนที่มีอาชีพต่างกัน มีแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญด้านการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาโดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

1.4 พุทธศาสนิกชนที่มีรายได้ต่างกัน มีแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญด้านการทำบุญด้วย

การเจริญภาวนาโดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

1.5 พุทธศาสนิกชนที่มีสถานภาพต่างกัน มีแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญด้านการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาโดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. พฤติกรรมการทำบุญ ประกอบด้วยการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา มีความสัมพันธ์กับแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร

2.1 พฤติกรรมการทำบุญด้วยการให้ทาน มีความสัมพันธ์กับแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญด้วยการให้ทาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งมีค่าความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันในระดับปานกลาง

2.2 พฤติกรรมการทำบุญด้วยการรักษาศีล มีความสัมพันธ์กับแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญด้วยการรักษาศีล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งมีค่าความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันในระดับปานกลาง

2.3 พฤติกรรมการทำบุญด้วยการเจริญภาวนา มีความสัมพันธ์กับแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญด้วยการเจริญภาวนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งมีค่าความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันในระดับปานกลาง

BUDDHISTS' BEHAVIOR AND BEHAVIORAL TENDENCY MAKING MERIT IN PANAKORN
DISTRICT

AN ABSTRACT
BY
TASSAWALAI STEANTIPPAWAN

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Business Administration Degree in Management
at Srinakharinwirot University
February 2010

Tassawalai Steantippawan. (2010). *Buddhists' Behavior and Behavioral Tendency Making Merit in Panakorn district*. Master Project's, M.B.A. (Management).Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Project Advisor: Assoc.Prof.Dr. Nak Gulid.

The purposes of this research were to study the behavior and behavior trend of Buddhists in Phra Nakorn district towards merit making by donation, preserving the religious precepts and meditation, the influence of demographic characteristics towards merit making behavior and the relationship between the behavior and behavior trends towards merit making. The samples in this study consisted of 400 Buddhists living in Phra Nakorn district. The methodology used in the research was questionnaires. The statistic used in data analysis were percentage, mean, standard deviation and hypotheses testing by using t-test and one-way analysis of variance with post-hoc Brown-Forsythe test and the analysis of relation by Pearson Product moment correlation coefficient.

The majority of the respondents were woman, under 20 year old, graduate more than or equal bachelor degree , income less than or equal to 10,000 baht , single status, merit making behavior by donation and meditation in middle level , by preserving in high level. Behavior trend towards merit making by donation and preserving is in the highest level, by meditation in high level. The knowledge about Buddhism is in high level. The hypotheses testing result showed as below.

The findings were as follows:

1.1 The Buddhists with different gender had statistically significant different behavior trend towards merit making by donation and preserving the precepts at 0.01 level.

1.2 The Buddhists with different age had statistically significant different behavior trend towards merit making by donation at the 0.01 level, by preserving the precepts at the 0.05 level and by meditation at 0.01 level.

1.3 The Buddhist with different occupation had statistically significant different behavior trend towards merit making by meditation at 0.01 level.

1.4 The Buddhist with different average monthly income had statistically significant different behavior trend towards merit making by meditation at 0.01 level.

1.5 The Buddhist with different marital status had statistically significant different behavior trend towards merit making by meditation at 0.05 level.

2. The merit making behaviors including donation, preserving the precepts and meditation were correlated with the merit making behavior trend of Buddhists in Phra Nakorn district.

2.1 The merit making behavior by donation had moderate positively related to the merit making behavior trend by donation at statistical significance of 0.1 level.

2.2 The merit making behavior by preserving the precepts had moderate positively related to the merit making behavior trend by preserving the precepts at statistical significance of 0.1 level.

2.3 The merit making behavior by meditation had moderate positively related to the merit making behavior trend by meditation at statistical significance of 0.1 level.

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการ
สอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์เรื่อง พฤติกรรมและแนวโน้มพฤติกรรมการทำงานของพุทธศาสนิกชน
ในเขตพระนคร ของ นางสาวทศพลัย เสถียรทิพวรรณ ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการ
ศึกษาตามหลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ ของมหาวิทยาลัยศรี
นครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฏฐ์ กุลิษฐ์)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

.....
(รองศาสตราจารย์ สุพาดา สิริกุตตา)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฏฐ์ กุลิษฐ์)

..... กรรมการสอบสารนิพนธ์
(รองศาสตราจารย์ สุพาดา สิริกุตตา)

..... กรรมการสอบสารนิพนธ์
(รองศาสตราจารย์ ศิริวรรณ เสรีรัตน์)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจ
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีคณะสังคมศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติมา สังข์เกษม)
วันที่ เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2553

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ดี เนื่องจาก ความกรุณาและความช่วยเหลือเป็นอย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฏฐ์ กุลิษฐ์ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ที่ได้สละเวลาอันมีค่านับตั้งแต่เริ่มต้น ดำเนินการจนเสร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ ในการให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ และตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่อง อธิบายให้ผู้วิจัยเข้าใจอันเป็นประโยชน์ในการทำสารนิพนธ์ครั้งนี้ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณา จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และ รองศาสตราจารย์ สุพาดา สิริ กุตตา ที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจคุณภาพของเครื่องมือ และเป็นกรรมการ ตลอดจนให้คำแนะนำในการวิจัยครั้งนี้

ตลอดจนขอขอบพระคุณ คณะอาจารย์ทุกท่านในภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และคณาจารย์ในโครงการบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต ที่ได้อบรมสั่งสอน ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ที่เป็นประโยชน์ยิ่งแก่ผู้วิจัย

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดา และมารดา ผู้ดูแล เอาใจใส่ และเป็นกำลังใจในการทำวิจัยครั้งนี้ พร้อมทั้งได้ให้การอบรม เลี้ยงดู และสั่งสอนให้ผู้วิจัยเป็นคนดี มีมานะ ขยันและอดทน ตลอดจนทุก ๆ คนในครอบครัวที่ให้คำแนะนำที่ดีมีคุณค่า ทำให้ผู้วิจัยสามารถจัดทำวิจัยครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่านที่ได้กรุณาเสียสละเวลาในการตอบคำถาม เพื่อน ๆ ทุกท่าน ตลอดจนผู้ที่ช่วยเหลือทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้ความร่วมมือ และเป็นประโยชน์ในการทำสารนิพนธ์ครั้งนี้

คุณประโยชน์และความดีอันพึงมีจากสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณ ของ บิดา มารดา ญาติ ๆ บุรพคณาจารย์ทุกท่าน ที่ได้อบรมสั่งสอน ชี้แนะแนวทางที่ดีและมีคุณค่า ตลอดจนมาจนสำเร็จการศึกษา

นางสาวทศพลัย เสถียรทิพวรรณ

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	2
ความสำคัญของการวิจัย.....	2
ขอบเขตการวิจัย.....	3
นิยามคำศัพท์เฉพาะ.....	5
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	6
สมมุติฐานในการวิจัย.....	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
แนวคิดและทฤษฎีด้านประชากรศาสตร์.....	8
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ.....	10
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมและแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญ.....	13
ประวัติเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา และการทำบุญ.....	37
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	45
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	51
การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	51
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	53
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	58
การจัดทำและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	58
สถิติที่ใช้ในการวิจัย.....	59
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	65
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	65
การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	65
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	66
สรุปผลการทดสอบสมมุติฐาน.....	104

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	106
สังเขปความมุ่งหมาย สมมติฐานและวิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	106
สรุปผลการค้นคว้าวิจัย.....	114
อภิปรายผล.....	121
ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย.....	127
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	129
 บรรณานุกรม	 130
ภาคผนวก.....	135
ภาคผนวก ก แบบสอบถาม.....	136
 ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์.....	 140

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงจำนวน(ความถี่)และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนและสถานภาพการสมรส.....	66
2 แสดงจำนวน(ความถี่)และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนและสถานภาพการสมรส.....	67
3 วิเคราะห์พฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ซึ่ง ประกอบด้วย การทำบุญด้วยการให้ทาน การทำบุญด้วยการรักษาศีล การทำบุญด้วยการเจริญภาวนา โดยแจกแจงจำนวน ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน.....	70
4 วิเคราะห์แนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ซึ่งประกอบด้วย การทำบุญด้วยการให้ทาน การทำบุญด้วยการรักษาศีล การทำบุญด้วยการเจริญภาวนา โดยแจกแจง จำนวน ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน.....	72
5 วิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นด้านความรู้ความเข้าใจของพุทธศาสนิกชนในเขต พระนครโดย แสดงจำนวน(ความถี่)และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	74
6 แสดงคะแนนรวมระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธรูป.....	78
7 แสดงการแปลผลระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธรูป.....	79
8 แสดงการตรวจสอบค่าความแปรปรวนของเพศโดยใช้ Levene test	80
9 แสดงการทดสอบเพศที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของ พุทธศาสนิกชนในเขตพระนครด้านการทำบุญด้วยการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา....	81
10 แสดงการตรวจสอบค่าความแปรปรวนของอายุโดยใช้ Levene test.....	82
11 แสดงการทดสอบอายุที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของ พุทธศาสนิกชนในเขตพระนครด้านการทำบุญด้วยการให้ทานโดยรวม.....	83
12 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างของแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชน ในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการให้ทานโดยรวม จำแนกตามอายุโดย เปรียบเทียบรายคู่ Dunnett's T3.....	84
13 แสดงการทดสอบอายุที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของ พุทธศาสนิกชนในเขตพระนครด้านการทำบุญด้วยการรักษาศีลโดยรวม.....	84
14 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างของแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชน ในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการรักษาศีลโดยรวม จำแนกตามอายุโดย เปรียบเทียบรายคู่ Dunnett's T3.....	85

บัญชีตาราง(ต่อ)

ตาราง	หน้า
15 แสดงการทดสอบอายุที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำงานของ พุทธศาสนิกชนในเขตพระนครด้านการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาโดยรวม.....	86
16 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างของแนวโน้มพฤติกรรมการทำงานของพุทธศาสนิกชน ในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาโดยรวม จำแนกตามอายุโดย เปรียบเทียบรายคู่ Dunnett's T3	87
17 แสดงการตรวจสอบค่าความแปรปรวนของระดับการศึกษาโดยใช้ Levene test	88
18 แสดงการทดสอบระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำงาน ของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนาโดยรวม.....	89
19 แสดงการตรวจสอบค่าความแปรปรวนของอาชีพโดยใช้ Levene test	90
20 แสดงการทดสอบอาชีพที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำงานของ พุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการให้ทานโดยรวม.....	91
21 แสดงการทดสอบอาชีพที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำงานของ พุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการรักษาศีลโดยรวม.....	92
22 แสดงการทดสอบอาชีพที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำงานของ พุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาโดยรวม.....	92
23 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างของแนวโน้มพฤติกรรมการทำงานของ พุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาโดยรวม จำแนก ตามอาชีพโดยเปรียบเทียบรายคู่ Dunnett's T3.....	93
24 แสดงการตรวจสอบค่าความแปรปรวนของรายได้โดยใช้ Levene test.....	94
25 แสดงการทดสอบรายได้ที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำงานของ พุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการให้ทานโดยรวม.....	95
26 แสดงการทดสอบรายได้ที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำงานของ พุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการรักษาศีลโดยรวม.....	95
27 แสดงการทดสอบรายได้ที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำงานของ พุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาโดยรวม.....	96
28 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างของแนวโน้มพฤติกรรมการทำงานของ พุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาโดยรวม จำแนกตามรายได้โดยเปรียบเทียบรายคู่ Dunnett's T3.....	97

บัญชีตาราง(ต่อ)

ตาราง	หน้า
29 แสดงการตรวจสอบค่าความแปรปรวนของสถานภาพโดยใช้ Levene test	98
30 แสดงการทดสอบสถานภาพที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของ พุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา โดยรวม.....	99
31 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการทำบุญ ประกอบด้วยการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนากับแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร.....	100
32 แสดงการตรวจสอบค่าความแปรปรวนของความรู้ความเข้าใจโดยใช้ Levene test.....	102
33 แสดงการทดสอบความรู้ความเข้าใจที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรม การทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนาโดยรวม.....	103
34 แสดงสรุปผลการทดสอบสมมติฐาน.....	104

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

1	กรอบแนวความคิดในการวิจัย.....	6
---	-------------------------------	---

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ในสังคมไทยเราอาจกล่าวได้ว่า พระพุทธศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตของคนไทย เป็นที่มาของขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และเป็นแนวทางการประพฤติของบุคคลในสังคม ที่ยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมา จากอดีตจนถึงปัจจุบัน แต่เนื่องด้วยในปัจจุบันสภาพสังคมและวิถีการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้บุคคลห่างเหินจาก พระพุทธศาสนา ส่งผลให้บุคคลเริ่มมีความรู้ความเข้าใจในพระพุทธศาสนาผิดพลาดคลาดเคลื่อนจากหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ซึ่งล้วนนำพระพุทธศาสนาเข้าสู่ภาวะวิกฤต บุคคลเริ่มประพฤติตัวเปลี่ยนแปลงไปจากคนในอดีตที่นำหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนามาใช้ในการดำเนินชีวิต ทำให้เกิดความเห็นแก่ตัว สร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น เกิดความแตกแยก จิตใจคนเริ่มเสื่อมโทรมลง สิ่งเหล่านี้สืบเนื่องมาจากความเจริญทางวัตถุ ที่ได้บีบคั้นหรือบั่นทอนความงดงามในจิตใจของมนุษย์ทำให้ศีลธรรมจรรยาของคนเสื่อมทรามลงไป อีกทั้งช่องว่างทางสังคมทำให้คนห่างเหินไปจากพระพุทธศาสนา

ดังบทความ “น่าตกใจ! คนไทยห่างศาสนา เข้าวัดทำบุญน้อยลง” กล่าวว่า ครอบครัวไทยอยู่คู่กับพระพุทธศาสนามาเป็นเวลากว่าหลายร้อยปีแล้ว ศาสนาพุทธจึงเป็นศาสนาประจำชาติ อีกทั้งในสมัยก่อนวัดเป็นศูนย์รวมที่สำคัญของคนในชุมชน และเป็นที่พึ่งทางใจอย่างดีของคนไทย ไม่ว่าจะทำอะไร ก็ต้องเกี่ยวพันกับวัด พระสงฆ์เสมอ เป็นเหตุให้คนในสมัยก่อนๆ อยู่ใกล้ชิดกับศาสนามาโดยตลอด แต่ในปัจจุบันคนไทยกลับห่างเหินวัดวาอารามกันมากขึ้น อาจมีสาเหตุมาจากสิ่งแวดล้อมรอบตัวเรานั้นเปลี่ยนแปลงไป สังคมเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมเมืองมากขึ้น ต่างคนต่างอยู่ ไม่สนใจซึ่งกันและกัน วัดจึงไม่ใช่สิ่งที่จำเป็นอีกต่อไป จากการสำรวจ Family poll(2551) บ่งชี้ให้เห็นว่าครอบครัวไทยในยุคปัจจุบัน 42.7% จากการสุ่มตัวอย่างประชาชน 466 คนในเขตกทม.ทำบุญร่วมกันเพียงเดือนละ 1 ครั้ง ซึ่งถือเป็นตัวเลขที่น่าตกใจมาก ทั้งๆ ที่เป็นกิจกรรมทางศาสนาพุทธซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติแท้ๆ อีกทั้งยังคงมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นอีก หากเป็นเช่นนี้ต่อไปคาดว่าคนไทยในอนาคตอาจพูดคำว่า “ทำบุญคืออะไร” (ณัฐภัทร ตุ่มภู. 2551)

คนไทยนิยมการทำบุญกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การทำบุญในสมัยก่อนจะมีความหลากหลายไม่ได้เน้นเฉพาะเรื่องการให้ทาน แต่รวมไปถึงความเอื้อเฟื้อเกื้อกูล การช่วยเหลือหมู่คณะหรือคนที่เดือดร้อน รวมไปถึงการรักษาศีลฝึกจิตฝึกใจ ในปัจจุบันแนวโน้มการทำบุญของคนไทยจะมีลักษณะที่ค่อนข้างจะแคบลง ซึ่งเกิดความเข้าใจว่าการทำบุญนั้นหมายถึงเฉพาะการให้ทานแล้วก็จะเน้นให้ทานกลับพระ จึงได้เกิดค่านิยมการถวายสังฆทานหรือการไป

ทำบุญสร้างโบสถ์ สร้างศาลา ดังนั้นต้องทำความเข้าใจว่าบุญคืออะไรเพื่อให้ทำบุญได้ตรงตามหลักธรรมทางศาสนา(พระไพศาล วิสาโล. 2548)

การทำบุญนั้นเพื่อช่วยลดละกิเลส และช่วยเติมเต็มชีวิตเราให้มีความสุขสงบ เมื่อเราได้สัมผัสกับความสุขที่เป็นความสงบเย็นแล้วเราจะพบว่าความสุขทางวัตถุนั้นไม่สำคัญ ซึ่งคนในสมัยนี้แสวงหาความสุขทางวัตถุนั้นมาก จึงคิดว่าทำบุญมาก ๆ จะได้โชค ได้ถูกหวย มีความมั่งคั่ง มั่งมี สิ่งเหล่านี้เป็นความแตกต่างกับการทำบุญในความหมายของพระพุทธศาสนา ซึ่งประกอบด้วย บุญสำเร็จด้วยทาน ศีล ภาวนา (ปิยนาท ศิริพนสวัสดิ์. 2548)

จากที่กล่าวมามาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมและแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนครเนื่องจากกว่าเขตพระนครเป็น 1 ใน 50 เขตการปกครองของกรุงเทพมหานครซึ่งอยู่ในกลุ่ม กรุงเทพมหานคร ซึ่งถือว่าเป็นเขตอนุรักษ์เมืองเก่า เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และศิลปวัฒนธรรม เนื่องจากมีสถานที่สำคัญ เช่น วัดที่เก่าแก่ และมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ตั้งอยู่เป็นจำนวนมาก

ความมุ่งหมายการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร จำแนกตามลักษณะประชากรศาสตร์
2. เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจที่มีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญด้วยวิธีการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมทำบุญกับแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร

ความสำคัญของการวิจัย

1. เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเรื่องพระพุทธศาสนา ให้แก่พุทธศาสนิกชนได้มีพฤติกรรมทำบุญที่ถูกต้อง
2. เพื่อทราบแนวโน้มการทำบุญในสถานการณ์ปัจจุบัน
3. เพื่อได้ทราบว่าจะมีวิธีการจูงใจพุทธศาสนิกชนให้ทำบุญได้อย่างไร
4. เพื่อเป็นแนวทางในการสอนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา การประพฤติปฏิบัติตนที่ถูกต้องแก่พุทธศาสนิกชน
5. เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าวิจัยพฤติกรรมทำบุญ ในประเด็นอื่น ๆ หรือเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องต่อไป
6. เพื่อทราบว่าพุทธศาสนิกชนทั่วไปมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ หลักธรรม คำสอนทางพระพุทธศาสนาไม่น้อยเพียงใด

ขอบเขตการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

คือ พุทธศาสนิกชนที่มาทำบุญหรือเคยทำบุญที่วัดในเขตพระนครซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นพุทธศาสนิกชนที่ทำบุญหรือเคยทำบุญที่วัดในเขตพระนคร แต่เนื่องจากผู้วิจัยไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน จึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยคำนวณจากสูตรที่ไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน(กัลยา วาณิชย์บัญชา. 2544:26) กำหนดระดับความเชื่อมั่น 95% ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เท่ากับ 385 คน และสำรองไว้ 15 คน รวมขนาดของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเท่ากับ 400 คน สำหรับการเลือกกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ใช้วิธีการกำหนด โควตา (Quota Sampling) เนื่องจากวัดในเขตพระนครทั้งหมดมีจำนวน 23 วัด ได้แบ่งในจำนวนที่เท่า ๆ กัน เพื่อให้เกิดการกระจายกลุ่มตัวอย่าง 400 คน 23 วัด ได้จำนวนตัวอย่างวัดละ 18 คน

ขั้นที่ 2 ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) .ในการเลือกตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูล

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ ได้แก่

1. ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์

1.1 เพศ

1.1.1 ชาย

1.1.2 หญิง

1.2 อายุ

1.2.1 ต่ำกว่า 20 ปี

1.2.2 20-29 ปี

1.2.3 30-39 ปี

1.2.4 40-49 ปี

1.2.5 50 ปีขึ้นไป

- 1.3 ระดับการศึกษา
 - 1.3.1 ต่ำกว่าปริญญาตรี
 - 1.3.2 ปริญญาตรี
 - 1.3.3 สูงกว่าปริญญาตรี
- 1.4 อาชีพ
 - 1.4.1 นักเรียน/นักศึกษา
 - 1.4.2 ประกอบธุรกิจส่วนตัว
 - 1.4.3 ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ
 - 1.4.4 พนักงานบริษัทเอกชน
 - 1.4.5 อื่น ๆ (โปรดระบุ) _____
- 1.5 รายได้เฉลี่ย
 - 1.5.1 ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท
 - 1.5.2 10,001 – 20,000 บาท
 - 1.5.3 20,001 – 30,000 บาท
 - 1.5.4 30,001 - 40,000 บาท
 - 1.5.5 40,000 บาทขึ้นไป
- 1.6 สถานภาพ
 - 1.6.1 โสด
 - 1.6.2 สมรส/อยู่ด้วยกัน
 - 1.6.3 หม้าย/หย่าร้าง/แยกกันอยู่

2. พฤติกรรมการทำบุญ

- 2.1 ให้ทาน
- 2.2 รักษาศีล
- 2.3 เจริญภาวนา

3. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา

ตัวแปรตาม ได้แก่

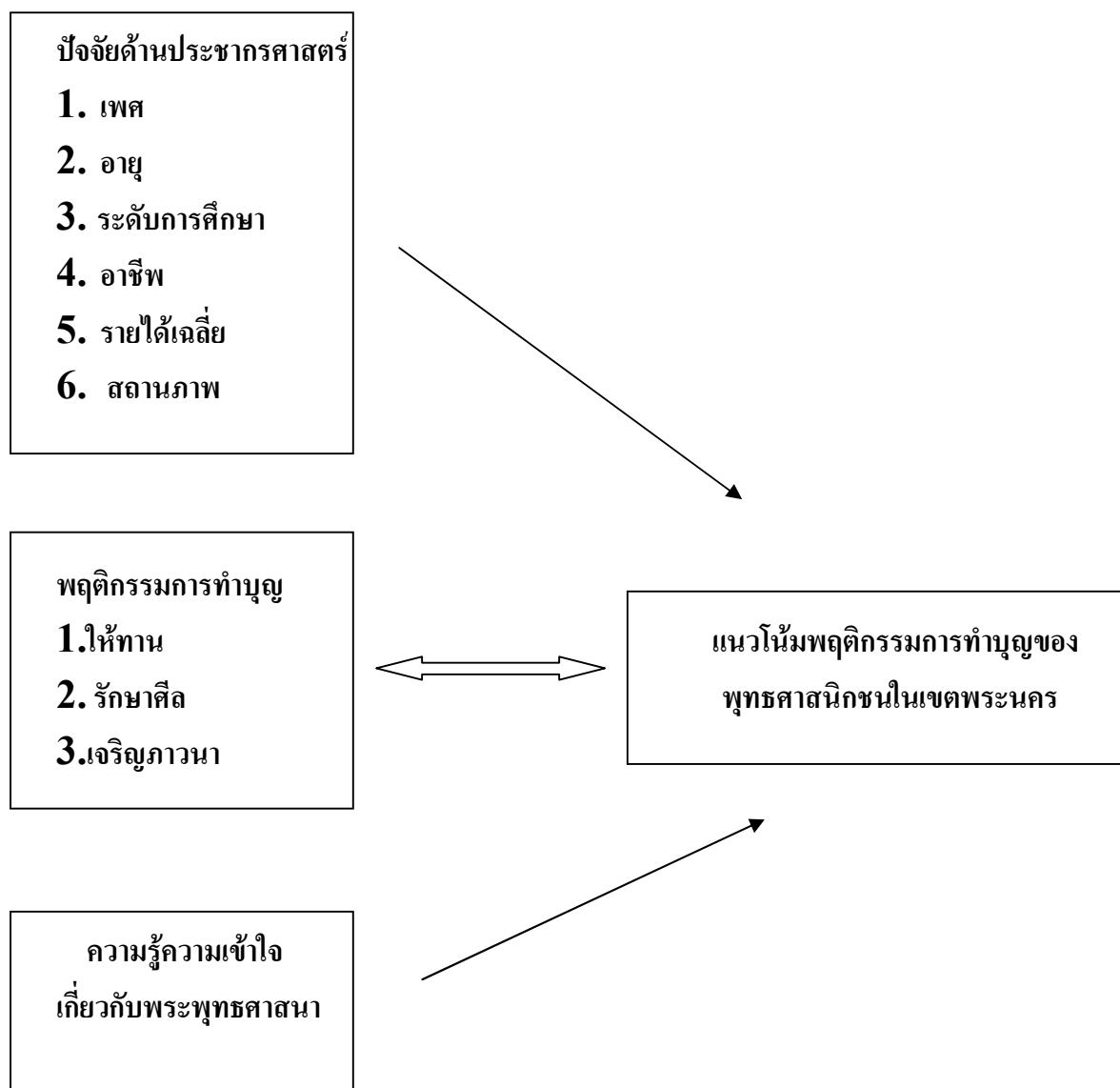
แนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร

นิยามคำศัพท์เฉพาะ

- พฤติกรรมการทำบุญ หมายถึง การทำความดี การประกอบกรรมดี การทำสิ่งที่เป็นประโยชน์โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อเพิ่มพูนความดีและกำจัดความเห็นแก่ตัว ความเห็นแก่ได้ออกไปจากใจ ซึ่งการทำบุญประกอบด้วย 3 วิธี คือ การให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา
- พุทธศาสนิกชน หมายถึง คนไทยที่นับถือพระพุทธศาสนา ไม่รวมพระภิกษุสงฆ์หรือสามเณร
- การทำบุญ คือการทำความดี ประกอบกรรมดี ทำสิ่งที่เป็นประโยชน์โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อเพิ่มพูนความดี และกำจัดความเห็นแก่ตัว ความเห็นแก่ได้ออกไปจากใจ
- การให้ทาน หมายถึง การให้ทั้งปวง ทั้งวัตถุทานและ ธรรมทาน
- การรักษาศีล หมายถึง ความควบคุมความประพฤติทางกาย วาจา ใจ ให้เป็นปกติ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ประพฤติร้ายต่อผู้อื่น
- การเจริญภาวนา หมายถึง การฝึกจิต ชำระใจให้บริสุทธิ์ เกิดความสงบ
- ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับหลักธรรม คำสอนทางพระพุทธศาสนา
- แนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญ หมายถึง การคาดการณ์การเปลี่ยนแปลง เรื่อง การให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา ในอนาคต
- พุทธศาสนา หมายถึง หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า
- ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ หมายถึง สิ่งส่งผลต่อการทำบุญในที่นี้ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน สถานภาพ

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “ พฤติกรรมและแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของ
พุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ”



ภาพประกอบ 1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

1. พุทธศาสนิกชนที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน สถานภาพ แตกต่างกันมีแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนครแตกต่างกัน
2. พฤติกรรมการทำบุญ ประกอบด้วย การให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา มีความสัมพันธ์กับแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร
3. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา แตกต่างกันมีแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนครแตกต่างกัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษา พฤติกรรมและแนวโน้มพฤติกรรมการทำงานของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ผู้วิจัยได้อาศัยแนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาสนับสนุนเนื้อหาดังต่อไปนี้

- 1.แนวคิดและทฤษฎีด้านประชากรศาสตร์
- 2.แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ
- 3.แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมและแนวโน้มพฤติกรรมการทำงาน
- 4.ประวัติเกี่ยวกับพุทธศาสนา และการทำบุญ
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.แนวคิดและทฤษฎีด้านประชากรศาสตร์

เบเรลสัน และสไตเนอร์ (ชิบ จิตนิยม. 2534:27 อ้างอิงจาก Berelson&Steiner.n.d.,1964) ได้ แสดงความคิดเห็นว่า คนเรามีแนวโน้มที่จะดูและฟังการสื่อสารที่สอดคล้องกับกรอบอ้างอิงทางความคิดของเขา ซึ่งกรอบอ้างอิงแนวความคิดนี้ หมายรวมถึง บทบาททางเพศ การศึกษา ความสนใจ และความเกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ สถานภาพทางสังคมอื่น ๆ ที่เป็นคุณสมบัติที่มีความสำคัญของบุคคลโดยกรอบอ้างอิงทางความคิดเหล่านี้ ทำให้เกิดความแตกต่างกันในเรื่องของความรู้ ความคิด ความเชื่อ ทศนคติ ซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสื่อสารของคน

พรทิพย์ วรภิโจภาคาร. (2529 :312-315) กล่าวถึง ประชากรศาสตร์ หมายถึง ลักษณะของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกันไป โดยความแตกต่างทางประชากรศาสตร์ จะมีอิทธิพลต่อการสื่อสาร ลักษณะทางประชากรศาสตร์ คือ

1.เพศ (Sex) มีงานวิจัยที่พิสูจน์ว่าคุณลักษณะบางอย่างของเพศชาย และเพศหญิงที่ต่างกันส่งผลให้การสื่อสารของชายและหญิงต่างกัน

2.อายุ (Age) การจะสอนผู้ที่อายุต่างกันให้เชื่อฟัง หรือเปลี่ยนทัศนคติหรือเปลี่ยนพฤติกรรมนั้นมีความยากง่ายต่างกัน ยิ่งมีอายุมากการที่จะสอนให้เชื่อฟังให้เปลี่ยนทัศนคติและเปลี่ยนพฤติกรรมก็ยิ่งยากขึ้น(อิทธิพล สุชัยยะ,2549:8 อ้างอิงจาก Maple :Janis & Rife,1980) ได้ทำการวิจัยและให้ผลสรุปว่า การชักจูงจิตใจหรือโน้มน้าวจิตใจคน จะยากขึ้นตามอายุของคนเพิ่มขึ้น อายุยังมีความสัมพันธ์กับข่าวสารและสื่ออีกด้วย เช่น ภาษาที่ใช้ในวัยต่างกัน ก็ยังมีความต่างกัน

3.การศึกษา (Education) การศึกษาเป็นตัวแปรที่สำคัญมากที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการสื่อสารของผู้รับสาร ดังงานวิจัยหลายชิ้นที่ชี้ว่า การศึกษาของผู้รับสารนั้นทำให้ผู้รับสารมีพฤติกรรมการสื่อสารต่างกันไป

4.ฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจ (Social and Economic Status) หมายถึง อาชีพ รายได้ เชื้อชาติ ตลอดจนภูมิหลังของครอบครัว เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติและพฤติกรรมของบุคคล โดยมีรายงานหลายเรื่องที่ได้พิสูจน์แล้วว่า ฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจนั้น มีอิทธิพลต่อทัศนคติและพฤติกรรมของคน

ปรมะ สตะเวทิน. (2533 :112) กล่าวว่า คนที่มีลักษณะประชากรศาสตร์ต่างกัน จะมีลักษณะทางจิตวิทยาต่างกัน โดยวิเคราะห์จากปัจจัย ดังนี้

1.เพศ ความแตกต่างทางเพศ ทำให้บุคคลมีพฤติกรรมของการติดต่อสื่อสารต่างกัน

2. อายุ เป็นปัจจัยที่ทำให้คนมีความแตกต่างกันในเรื่องของความคิดและพฤติกรรม คนที่อายุน้อยมักจะมีความคิดเสรีนิยม ยึดถืออุดมการณ์มองโลกในแง่ดีมากกว่าคนที่อายุมาก ในขณะที่คนที่มีอายุมากมักจะมีความคิดที่อนุรักษ์นิยม ยึดถือการปฏิบัติ ระมัดระวัง มองโลกในแง่ร้ายมากกว่าคนที่อายุน้อย เนื่องมาจากผ่านประสบการณ์ชีวิตที่แตกต่างกัน ลักษณะการใช้สื่อสารมวลชนก็ต่างกัน คนที่มีอายุมากมักจะใช้สื่อเพื่อแสวงหาข่าวสารหนัก ๆ มากกว่าความบันเทิง

3. การศึกษา เป็นปัจจัยที่ทำให้คนมีความคิด ค่านิยม ทัศนคติและพฤติกรรมต่างกัน คนที่มีการศึกษาสูงได้เปรียบอย่างมากในการเป็นผู้รับสารที่ดี เพราะเป็นผู้มีความกว้างขวางและเข้าใจสารได้ดี แต่จะเป็นคนที่ไม่เชื่ออะไรง่าย ๆ ถ้าไม่มีหลักฐานหรือเหตุผลเพียงพอ .ในขณะที่คนมีการศึกษาดำมักจะใช้สื่อประเภทวิทยุ โทรทัศน์ และภาพยนตร์ แต่หากมีเวลาจำกัดก็มักแสวงหาข่าวสารจากสื่อสิ่งพิมพ์มากกว่าประเภทอื่น ๆ

4.สถานะทางสังคมและเศรษฐกิจ หมายถึง อาชีพ รายได้ และสถานภาพทางสังคมของบุคคลมีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อปฏิกริยาของผู้รับสารที่มีต่อผู้ส่งสาร เพราะแต่ละคนมีวัฒนธรรม ประสบการณ์ ทัศนคติ ค่านิยมและเป้าหมายต่างกัน

จากแนวคิดและทฤษฎีดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำมาใช้เป็นแนวทางในการค้นหาคำตอบเกี่ยวกับลักษณะด้านประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และสถานภาพ ลักษณะทางด้านประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกันนั้น มีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนที่แตกต่างกัน

2.แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ

กิริติ บุญเจือ. (2525 :1-3) ได้ให้ความหมายของคำว่า ความรู้ไว้ดังนี้ ความรู้ หมายถึง ความรู้ทางตาเพียงอย่างเดียว ส่วน ความเข้าใจ หมายถึง ความรู้ลึกซึ้งที่สามารถเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างวิทยาการต่าง ๆ

จิตรา วสุวานิช. (2528 :6) ได้ให้ความหมายของความรู้ว่า หมายถึง การจำข้อเท็จจริงเรื่องราว รายละเอียดที่ปรากฏในตำราหรือสิ่งที่ได้รับการบอกกล่าว

ไพศาล หวังพานิช. (2526 :96) ได้ให้ความหมายความรู้ว่า หมายถึง บรรดาข้อเท็จจริงหรือรายละเอียดของเรื่องราวอันเป็นประสบการณ์ของบุคคล ซึ่งสะสมและถ่ายทอดสืบต่อกันมา ส่วนความเข้าใจ หมายถึง ความสามารถในการนำความรู้ ความจำ ไปดัดแปลง ปรับปรุงเพื่อให้สามารถจับใจความ อธิบายหรือเปรียบเทียบย่อเรื่องราว ความคิดข้อเท็จจริงต่าง ๆ ได้

กูด. (Good. 1973 :325) ได้ให้ ความหมายของความรู้ ว่าเป็น ข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์และรายละเอียดต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้รับและเก็บรวบรวมสะสมไว้

อห์นัต ศรีโสภา. (2542 :19-20) กล่าวว่า ความรู้หมายถึง ความจำในสิ่งที่เคยมีประสบการณ์มาก่อนและความเข้าใจคือ ความเข้าใจในความหมายของสิ่งนั้น โดยรายละเอียดของเรื่องความรู้ความเข้าใจไว้ดังนี้

ความรู้ หมายถึง ความสามารถในการทางพุทธิปัญญา ประกอบด้วย ความรู้ ความสามารถ และทักษะต่าง ๆ ทางสมอง ซึ่งเรียงจากพฤติกรรมที่ยากดังต่อไปนี้

1. ความรู้ ความจำในสิ่งที่เคยมีประสบการณ์ มาก่อน ได้แก่

1.1ความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาเฉพาะ

1.1.1ความรู้เกี่ยวกับความหมายของคำต่าง ๆ

1.1.2 ความรู้เกี่ยวกับความจริงต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ เวลา เหตุการณ์ บุคคล

สถานที่ แหล่งกำเนิด

1.2 ความรู้เกี่ยวกับวิธีและการดำเนินงานเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะ

1.2.1 ความรู้เกี่ยวกับลักษณะแบบแผนต่าง ๆ

1.2.2 ความรู้เกี่ยวกับแนวโน้มและการจัดลำดับ

1.2.3 ความรู้เกี่ยวกับการจำแนกและแบ่งประเภทของสิ่งของ

1.2.4 ความรู้เกี่ยวกับระเบียบวิธีการดำเนินงานของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

1.3 ความรู้เกี่ยวกับการรวบรวมแนวคิด และโครงสร้างของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

1.3.1 ความรู้เกี่ยวกับการใช้คำนี้ในการบรรยายคุณค่า หรือพยากรณ์ หรือ
ตีความของสิ่งที่เราสังเกตเห็น

1.3.2 ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีและโครงสร้าง

บลูม. (Bloom. 1956 :89-96) ได้อธิบายความหมายของความรู้ความเข้าใจไว้ว่า ความรู้
หมายถึง พฤติกรรมและสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเน้นการจำไม่ว่าจะเป็นการระลึกถึงหรือระลึกได้ก็ตาม
เป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอันสืบเนื่องมาจากการเรียนรู้ และ ความเข้าใจ หมายถึง ความสามารถ
ทางปัญญาและทักษะอื่น ได้แก่

- 1.ความสามารถที่จะให้ความหมายของคำ(การแปล)
- 2.ความสามารถในการเข้าใจความหมายของการคิด(ตีความ)
- 3.ความสามารถในการคาดคะเนถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำ(การประเมินค่า)

ดังนั้นบุคคลจะมีรู้ความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งจะต้องมีองค์ประกอบทั้ง 3 นี้ Bloom
และคณะได้แบ่งระดับความรู้ความสามารถทางด้านสติปัญญาเป็น 6 ระดับ เรียงจากพฤติกรรมขั้น
ง่ายไปสู่ขั้นยากดังนี้

- 1.ความรู้(ความจำ) หมายถึง การจำและการระลึกได้ที่มีต่อความคิด วัตถุ และ
ปรากฏการณ์ต่าง ๆ
- 2.ความเข้าใจ หมายถึง การแสดงออกของพฤติกรรมเมื่อเผชิญกับสื่อความหมายและ
ความสามารถ แปล สรุป หรือขยายความสื่อความหมายนั้นได้
3. การนำไปใช้ หมายถึง การนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ
- 4.การวิเคราะห์ หมายถึง การพิจารณาแยกแยะเนื้อหาออกเป็นส่วนย่อย ๆ ที่มี
ความสัมพันธ์กัน
- 5.การสังเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการรวบรวมส่วนประกอบย่อย ๆ เข้าด้วยกัน
ซึ่งเป็นกระบวนการที่ต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์
6. การประเมินผล หมายถึง ความสามารถในการรวบรวมส่วนประกอบย่อย ๆ เข้าด้วยกัน
ซึ่งเป็นกระบวนการที่ต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์

สุรินทร์ ศลโกสม. (2524 : 5) ได้กล่าวไว้ว่าความเข้าใจ หมายถึง ความสามารถในการเก็บ
รวบรวมความรู้ และขยายความรู้นั้นให้ไกลออกจากเดิมอย่างสมเหตุสมผล

การวัดความรู้

ชวาล แพรัตกุล.(2526 : 201-224) การวัดความรู้เป็นการวัดสมรรถภาพทางสมองด้านการระลึกของความจำนั้นเองเป็น การวัดเกี่ยวกับเรื่องราวที่เคยมีประสบการณ์ หรือเคยรู้ เคยเห็น และทำมาก่อนแล้วทั้งสิ้น การวัดความรู้ ความจำ สามารถสร้างคำถามด้านนี้ได้หลายลักษณะด้วยกัน ลักษณะของคำถามจะแตกต่างกันไปตามชนิดของความรู้ ความจำ แต่มีลักษณะร่วมกันอยู่อย่างหนึ่ง คือ เป็นคำถามที่ให้การระลึกถึงประสบการณ์ที่ผ่านมาที่จำได้ไว้ก่อนไม่ว่าจะอยู่ในรูปของ คำศัพท์ นิยาม แบบแผน หรือหลักการ ทฤษฎี ดังกล่าวต่อไปนี้

1.ถามความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์ และนิยาม ได้แก่ โจทย์ที่ถามว่า คำ หรือกลุ่มคำที่ใช้ในวิชานั้น ๆ คือ อะไร มีความหมายอย่างไร

2.ถามความรู้เกี่ยวกับกฎและความจริง ได้แก่ การถามสูตร กฎเกณฑ์ ความจริง ข้อเท็จจริง เรื่องราวในความหรือเนื้อหาความสำคัญต่าง ๆ ตามที่ได้พิสูจน์หรือตกลงยอมรับตามหลักวิชานั้น ๆ

3.ถามความรู้ในการดำเนินการ คือ ถามเรื่องราวนั้น ๆ เหตุการณ์นั้น ๆ หรือข้อความต่าง ๆ ที่ได้มานั้นมีมาอย่างไร ใช้ระเบียบวิธีการอย่างไร

4.ถามความรู้เกี่ยวกับระเบียบแบบแผน ได้แก่ การถามถึงแบบแผน แบบฟอร์ม ตามจารีตประเพณีที่เคยปฏิบัติ กันแม้ว่าเรื่องของแบบฟอร์มนี้ จะเป็นเพียงความเห็นที่ตกลงยอมรับกันตามความนิยมหรือตามลัทธิธรรมเนียมประเพณี ในแต่ละยุคแต่ละสังคมก็ตาม ก็นับว่ามีความสำคัญต่อวัฒนธรรมและการสื่อสารเป็นอันมาก เพราะความเป็นระเบียบสอดคล้องกันนี้จะทำให้การติดต่อสะดวกขึ้น เข้าใจง่ายขึ้นและเข้าใจตรงกันด้วย

5.ถามเกี่ยวกับลำดับขั้นและแนวโน้ม ว่าเหตุการณ์ต่าง ๆ มีความเคลื่อนไหว ไหมเอียงหรือเสื่อมโทรมไปในทิศทางใด ตามลำดับกาลเวลาอย่างไร

6.ถามเกี่ยวกับการจำแนกประเภท ได้แก่ คำถามที่ให้จัดประเภทสิ่งของ หรือเรื่องราวและเหตุการณ์ต่าง ๆ ให้เป็นหมวดหมู่ตามประเภท

7.ถามความรู้เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ ได้แก่ คำถามที่ต้องการวัดว่า ผู้สอบถามสามารถจดจำกฎเกณฑ์ต่าง ๆ สำหรับการวิจัย และตรวจสอบข้อเท็จจริงต่าง ๆ ได้หรือไม่

8.ถามเกี่ยวกับวิธีการหรือวิธีการดำเนินงาน คือ ถามว่าการที่ได้มาซึ่งผลลัพธ์ต่าง ๆ นั้น จะต้องใช้เทคนิคอะไร

9.ถามความรู้รวบยอดในเนื้อเรื่อง ความจำประเภทนี้ เป็นจุดจบของการสั่งสอนด้วย วิชาความรู้ เป็นคำถามที่จะวัดว่า ผู้ตอบสามารถจำข้อสรุป หรือหลักการใหญ่ ในเรื่องเดียวกันหรือไม่

10.ถามความรู้เกี่ยวกับทฤษฎี และโครงสร้าง เป็นคำถามที่จะวัดว่าสามารถระลึกความสัมพันธ์จากทฤษฎีและหลักวิชาต่าง ๆ มาลงสรุปเป็นเนื้อความใหญ่ ๆ ในเรื่องเดียวกันหรือไม่

11. ความรู้เกี่ยวกับหลักวิชาการ และการขยายวิชา ได้แก่ คำถามที่มุ่งวัดว่าผู้ตอบ สามารถจำหลักการต่าง ๆ อันเป็นสาระสำคัญของวิชานั้น ๆ ได้หรือไม่

จากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ความรู้ความเข้าใจของบุคคลจะมีความแตกต่างกันไปตามความสามารถในการจดจำเรื่องราว และประสบการณ์ของบุคคล ผู้วิจัยจึงได้นำมาศึกษาว่าความรู้ความเข้าใจที่ต่างกันจะส่งผลให้มีแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญที่ต่างกัน

3.แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมและแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญ

แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม

เบนจามิน บี. โวลแมน. (Wolman. 1973 :41) กล่าวว่า พฤติกรรม หมายถึงผลรวมทั้งหมดของการกระทำโดยตรงที่เกี่ยวข้องของบุคคลทั้งที่เกิดขึ้นภายในและที่แสดงออกต่อสิ่งแวดล้อมทางกายและทางสังคม

สงวน สุทธิเลิศอรุณ และคณะ. (2524 : 1) กล่าวว่า พฤติกรรม หมายถึง การกระทำหรือกริยาที่ปรากฏออกมาทางร่างกาย ทางกล้ามเนื้อ ทางสมอง ทางอารมณ์และทางความรู้สึก ซึ่งโดยปกติมนุษย์และสัตว์ย่อมแสดงออกมาให้เป็นที่สังเกตเห็นได้ชัดเจนและเห็นได้ไม่ชัดเจน ซึ่งขึ้นอยู่กับ การตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่มากกระตุ้นเป็นสำคัญ

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. (2526 : 3) กล่าวว่า พฤติกรรม หมายถึงการกระทำของบุคคล เป็นการแสดงออกเพื่อตอบสนองโต้ตอบต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อาจกระทำได้ทั้งที่รู้ตัวและไม่รู้ตัว และอาจเป็นการตอบสนองที่เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกร่างกาย เช่น การร้องไห้ การอ่านหนังสือ การกิน ความรู้สึกโกรธ การคิด เป็นต้น

สมจิตต์ สุพรรณทัศน์. (2538 : 97) ให้ความหมายของพฤติกรรม หมายถึงปฏิกิริยาหรือกิจกรรมทุกชนิดของสิ่งมีชีวิต จะสังเกตได้หรือไม่ได้ก็ตาม เป็นพฤติกรรมที่มีอยู่ภายในหรือแสดงออกมาภายนอก

ประภาเพ็ญ สุวรรณ. (2538 :155) ให้ความหมายของพฤติกรรม หมายถึงกิจกรรมทุกประเภทที่มนุษย์กระทำไม่ว่าสิ่งนั้นจะสังเกตได้หรือไม่ได้ แต่สามารถวัดได้โดยใช้เครื่องมือพิเศษ และสามารถบอกได้ว่า *มี* หรือ *ไม่มี* เช่น ความคิด ความเชื่อ ความรู้สึก ความสนใจ

สุรพล พะยอมแย้ม. (2545 :18-20) กล่าวว่า พฤติกรรม ในทางจิตวิทยานั้น หมายถึง การกระทำอันเนื่องมาจากการกระตุ้นหรือการจูงใจจากสิ่งเร้าต่าง ๆ การกระทำหรือพฤติกรรม เหล่านั้นเกิดขึ้นหลังจากที่บุคคลได้ผ่านกระบวนการกลั่นกรอง ตกแต่งและตั้งใจที่จะทำให้เกิดขึ้น เพื่อให้บุคคลอื่นได้สัมผัสรับรู้ พฤติกรรมของบุคคลแม้จะกระทำด้วยสาเหตุ จุดมุ่งหมายเดียวกันแต่ จะมีลักษณะอาการแตกต่างกัน เมื่อบุคคล เวลา สถานที่ หรือสถานการณ์เปลี่ยนไปเนื่องจากการ กระทำของบุคคลล้วนจะต้องผ่านกระบวนการคิดการตัดสินใจ อันประกอบด้วยอารมณ์และ ความรู้สึกของผู้กระทำพฤติกรรมนั้น ๆ จึงทำให้พฤติกรรมของแต่ละคนมีความแตกต่างกัน หรือ ปรับเปลี่ยนไปตามเรื่องราวที่เกี่ยวข้องเสมอ ด้วยเหตุผลที่ว่าพฤติกรรมแต่ละครั้ง เกิดจาก กระบวนการ ซึ่งหากพิจารณาแยกกระบวนการออกเป็นส่วน ๆ จะพบว่า ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

1. ส่วนการแสดงออกหรือกิริยาท่าทาง
2. ส่วนการคิดที่เกี่ยวกับกิริยานั้น
3. ส่วนความรู้สึกที่มีอยู่ในขณะนั้น

กระบวนการเกิดพฤติกรรม

สุรพล พะยอมแย้ม. (2545 : 25-26) ได้แบ่งกระบวนการเกิดพฤติกรรม แต่ละครั้ง ออกเป็นกระบวนการย่อยได้อีก 3 กระบวนการ คือ

1. กระบวนการรับรู้
2. กระบวนการคิดและเข้าใจ
3. กระบวนการแสดงออก

จากที่ได้กล่าวมาแล้วสรุปว่า พฤติกรรมเป็นการกระทำของบุคคลซึ่งเกิดขึ้นทั้งได้ทั้งใน ขณะที่อยู่ตัวหรือไม่รู้ตัว พฤติกรรมนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากความรู้ ทักษะและความเชื่อของบุคคล นั้น ๆ ทำให้พฤติกรรมของแต่ละบุคคลมีความแตกต่างกัน โดยที่อาจแสดงออกให้เห็นอย่างชัดเจน เช่น การออกกำลังกาย การเดิน การรับประทานอาหารหรือไม่แสดงออกให้เห็นอย่างชัดเจน เช่น ความเครียด ความวิตกกังวล เป็นต้น โดยทั่วไปแล้วพฤติกรรมอาจเป็นได้ทั้งสิ่งที่พึงประสงค์หรือไม่ พึงประสงค์ พฤติกรรมยังบอกให้รู้ว่าคุณพยายามกระทำหรือหลีกเลี่ยงการกระทำซึ่งบางครั้งก็ อาจเป็นไปได้โดยไม่รู้ตัวก็ได้ ซึ่งผู้วิจัยได้นำแนวคิดเรื่องพฤติกรรมมาจำแนกพฤติกรรมการทำบุญของ พุทธศาสนิกชน ได้แก่ การให้ทาน การรักษาศีล และการเจริญภาวนา

แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการทำบุญและแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญ

พระไตรปิฎกภาษาไทยเล่มที่ 25. (2539 : 415) ได้กล่าวถึงหลักการทำความดี 3 ประการ ได้แก่ ประการแรก คือ ทานมัยบุญกิริยาวัตถุ หมายถึงหลักการทำความดีด้วยการให้ทาน แบ่งเป็น 2 อย่างคือ อามิสทาน หมายถึงการทำความดีด้วยการแบ่งปันสิ่งของที่ตนมีให้แก่ผู้อื่น เป็นการให้เพื่อช่วยดำรงชีวิต ช่วยให้อื่นมีที่พึ่งอาศัย ธรรมทาน หมายถึงการแนะนำสั่งสอน ซึ่งแนะนำผู้อื่นให้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักธรรม หลักความจริง หรือวิชาการต่าง ๆ ช่วยให้อื่นรู้จักพึ่งตนเองได้ต่อไปในอนาคต

การให้ทาน จะให้อย่างไรให้แก่ใครหรือให้ผู้ใดจึงจะเป็นประโยชน์มากหรือประโยชน์น้อย นั้นพระพุทธศาสนากำหนดไว้ 2 อย่าง คือ ปาฏิบุคลิกทาน หมายถึง ทานที่ให้เจาะจงตัวบุคคล หรือให้เฉพาะบุคคลใดบุคคลหนึ่ง สังฆทาน หมายถึง ทานที่ถวายแก่สงฆ์หรือให้แก่บุคคลเป็น ส่วนรวม เช่น ถวายสิ่งของแก่พระภิกษุเป็นกลาง ๆ ไม่เจาะจงรูปใดรูปหนึ่ง การให้ทาน 2 อย่างนี้ พระพุทธเจ้าตรัสสรรเสริญการให้สังฆทานว่าเป็นการให้ทานที่ดีเลิศมีผลมากที่สุด การให้ทานเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการทำบุญ จะได้บุญมากหรือน้อย พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต, 2542: 14) ได้สรุปหลักเกณฑ์การให้ทานไว้ดังนี้

1. ทายก หมายถึง ตัวผู้ให้ทาน มีเจตนา ประกอบด้วยเมตตากรุณา ตั้งใจจะให้ เป็นประโยชน์แก่ผู้รับอย่างแท้จริง มุ่งเพื่อให้สังคมเย็นเป็นสุขมั่นคงโดยบริสุทธิ์ใจไม่หวังผลตอบแทน และมีเจตนาที่ประกอบด้วยปัญญา(ความคิดเห็นความเข้าใจถูกต้อง) จะทำให้ทานมีผลมาก
2. ปฏิคหก หมายถึง ผู้รับ มีคุณความดี มีศีลมีคุณธรรม ทำแต่คุณประโยชน์ไม่หวังหา ลาภ หรือแสวงหาผลประโยชน์ด้วยเจตนาหลอกลวง ไม่เป็นผู้ประพฤตร้าย ทานที่ให้ก็จะให้ผลมาก
3. ไทยธรรม หมายถึง วัตถุ หรือของที่ให้ เป็นของบริสุทธิ์ สมควร เป็นของมีประโยชน์ จัดหาด้วยความตั้งใจตามกำลัง ไม่ใช่ของทิ้งขว้าง ของนั้นเมื่อให้เป็นประโยชน์ ทานจะมีผลมาก

การให้ทาน เป็นการเตรียมจิตใจให้พร้อมในความดีงามเพื่อก้าวสู่การทำบุญอื่น ๆ ที่สูงขึ้น โดยทั่วไปการให้ทาน แบ่งออกเป็น 2 กรณี คือ

1. ให้ทานเพื่ออนุเคราะห์ คือช่วยเกื้อหนุนคนตกทุกข์ได้ยาก อดหยาก ขาดแคลน หรือผู้ประสบภัยพิบัติ ให้เขามีโอกาสเป็นอยู่และตั้งตัวได้
2. ให้ทานเพื่อบูชาคุณ คือให้เพื่อยกย่องเชิดชูผู้มีพระคุณ เช่น พ่อ แม่ ครู อาจารย์ พระสงฆ์ ที่จะนำคนก้าวไปในการทำความดีงามและเป็นแบบอย่างแก่สังคม เป็นการสนับสนุนผู้ที่ทำคุณประโยชน์ให้มีกำลังใจที่จะทำความดีได้ยิ่งขึ้น

การให้ทานจะมีผลมากหรือเป็นการทำบุญที่ถูกต้องสมบูรณ์ตามหลักคำสอนมี 3 ประการ

1. บุพเจตนา คือมีเจตนาก่อนทำ หมายถึงมีความตั้งใจทำความเลื่อมใสมาแต่ต้น
2. มุญจนเจตนา คือเจตนาขณะทำ หมายถึง ในเวลาให้ทานทำความตั้งใจจริง
3. อปรปรเจตนา คือเจตนาสืบเนื่องต่อ ๆ ไป หมายถึง หลังจากให้ทานแล้ว ก็มีความเอิบอิ่ม ชื่นใจ ปิติที่ได้ทำการให้ ระลึกนึกขึ้นมาเมื่อใดก็มีความดีใจสุขใจ ไม่เสียดาย แม้ของที่ให้จะน้อย ไม่มีราคามาก แต่ถ้ามีเจตนาดีงามแรงกล้า ทานก็จะมีผลมาก

ประการที่สอง สิลมัยบุญกิริยาวัตถุ หมายถึง การทำความดีด้วยการรักษาศีล ศีลที่คฤหัสถ์ควรรักษาเป็นประจำ คือ ศีล 5 หรือเบญจศีล หมายถึงการรักษากายวาจาให้เรียบร้อย การควบคุมตนให้ตั้งอยู่ในความไม่เบียดเบียน ได้แก่

1. ปาราติปาตา เวรมณี หมายถึง เว้นจากการฆ่าการประทุษร้ายกัน
2. อทินนาทานา เวรมณี หมายถึง เว้นจากการลัก โกง ละเมิดกรรมสิทธิ์และทำลายทรัพย์สินคนอื่น
3. กาเมสุมิจฉาจารา เวรมณี หมายถึง เว้นจากการล่วงละเมิดที่ผู้อื่นรักใคร่หวงแหน เช่น ลูก ภรรยาผู้อื่น เป็นต้น
4. มุสาวาทา เวรมณี หมายถึง เว้นจากการพูดเท็จ โกหก หลอกลวง
5. สุราเมรยมัชชปทาทัฏฐาณา เวรมณี หมายถึง เว้นจากการน้ำเมา สิ่งเสพติดให้โทษ เพราะเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท

พระธรรมโกศาจารย์. (พุทธทาสภิกขุ. 2533 : 71) ได้แบ่งกลุ่มผู้รักษาศีลเพื่อผลของการรักษาศีลออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

1. กลุ่มที่รักษาศีลแล้วยังเป็นไปเพื่อวิภวภูติ (การเวียนว่ายตายเกิด) ปัจจุบันคนส่วนมากจะมีลักษณะเช่นนี้ หมายถึงรักษาศีลแล้วต้องการได้บุญ โชคลาภ การไปเกิดบนสวรรค์ หรือต้องการสิ่งต่าง ๆ ความต้องการเหล่านี้เป็นเรื่องในวิภวภูติ
2. กลุ่มที่รักษาศีลแล้วต้องการออกไปจากวิภวภูติ เป็นการรักษาศีลโดยไม่ต้องอยู่ภายใต้อำนาจกิเลสหรือไม่ใช้กิเลสรักษาศีล ผลที่ได้จึงเป็นการส่งเสริมให้เกิดสมาธิปัญญา มุ่งให้เป็นไปเพื่อความดับทุกข์และในวาระสุดท้ายคือการมุ่งสู่มรรคผลนิพพาน ส่วนผลบุญหรือสวรรค์เป็นผลพลอยได้ไม่ใช่วางหา

ประการที่ 3 ภาวนามัยบุญกิริยาวัตถุ หมายถึงการทำบุญด้วยการเจริญภาวนา การฝึกอบรมจิตใจ ของตนให้สะอาดบริสุทธิ์ เพื่อให้มีปัญญาเกิดความสมบูรณ์พร้อมใช้งาน การฝึกภาวนาแบ่งเป็น 4 อย่าง ได้แก่

1. กายภาวนา หมายถึงการฝึกอบรมกาย ให้รู้จักติดต่อกับเกี่ยวข้องกับปัจจัย

ภายนอกทางอินทรี 5 ด้วยทางที่ดี ที่เป็นคุณประโยชน์ มิให้เกิดโทษ

2.ศีลภาวนา หมายถึงพัฒนาความประพฤติให้ตั้งอยู่ในระเบียบ วินัย ไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหาย อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี

3.จิตตภาวนา หมายถึงการฝึกอบรมจิตใจ ให้เข้มแข็งมั่นคง เจริญองกาม ด้วยคุณธรรม เช่น มีเมตตา กรุณา ขยัน อุตุน มีสมาธิ เบิกบาน ผ่องใส เป็นต้น

4.ปัญญาภาวนา หมายถึง พัฒนาปัญญา การฝึกอบรมปัญญา ให้รู้ เข้าใจ สิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง ทำตนให้บริสุทธิ์จากกิเลสและแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา

ประโยชน์ที่ได้จากการเจริญภาวนา ก็คือ ความสงบ ไม่วุ่นวาย เกิดปัญญา เกิดเมตตาขึ้นในจิตใจ บทเรียนสำหรับการฝึกทางจิตใจให้สงบคือสมาธิ พระพุทธเจ้าทรงถือว่าการเจริญเมตตาจิตมีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะเมตตาเป็นคุณธรรมที่เปิดจิตใจให้กว้างขวาง พ้นความเห็นแก่ตัว และขยายความรู้สึกที่ดั่งงามออกไปทั่วทั้งโลก แผ่ออกไปถึงสรรพสัตว์ เมื่อจิตพ้นจากความยึดติดในตัวตนและสิ่งที่จะเอาเป็นของตน ก็พร้อมที่จะรองรับและเปิดโอกาสให้คุณธรรมอื่น ๆ เจริญองกามขึ้นได้ด้วย คือพร้อมที่จะปฏิบัติคุณธรรมข้ออื่น ๆ ได้อย่างจริงใจและเต็มที่

พระธรรมปิฎก. (ป.อ. ปยุตโต. 2543) กล่าวว่า หลักการทำบุญในพระพุทธศาสนา พุทธพจน์สำคัญ ซึ่งเป็นที่มาของหลักการทำบุญ 3 อย่างนี้ว่า *ภิกษุทั้งหลาย บุญกิริยาวัตถุ (หลักแห่งบุญกิริยา คือการทำบุญ) มี 3 อย่างดังนี้

1. ทานมัย บุญกิริยาวัตถุ
2. ศีลมัย บุญกิริยาวัตถุ
3. ภาวนามัย บุญกิริยาวัตถุ

ทาน ได้แก่ การให้ การเผื่อแผ่แบ่งปัน

ศีล ได้แก่ ความประพฤติสุจริต มีกาย วาจา ที่เกื้อกูลไม่เบียดเบียน

ภาวนา ได้แก่ การฝึกอบรมพัฒนาจิตใจ เจริญปัญญา

หลักการทำบุญ 3 อย่างนี้ มีความหมายและขอบเขตที่กว้างขวางมาก เกินความหมายของคำว่าจริยธรรม อย่างที่เข้าใจกันในปัจจุบัน พูดสั้น ๆ ว่า ครอบคลุมกระบวนการพัฒนามนุษย์ทั้งหมด แต่ในขั้นต้น จะเห็นความหมายพื้นฐานได้จากพุทธพจน์ที่ตรัสเป็นคาถาสรุหลักการทำบุญ 3อย่างข้างต้นโดยแปลความจากภาษาบาลีว่า * คนผู้ใฝ่ประโยชน์ ควรศึกษาบุญนี้แหละ ซึ่งผลกว้างขวางยิ่งใหญ่ อำนวยสุขให้ คือ ควรเจริญทาน ควรพัฒนาความประพฤติที่ขอบธรรม และควรเจริญเมตตาจิต ครั้นจริยธรรม 3 ประการนี้ อันเป็นแหล่งที่ก่อให้เกิดความสุขแล้วบัณฑิตย่อมเข้าถึงโลกที่เป็นสุข ไร้การเบียดเบียน มีข้อสังเกตในคาถาพุทธพจน์นี้ อย่างน้อย 3 ประการ 1. ตรัสว่าควรศึกษาบุญ คือ ควรฝึก ควรหัด ควรหมั่นทำ แสดง

ว่าบุญเป็นคุณค่าสมบัติที่ควรศึกษา คือ ควรพัฒนาก้าวหน้าสูงขึ้นไป ไม่ใช่หยุดอยู่ที่เดิมและชั้นเดิม 2. การทำบุญทั้ง 3 ชั้นนั้น ว่าโดยภาพรวม จะเห็นว่าทรงเน้นการอยู่ร่วมกันด้วยดี ด้วยการเกื้อกูลกันในสังคมเป็นพื้นฐานก่อน โดยเผื่อแผ่แบ่งปันกัน(ทาน) ไม่เบียดเบียนกัน(ศีล) และในชั้นภาวนา ทรงเน้นให้เจริญเมตตา คือความรักความหวังดีอยากให้คนอื่นเป็นสุข ใฝ่ทำประโยชน์แก่กัน ผลจากการศึกษา คือพัฒนาบุญทั้ง 3 นี้ก็จะเข้าถึงโลกที่เป็นสุข ไร้การเบียดเบียน

รอบรู้โรงเรียน. (ครูพเยาว์. 2550) บุญกิริยาวัตถุหมายถึงเหตุแห่งการทำบุญ หรือสิ่งที่ทำให้บุญเกิดขึ้น ในที่นี้หมายถึง บุญที่เกิดขึ้นด้วยการกระทำ คือ ทานมัย ศีลมัย และภาวนามัย

1. ทานมัย(บุญสำเร็จด้วยทาน คือ ทำบุญด้วยการให้ปันสิ่งของ การทำความดีด้วยการเสียสละทางวัตถุของตนให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น โดยวิธีการที่ชอบธรรม สิ่งของที่เป็นทาน ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยและยารักษาโรค อันเป็นสิ่งจำเป็นแก่ชีวิต

2. ศีลมัย(บุญสำเร็จด้วยศีล) คือ ทำบุญด้วยการตั้งใจรักษาศีล โดยการฝึกหัดกาย วาจา ให้เรียบร้อย เป็นปกติ ฝึกควบคุมตนเอง งดเว้นจากการประพฤตินิสัยที่ไม่ถูกต้องไม่ควร พยายามแก้ไข ปรับปรุงความประพฤติของตนเองให้ดีขึ้น ด้วยการรักษาศีล 5

3. ภาวนามัย(บุญสำเร็จด้วยการภาวนา) คือทำบุญด้วยการเจริญภาวนา คือ ฝึกอบรมจิตใจให้มีความสงบ เยือกเย็น ไม่ดิ้นรนหรือกระวนกระวายไปตามความผันผวนของเหตุการณ์ต่าง ๆ รอบตัว กล่าวคือ เป็นความสุขอันเกิดจากการทำความดีให้เกิดขึ้นภายในตัวตน ด้วยการบำเพ็ญเพียรสมาธิภาวนา

พระธรรมกิตติวงศ์. (2548) กล่าวว่า การทำบุญ คือ การทำความดี การประกอบกรรมดี การทำสิ่งที่เป็นประโยชน์โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อเพิ่มพูนความดี และเพื่อกำจัดความเห็นแก่ตัวความเห็นแก่ได้ออกไปจากใจ

ทำบุญ ในคำจำกัดความถึงการทำสิ่งที่เป็นบุญ กล่าวกว้าง ๆ วิธีการทำบุญมี 3 วิธี คือ

- 1.ให้ทาน เช่น ทำบุญตักบาตร เลี้ยงพระ ถวายสังฆทาน
- 2.รักษาศีล เช่นรักษาศีลห้า ศีลแปด
- 3.เจริญภาวนา เช่น ทำสมาธิอบรมจิตใจ ปฏิบัติกรรมฐาน

พระพุทธศาสนากับสังคมและวัฒนธรรมไทย. (คุณ โทษณ์. 2545) ได้กล่าวถึงการทำบุญว่าสังคมไทยนิยมทำบุญบริจาคทานมาก คงได้รับอิทธิพลจากพระพุทธศาสนาที่สอนให้รู้จักเสียสละให้ทาน สอนให้เชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรมและสังสารวัฏ คือ การเวียนว่ายตายเกิด ถ้าได้ทำบุญเป็นคุณงามความดีสะสมไว้แล้ว จะส่งผลดีต่อการไปเกิดในภพหน้าชาติหน้า ยิ่งเป็นผู้สูงอายุแล้วในแต่ละวันจะคิดแต่เรื่องการทำบุญสุนทานเท่านั้น และได้กล่าวถึงประเพณีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การทำบุญ ยกตัวอย่างเช่น ประเพณีการทำบุญตักบาตรในวันสำคัญของชาติและศาสนา

ศาสนาและจริยธรรมในสังคมไทยรวมปากกตา. (เซวน์ ณศีลวันต์ และคณะ. 2530)

โดยชาโคริกขุกกล่าวว่า เรื่องพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่นิยมกัน มีพิธีหลายอย่าง มีประเพณีวัฒนธรรม เรียกว่า ศาสนานิยม คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าก็มีอยู่ในที่นั้น แต่อยู่ลึกเข้าไปเพราะมีเปลือกอันหนาอยู่มาก หลายคนไปไม่ถึงแก่นสารเพราะติดอยู่กับเปลือกนั้น เรื่องพุทธธรรม ธรรมของพระพุทธเจ้า คำสอนของพระพุทธเจ้าซึ่งเป็นแก่นสารของพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าสอนให้พิจารณาหาเหตุผลในคำสอนของพระองค์ สิ่งนี้จะเป็นประโยชน์แก่เราและคนอื่น ๆ ถ้าสิ่งไหนเป็นโทษแก่เรา เป็นทาแก่คนอื่น ๆ เราไม่ทำ มีวิธีฝึกจิตใจไม่ใช่แบบงมงาย เป็นวิธีการบริหารจัดการจิตใจเหมือนเราบริหารร่างกายมีเหตุผลชี้แจงได้และเรื่องปัญญา ในพระพุทธศาสนา เป็นเรื่องที่ผู้มีปัญญาจะรู้เอง ฉะนั้นเรื่องศีล กิเลส สมานกิเลส ปัญญาที่ดี เป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นประโยชน์ได้ และได้กล่าวต่อว่า การปฏิบัติบุญในพระพุทธศาสนา มี 3 เรื่อง สำหรับชาวบ้านมี ทาน ศีล ภาวนา สำหรับพระก็มี ศีล สมาน ปัญญา พระไม่มีเรื่องทานเพราะไม่มีอะไรจะให้ แต่สำหรับชาวบ้านต้องมีทาน ศีลไปด้วยในตัวควบคู่กันไป ภาวนาเรามักเรียกว่าเจริญวิปัสสนา สำนักวิปัสสนาควรจะเรียกว่า ภาวนาเป็นคำรวมแปลตรงตัวว่าทำให้เจริญ

ชาวพุทธกับชะตากรรมของสังคม. (พระราชวรมุนี ประยุทธ์ ปยุตโต. 2527) ได้กล่าวถึง

ชาวพุทธที่นับถือพระพุทธศาสนา ว่า การนับถือพระพุทธศาสนานั้นจะไปสัมพันธ์กับอีกสิ่งหนึ่งที่จะอาจจะถือว่าลึกลงไปหรือต้องมาด้วยกัน คือความรู้สึกกับผิดชอบต่อพระพุทธศาสนาตามฐานะและหน้าที่ของตน ชาวบ้านจำนวนมากมักจะเรียกตัวเองว่าเป็นชาวพุทธ แต่มักมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับพระภิกษุสามเณร เช่นเข้าใจว่าพระภิกษุสงฆ์เป็นเจ้าหน้าที่ทางศาสนา เช่นเดียวกับศาสนาอื่น ความเข้าใจเช่นนี้พูดทั่วไปอาจใช้ได้ แต่ถ้าจะให้เข้าใจหลักการที่แท้จริงของพระพุทธศาสนาแล้วไม่ถูก หลักในพระพุทธศาสนาเห็นกันง่าย ๆ ว่า พระสงฆ์ คือพุทธศาสนิกชนที่เลื่อมใสในพระพุทธศาสนาและต้องปฏิบัติตามให้จริงจัง การที่พระสงฆ์เป็นบุคคลผู้ตั้งใจปฏิบัติธรรมเช่นนี้ ได้ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับชาวบ้านขึ้นมาอีกระดับหนึ่ง ท่านได้ช่วยให้กับการปฏิบัติ บุคคลอย่างนี้น่าเคารพยกย่องสรรเสริญ เพราะฉะนั้นเราควรช่วยเหลือท่านส่งเสริมโดยถวายปัจจัยสี่ แก่ท่าน ท่านรู้เข้าใจธรรมมากกว่า หรือได้บรรลุธรรมแล้ว ท่านก็ตอบแทนชาวบ้านด้วยความเมตตากรุณา โดยธรรมที่เล่าเรียนปฏิบัติได้สูงกว่านั้นมาเผยแผ่แก่ชาวบ้าน พระสงฆ์อาศัยชาวบ้านในด้านอาวาสสถาน คือให้ปัจจัยสี่ ส่วนชาวบ้านก็อาศัยพระสงฆ์ในด้านธรรมทาน คือการเผยแผ่สั่งสอนธรรมะ นับว่าเป็นการอาศัยซึ่งกันและกัน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อดำเนินไปสู่การสิ้นทุกข์ หรือการหลุดพ้นด้วยกันทั้งสองฝ่าย

บุญหนา จิมาหัง. (2545) บุญในพระพุทธศาสนามีแสดงไว้ในพระไตรปิฎกว่าด้วยบุญ

กิริยาวัตถุ (บุญกิริยา + วัตถุ) บุญกิริยา หมายถึงการตั้งใจบำเพ็ญบุญ วัตถุ หมายถึง เหตุให้เกิด

อานิสงส์ต่าง ๆ ดังนั้น บุญกิริยาวัตถุจึงมีความหมายถึงการบำเพ็ญบุญอันเป็นเหตุให้เกิดอานิสงส์ และได้กล่าวถึงการตรัสแสดงธรรมเรื่องบุญไว้ว่า บุญกิริยาวัตถุ 3 ประการ คือ

1. บุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จได้ด้วยทาน 2. บุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยศีล 3. บุญกิริยาวัตถุสำเร็จด้วยภาวนา แล้วตรัสเป็นคาถาว่า *ผู้หวังประโยชน์สุข ควรฝึกฝนบำเพ็ญบุญนี้เท่านั้น ที่ทำให้ผลเลิศติดต่อกัน มีสุขเป็นกำไร คือควรบำเพ็ญทาน ควบปฏิบัติธรรมสมาธิ และควรเจริญเมตตาภาวนา บัณฑิตควรเจริญธรรม 3 ประการที่เป็นเหตุให้เกิดสุขดังกล่าวนี้นี้แล้ว ย่อมเข้าถึงโลกที่มีความสุข ปราศจากการเบียดเบียน*

พระราชวรมณี. (โชดก ป.ธ.9. 2530) ได้ให้ความหมายของบุญว่า หมายถึง เรื่องที่จัดเป็นการทำความดี หลักการทำความดี การทำดี ความประพฤติชอบทางกาย วาจา ใจประกอบด้วย ทาน ศีล ภาวนา

พระชาล วรธมโม. (2544 : 10) ได้ให้ความหมายของบุญว่า บุญแปลว่า เครื่องชำระจิตใจให้บริสุทธิ์สะอาด หรือคุณสมบัติที่ทำให้บริสุทธิ์ คำว่า ทาน แปลว่าการให้ การเสียสละ การเผื่อแผ่แบ่งปัน จะมอบของให้ใคร หรือจะถวายของให้ใครก็เป็นบุญทั้งนั้น จะต่างกันก็เพียงว่าได้ บุญมากบุญน้อยเท่านั้นเอง ฉะนั้นเวลาพูดว่า ไปทำบุญทำทาน จึงหมายความว่าไปชำระจิตใจให้สะอาดบริสุทธิ์ด้วยการแบ่งปันสิ่งของ (ทานมัย) ซึ่งเป็นการแบ่งปันให้ใครก็ได้ และการทำบุญก็ไม่ได้มีความหมายแคบ ๆ แต่เพียงแต่การให้ทานบริจาคสิ่งของแต่เพียงอย่างเดียว บุญมาจากศัพท์ภาษาบาลี *บุญญะ* แปลว่า เครื่องชำระจิตใจให้บริสุทธิ์ บุญเป็นเครื่องกำจัดสิ่งเศร้าหมองที่เรียกว่า กิเลส ดังนั้น การทำบุญเป็นการช่วยลดละเลิกความโลภ ความเห็นแก่ตัว ความมีใจคับแคบ ความตระหนี่ถี่เหนียว ความหวงแหนยึดติดลุ่มหลงในวัตถุสิ่งของ อันเป็นสาเหตุหนึ่งของความทุกข์ให้ออกไปจากใจ ทำให้ใจเป็นอิสระ พร้อมก้าวต่อไปในคุณงามความดีอย่างอื่นหรือเปิดช่องให้นำเอาคุณสมบัติอันดีงามอื่น ๆ มาใส่เพิ่มเติมแก่ชีวิต เป็นการยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น ขณะเดียวกันบุญก็เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดภavnาน่าบูชา คนที่ทำบุญมักเป็นคนน่าบูชา เพราะเป็นบุคคลผู้มีคุณธรรม มีความดี บุญทำให้เกิดภavnาน่าบูชาแก่ผู้ที่ทำบุญสม่ำเสมอและเมื่อได้ทำบุญแล้วจิตใจก็อิ่มเอิบเป็นสุขที่ประณีตลึกซึ้งขึ้นไป เป็นความสุขที่ยั่งยืนยาวนานและมีความสุขที่สงบประณีต

ประเวส วะสี. (2544) ให้ความหมายของบุญว่า บุญ โดยความหมายที่ครอบคลุม หมายถึงการให้ การไม่เบียดเบียนและการพัฒนาจิตใจยิ่ง หรือ ทาน ศีล ภาวนา ทั้งหมดเพื่อลดความเห็นแก่ตัว และได้ให้ความหมายของคำว่า ทาน ว่า หมายถึง การให้ทั้งปวง เรามักแยกกันว่าให้พระหมายถึงทำบุญ ให้คนอื่นหมายถึงทำทาน แท้ที่จริงทานหมายถึงการให้ทั้งปวง

และบุญหมายถึงความดีทั้งปวง คือ ทาน ศีล ภาวนา ให้อะไร ให้อะไร และวัตถุสิ่งของอันไม่เป็นโทษ การคิดเพื่อผู้อื่น

สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2539 : 574) ได้สรุปความไว้ในพระไตรปิฎกฉบับประชาชน เกี่ยวกับระดับการปฏิบัติและผลของการทำบุญไว้ ดังนี้ บุญกิริยาวัตถุ 3 ศีลการทำบุญสำเร็จด้วย ทาน ศีล และภาวนา มีลำดับดังนี้

1.ถ้าให้ทานน้อยและรักษาศีลน้อย ไม่ฝึกภาวนาเลย เมื่อตายไปแล้ว จะไปเกิดเป็นมนุษย์ในส่วนชั่ว

2.ถ้าให้ทานพอประมาณ และรักษาศีลพอประมาณ ไม่ฝึกภาวนาเลย เมื่อตายไปแล้วจะไปเกิดเป็นมนุษย์ในส่วนดี

3.ถ้าให้ทานมาก รักษาศีลมาก ไม่ฝึกภาวนาเลย เมื่อตายไปแล้วจะไปเกิดเป็นเทพในชั้น จาตุมหาราช ชั้นดาวดึงส์ ชั้นยามะ ชั้นดุสิต ชั้นนิมมานรดี และชั้นปรนิมมิตวสวัตดี ตามลำดับ

4.การให้ทานของคนดีมีอยู่ 8 ประการ ได้แก่ ให้สิ่งของสะอาด ให้สิ่งของประณีต ให้ตามกาล ให้สิ่งของที่ควรให้ เลือกดีแล้วจึงให้ ให้ต่อเนื่อง ขณะให้มีจิตเลื่อมใสและให้แล้วก็อึดใจ

ศาสนพิธี คู่มือทำบุญบำเพ็ญกุศล สำหรับพุทธศาสนิกชน. (ข้าเรื่อง วุฒิจันทร์และคณะ. 2526) ได้กล่าวถึงหลักการทำบุญว่า หลักการของพระพุทธศาสนา ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงวางไว้ตั้งแต่ปีที่ตรัสรู้ เพื่อพุทธสาวกจะได้ถือเป็นหลักในการออกประกาศพระศาสนา อันเรียกว่า โอวาทปาติโมกข์ เป็นที่มาแห่งบุญและการทำบุญของพุทธศาสนิกชน ใน โอวาทปาติโมกข์นั้น พระพุทธเจ้าทรงวางหลักทั่ว ๆ ไปที่เป็นหลักการสำคัญไว้ 3 ประการ คือ 1. สอนไม่ให้อำนาจทั้งปวง 2. สอนให้อบรมกุศลให้ถึงพร้อม 3. สอนให้ทำจิตใจของตนให้ผ่องแผ้ว โดยหลักการทั้ง 3 นี้ พุทธบริษัทต้องพยายามเลิกละความประพฤติชั่วทุกอย่างจนเต็มความสามารถ และพยายามสร้างกุศลคือ ความดีสำหรับตนให้พร้อมเท่าที่จะสร้างได้กับพยายามชำระจิตใจให้ผ่องใสอยู่เสมอด้วยการพยายามทำตามคำสอนในหลักการนี้ เป็นการพยายามทำดี เรียกว่า ทำบุญและการทำบุญนี้ พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงวัตถุ คือ ที่ตั้งอันเป็นทางไว้ โดยหลักย่อ ๆ 3 ประการว่า บุญกิริยาวัตถุ คือ ทาน ศีล ภาวนา ซึ่งบุญกิริยาวัตถุนี้เอง เป็นแนวให้พระพุทธบริษัทที่กล่าวข้างต้นและเป็นเค้าให้เกิดศาสนพิธีต่าง ๆ ขึ้นโดยนิยมน คือ ในกาลต่อมา พุทธบริษัทนิยมทำบุญ ไม่ว่าจะปรารถนาเหตุใด ก็ให้เข้าหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 นี้ โดยเริ่มต้นมีรับศีล ต่อไปภาวนา ด้วยการสวดมนต์เอง หรือฟังพระสวดแล้วตั้งใจไปตามจบลงด้วยการบริจาคทานตามสมควร เพราะนิยมทำบุญเป็นการบำเพ็ญความดีดังกล่าวนี้นี้ และทำในกรณีต่าง ๆ กันตามเหตุที่ปรารถนา จึงเกิดพิธีกรรมขึ้นมากประการ เมื่อพิธีกรรมใดเป็นที่นิยมและรับรองปฏิบัติสืบต่อมาจนเป็นประเพณี พิธีกรรมนั้นก็กลายเป็นศาสนพิธีขึ้น

บุญคือปัจจัยพื้นฐานของชีวิต: บทวิเคราะห์ปัญหาในสังคมไทย. (ธีรโชติ เกิดแก้ว.

2547 : 70-74) ได้กล่าวว่า เมื่อพูดถึงบุญคนอาจคลางแคลงใจว่าบุญคืออะไร บุญมีจริงหรือไม่ หรือเป็นเรื่องที่ศาสนาแต่งขึ้นมาหลอกคน บางคนอาจมองว่าคำสอนเรื่องบุญในศาสนาเป็นเรื่องของการมอมเมาที่ผู้นำศาสนานำมาเป็นเครื่องมือแสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ศาสนาหรือตัวเอง บางคนพอได้ยินคำว่าบุญ ต้องรีบหนีเพราะกลัวบุญปัญหาเหล่านี้มิใช่เป็นปัญหาเล็กน้อยและไม่ควรมองข้าม เนื่องจากมีผลต่อการดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนาประการหนึ่งด้วย การศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการทำบุญของชาวพุทธ อาจต้องมองในหลาย ๆ ด้านเพราะจะทำให้เราเห็นถึงมูลเหตุสำคัญของปัญหา ซึ่งสรุปได้ 2 ด้าน

1. ปัญหาเกี่ยวกับประชาชน ที่มีมูลเหตุจากการขาดความรู้ ความเข้าใจในหลักคำสอนเรื่องบุญจัดเป็นมูลเหตุหลักของปัญหา แม้ว่าพระพุทธศาสนาจะมีหลักการที่มุ่งให้พุทธศาสนิกชนศึกษาทำความเข้าใจหลักคำสอนแล้วนำไปปฏิบัติ ไว้ก็ตามแต่ภาพที่เราเห็นมักจะตรงกันข้าม กล่าวคือมีชาวพุทธจำนวนมากที่ไม่สนใจศึกษาทำความเข้าใจหลักคำสอนทั้งในแง่ความหมาย วิธีปฏิบัติ วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของหลักคำสอนข้อนั้น ๆ ส่วนใหญ่จะประกอบกิจทางศาสนาแบบตาม ๆ กัน จนกลายเป็นประเพณีหรือค่านิยม ยืงนานวันยิ่งห่างไกลจากความ เป็นจริงมากขึ้น นับว่าเป็นเรื่องที่น่าวิตกอย่างมาก ถ้าหากปล่อยไปตามเวรตามกรรมอย่างที่แล้ว มาก็ไม่ทราบว่าจะพระพุทธศาสนาจะอยู่ยืนยาวถึง 5,000 ปี เหมือนพุทธทำนายหรือไม่ ซึ่งจะขอ ประมวลปัญหาเกิดจากมูลเหตุข้อนี้ดังนี้

1.1 การทำบุญโดยยึดค่านิยมทางสังคมการทำบุญในลักษณะนี้มักออกมาในรูปแบบ ของการ ทำเพื่อความมีหน้าตาทางสังคม

1.2 การหวังผลตอบแทนจนเกินความจริง ปัญหานี้เกิดจากการไม่เข้าใจถึง หลักการและวัตถุประสงค์ของบุญในแง่ที่ว่าบุญเป็นเรื่องของการลดความ ต้องการ แต่การทำบุญใน ลักษณะนี้กลับเพิ่มความต้องการมากขึ้น

1.3 การพนันเข้าไปเกี่ยวข้องกับงานบุญ เช่นงานบำเพ็ญกุศลศพในบางท้องถิ่น จะมีการพนันเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย

2. ปัญหาเกี่ยวกับวัดและพระสงฆ์ อาจเรียกว่า บุญญ์กเขตที่ไม่ดี หมายถึงพระสงฆ์ที่ชาว พุทธเชื่อกันว่าเป็นเนื้อนาบุญ แต่พระสงฆ์ในปัจจุบัน เรียกว่าสมมุติสงฆ์ จะอย่างไรก็ตามก็ถือว่า พระสงฆ์เป็นผู้สืบทอดอริยวงศ์ของพระพุทธศาสนาให้คงอยู่

2.1 การประพฤติดิฉิตพระธรรมวินัย

2.2 การสอนหลักบุญที่ผิด ๆ เป็นเหตุให้พุทธศาสนิกชนปฏิบัติตามกันอย่างผิด ๆ เช่น การให้บริจาคเงินมาก ๆ เพื่อให้ได้บุญมาก

2.3 การโฆษณาชวนเชื่อที่เกินจริง เช่น การติดป้ายโฆษณางานบุญปิดทองฝังลูกนิมิต การจัดพิธีพุทธาภิเษกที่มีการโฆษณาชวนเชื่อถึงของขลัง

2.4 การแสวงหาผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับบุญ กล่าวคืองานบุญหรือพิธีกรรมทางศาสนาหลายอย่างเน้นการแสวงหาเงินเข้าวัดมากเกินไป เช่นการทอดกฐิน ผ้าป่า ซึ่งมีผลดี คือวัดมีรายได้มาบูรณะซ่อมแซม สร้างสิ่งต่าง ๆ ผลเสีย ประชาชนบางส่วนที่มองภาพพิธีกรรมที่กล่าวมาในแง่ลบ และเกิดความเบื่อหน่ายในบุญ เนื่องจากในเทศกาลงานบุญดังกล่าวจะมีการแจกซองกฐิน ซองผ้าป่าเพื่อให้ประชาชนร่วมบริจาค

พระมหาภาสกร คุณตตโร(ดอกจันทร์). (2541 :23-59) ศึกษาเชิงวิเคราะห์
เรื่องบุญในพระพุทธศาสนา ได้พูดถึงวิธีการทำบุญ ดังนี้

วิธีทำบุญ

ในการกระทำบุญตามหลักพระพุทธศาสนานั้น บางคนได้ทำอย่างถูกต้อง เพราะเข้าใจถึงวิธีการทำบุญ และการกระทำบุญด้วยความมั่นใจเพราะเห็นว่าเป็นบุญ เป็นกุศลเป็นความดี หรือเป็นกรรมดี จึงกระทำ แม้จะสิ้นเปลืองเหน็ดเหนื่อย ลำบาก และใช้เวลานานเพียงใด ก็ยินดีกระทำ เพราะเห็นชัดว่าการทำบุญก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่นเป็นอันมาก

แต่บางคนไม่เข้าใจเรื่องบุญ หรือหลักการทำบุญ หรือเข้าใจเพียงบางส่วนเพราะไม่ได้ศึกษาให้เข้าใจ ออกให้ทราบหรือเมื่อผู้อื่นบอกให้ทำอะไรก็ทำไปอย่างนั้น หรือเห็นเข้าทำก็ทำบ้าง อาจจะผิดหรือจะถูกก็ไม่รู้แน่ บางคนก็ทำด้วยความมกมายและถูกหลอกลวง เพราะไม่รู้หลักการทำบุญที่ถูกต้อง พุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่จะเข้าใจในเรื่องของการให้ทานมากกว่าการทำบุญอย่างอื่น แต่ก็มิได้อยู่ไม่น้อยที่ถูกหลอกลวง หรือให้ทานอย่างผิดหลักและได้ผลน้อย

วิธีการทำบุญตามหลักทางพระพุทธศาสนานั้นมีหลายประการแต่ที่กล่าวโดยย่อมี 3 อย่าง เรียกว่าบุญกิริยา 3 ได้แก่

- | | |
|-------------|----------------------------|
| 1. ทานมัย | บุญสำเร็จด้วยการให้ทาน |
| 2. สีลมัย | บุญสำเร็จด้วยการรักษาศีล |
| 3. ภาวนามัย | บุญสำเร็จด้วยการเจริญภาวนา |

คำว่า ทาน แปลว่า การให้ นั้น จัดเป็นบุญเป็นกุศล เป็นความดีอย่างหนึ่ง หมายถึง เจตนาที่เป็นเหตุให้เกิดการให้ก็ได้ หมายถึงวัตถุ คือสิ่งของที่ให้ก็ได้

วัตถุทาน คือสิ่งของที่ให้นั้นก็มีหลายอย่าง กล่าวกว้างๆ ก็ได้แก่ปัจจัย ๔ คือ จีวร ซึ่งรวมทั้งเครื่องนุ่งห่มด้วย บิณฑบาต ซึ่งรวมทั้งอาหารเครื่องบริโภครูป รส กลิ่น สี ที่อยู่อาศัย คิลานเภสัช คือยารักษาโรค

ถ้าจะพูดให้ละเอียดขึ้นไปอีก พระพุทธองค์ก็ทรงจำแนกวัตถุทานไว้ ๑๐ อย่างคือ ข้าว น้ำ ผ้า ยาน (พาหนะ) ดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่อยู่ ที่อาศัย และประทีปดวงไฟ

กาลทาน หรือทานที่ให้ในกาลอันควรนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงแสดงไว้ใน กาลทานสูตร อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต ว่ามีอยู่ ๕ อย่าง คือ

๑. อาคันตุกะทาน คือทานที่ให้แก่ผู้มาสู่ถิ่นของตน หมายความว่าผู้มาใหม่ ยังไม่รู้จักสถานที่และบุคคลในถิ่นนั้น เราก็ช่วยสงเคราะห์ให้ที่พักหรือข้าวของต่างๆ เพื่อให้เขาได้รับความสะดวกสบาย แม้พระภิกษุที่จรมาจากที่อื่น ท่านยังไม่รู้จักทางที่จะไปบิณฑบาตเป็นต้น ภิกษุที่อยู่ก่อนหรืออุบาสก อุบาสิกา ก็ช่วยอนุเคราะห์ท่าน ด้วยการถวายอาหารบิณฑบาต และของใช้ที่จำเป็นแก่สมณะ ทำให้ท่านได้รับความ สะดวกสบายไม่เดือดร้อน อย่างนี้จัดเป็น อาคันตุกะทาน และเป็นกาลทาน

๒. คมิกะทาน คือทานที่ให้แก่ผู้เตรียมตัวจะไป หมายความว่า ให้แก่บุคคลที่เตรียมตัวจะไปยังถิ่นอื่น สัตบุรุษยอมสงเคราะห์คนที่จะเดินทางไปในั้น ด้วยคำพาหนะ หรือด้วยยานพาหนะ ตลอดจนเครื่องอุปโภคบริโภคที่สมควร

๓. ทูพภิกขทาน คือ ทานที่ให้ในสมัยข้าวยากมากแพง ผู้คนอดอยาก ได้รับความเดือดร้อน แม้ในสมัยที่น้ำท่วม ไฟไหม้ ผู้คนเดือดร้อนไร้ที่อยู่ การให้ที่พักอาศัย และข้าวของเครื่องใช้ข้าวปลาอาหารในเวลานั้น ก็จัดเป็นกาลทาน

๔. นวสัสสะทาน การให้ข้าวใหม่แก่ผู้มีศีล

๕. นวผละทาน การให้ผลไม้ใหม่แก่ผู้มีศีล

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสตอบว่า ทานที่ให้แล้วแก่ท่านผู้มีศีล มีผลมาก ให้ในท่านผู้ไม่มีศีล หารมีผลมากไม่ ด้วยเหตุนี้ หากบุคคลที่ท่านเลื่อมใสเป็นผู้มีศีลทานของท่านย่อมมีผลมาก ยิ่งผู้มีศีลนั้นเป็นผู้ละกิเลสทั้งปวงได้แล้ว เป็นพระอรหันตชินาสพแล้ว ทานของท่านที่ถวายในท่านผู้มีศีลนั้น ด้วยจิตผ่องใสยิ่งมีผลมาก ประณีต ก้องสมุทฺธ.(2545 . <http://www.84000.org/tipitaka>)

ทานมัย

ความหมาย

ทานมัย หมายถึง บุญที่บังเกิดด้วยการให้ความหมายตามหลักไวยากรณ์และในพจนานุกรม

ตามหลักภาษาบาลีไวยากรณ์ “ทาน” มีรูปศัพท์มาจาก ทา ธาตุ (แปลว่าให้) + ยุ ปัจจัย แปลง ยุ เป็น อน ดังนั้น จึงเป็น ทา+ อน = ทาน

ทาน หมายถึงการให้ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปันช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของ ตลอดจนการให้ความรู้ และแนะนำสั่งสอน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสงเคราะห์ผู้รับ และขัดเกลาจิตใจของผู้ให้

ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน อธิบายว่า ทาน คือ การให้ หรือวัตถุอันบุคคลควรให้

ความหมายของทานในพระไตรปิฎกและคัมภีร์สำคัญที่เกี่ยวข้อง

ทาน ปรากฏอยู่ในหมวดธรรมทางพระพุทธศาสนาหลายแห่ง เช่น ในมงคลสูตร ซึ่งเป็นสูตรที่ว่าด้วยสิ่งที่เป็นมงคล หรือ สิ่งที่เป็นหนทางแห่งความเจริญก้าวหน้าของชีวิต 38 ประการ โดยในมงคลที่ 15 ได้กล่าวไว้ว่า การทำทานเป็นมงคลแห่งชีวิตประการหนึ่ง เพราะการให้การแบ่งปัน หรือการสงเคราะห์ สิ่งที่เป็นหนทาง แห่งความเจริญก้าวหน้า ของชีวิต 38 ประการ โดยมงคลที่ 15 ได้กล่าวไว้ว่า การทำทานเป็นมงคลแห่งชีวิตประการหนึ่ง เพราะการให้ การแบ่งปัน หรือการสงเคราะห์ ย่อมนำมาซึ่งความมีไมตรี เป็นการบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม เป็นบ่อเกิดแห่งบุญกุศล และมีคุณค่าในแง่ศีลธรรมด้วย

ในหมวดสังคหวัตถุ 4 อัน ได้แก่ 1) ทาน ให้ปันสิ่งของของตนแก่ผู้อื่นที่ควรให้ปัน 2) ปิยวาจา เจรจาที่อ่อนหวาน 3) อตถจริยา ประพฤติสิ่งที่ประโยชน์แก่ผู้อื่น

4) สมานัตตตา ความเป็นคนมีตนเสมอไม่ถือตัว

คำว่า “ทาน” ในความหมายตามหมวดธรรมนี้ หมายถึง การสงเคราะห์ การให้ หรือ การเสียสละสิ่งที่ตนมีด้วยจิตยินดี เพื่อการให้ทานนี้ เป็นการสละสิ่งของภายนอก ซึ่งสามารถมองเห็นได้ง่าย เช่น การให้ทานด้วยปัจจัย ตัวอย่างเช่น เมื่อเราให้ทานอาหารไปแล้ว ผู้รับทานย่อมจะสามารถมีชีวิต มีกำลังต่อไปได้อีกดังความในกีนทสูตร ที่ว่า

“ผู้ให้อาหาร ชื่อว่า ให้กำลัง ผู้ให้ผ้า ชื่อว่า ให้วรรณะ ผู้ให้ ยานพาหนะชื่อว่า ให้ความสุข ผู้ให้ประทับโคมไฟ ชื่อว่า ให้จักขุ ผู้ให้ที่พักอาศัย ชื่อว่า ให้ทุกสิ่งทุกอย่าง ผู้พร่ำสอนธรรมชื่อว่า ให้มฤตธรรม”

มนุษย์ เป็นสัตว์ประเสริฐ ที่มีโอกาสได้ทำบุญด้วยการให้ทานมากกว่าสัตว์ประเภทอื่นๆ เพราะมนุษย์ รู้จักที่จะแบ่งปันและการให้ด้วยจิตยินดี และมีความกตัญญูทวนเวียนต่อบุพการี ดังนั้น ในหมู่มนุษย์การให้ทาน จึงเป็นสิ่งประเสริฐและย่อมผูกไมตรีไว้ได้ ดังพุทธสุภาษิตที่ว่า

ททำ มิตฺตานิ คนฺถติ

ผู้ให้ย่อมผูกมิตรไว้ได้

ททมาโน ปิโย โหติ

ผู้ให้ย่อมเป็นที่รัก

วัตถุประสงค์ของการให้ทาน

จากทานวัตถุสูตร ได้แสดงเหตุที่บุคคลจะให้ทานไว้ 8 ประการ คือ

- 1.ให้ทานเพาะชอบพอกัน
- 2.เพราะโกรธ
- 3.เพราะหลง
- 4.เพราะกลัว
- 5.เพราะทำตามบรรพบุรุษ

6. เพราะอยากขึ้นสวรรค์
7. เพราะคิดว่าเมื่อให้แล้วจิตใจเบิกบาน
8. เพราะมุ่งปรุงแต่งจิตใจของตน

ด้วยสาเหตุดังกล่าว อาจจะอธิบายได้ว่า วัตถุประสงค์ของการให้ทานจึงจำแนกได้เป็น

2 ประการ คือ

1. วัตถุประสงค์ระดับต้น หมายถึง หวังจะได้รับการตอบแทนในรูปของวัตถุหรือสิ่งแลกเปลี่ยน อันเป็นสิ่งที่จะเอื้ออำนวยให้มีความสุขในชีวิตปัจจุบัน
2. วัตถุประสงค์ระดับสูง หมายถึง ความหวังที่จะได้ผลลัพธ์หรือผลตอบแทนที่เป็นนามธรรม คือการหมดความตระหนี่ กำจัดความโลภในใจของตน

ประเภทของทาน

ทานในพระพุทธศาสนา แบ่งออกเป็นหลายประเภท ถ้าพิจารณาในแง่ของสิ่งที่ให้ทาน แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. อามิสทาน หมายถึง การให้สิ่งของ เช่น อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค เป็นต้น

2. ธรรมทาน หมายถึง การให้ธรรมะ ให้ความรู้แนะนำสั่งสอน แต่ถ้าพิจารณาในแง่ของผู้รับ แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

ก. ปาฏิบุคลิก คือ การให้เฉพาะเจาะจงในบุคคล 14 ประเภท ได้แก่

1. พระอรหันต์สัมมาสัมพุทธเจ้า
2. พระปัจเจกสัมพุทธะ
3. พระอรหันต์
4. ผู้ปฏิบัติเพื่อเป็นพระอรหันต์
5. พระอนาคามี
6. ผู้ปฏิบัติเพื่อเป็นพระอนาคามี
7. พระสกทาคามี
8. ผู้ปฏิบัติเพื่อเป็นพระสกทาคามี
9. พระโสดาบัน
10. ผู้ปฏิบัติเพื่อเป็นพระโสดาบัน
11. ผู้ปราศจากกำหนดในกาม
12. ปุถุชนผู้มีศีล
13. ปุถุชนผู้ทุศีล
14. สัตว์เดือยรัจฉาน

ข.สังฆทาน คือการให้แก่หมู่สงฆ์ ไม่เฉพาะเจาะจง 7 ประเภท ได้แก่

1. สงฆ์สองฝ่ายโดยมีพระพุทธรเจ้าเป็นประมุข
2. สงฆ์สองฝ่ายเมื่อพระพุทธรเจ้าปรินิพพานแล้ว
3. ภิกษุสงฆ์
- 4.ภิกษุณีสงฆ์
5. ขอให้จัดสงฆ์ทั้งภิกษุและภิกษุแล้วให้ทาน
6. ขอให้จัดภิกษุสงฆ์แล้วให้ทาน
7. ขอให้จัดภิกษุณีสงฆ์แล้วให้ทาน

ในที่นี้จักได้ขยายความของอามิสทาน และธรรมทาน

ก. อามิสทาน ได้เจตนาที่จะบริจาคทาน สละสิ่งของต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น สิ่งของที่เล็กหรือใหญ่ จะมีค่ามากหรือน้อยเป็นสิ่งที่ควรให้เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ผู้รับ แบ่งโดยลักษณะของทานที่ให้ได้เป็น 3 ประการ คือ

1. ให้โดยหวังจะเป็นการอนุเคราะห์ ด้วยความเมตตากรุณา เช่นการ ให้ แก่สัตว์หรือคน ยากจนอนาถาหรือคนที่ต่ำกว่า
2. เป็นการสมัคสมานสามัคคี และเป็นการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน เช่น ในระหว่างญาติสนิท มิตรสหาย ตลอดจนเพื่อนบ้านใกล้เคียง
- 3.ให้โดยหวังจะบูชาท่านผู้มีคุณเช่น ให้แก่บิดา มารดา ครูอาจารย์ แม้ท่านจะมีแล้วก็ตาม เพื่อแสดงความกตัญญูทดแทน

อามิสทานทั้งปวงจะมีผลวิบากมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับสัมปทา คือความถึงพร้อมถึงองค์ประกอบต่างๆ ซึ่งทำให้ทานที่ให้แล้ว เป็นทานอันยอดเยี่ยม มีผลมากอาจเห็นผลทันตา ดังปรากฏในอรรถาธิบายธรรมบท ได้จำแนกไว้เป็น 4 ประการ คือ

วัตถุสัมปทา ได้แก่ ความถึงพร้อมด้วยวัตถุ คือ บุคคลที่ตั้งรกรับทาน ซึ่งได้แก่ผู้รับ เรียกว่า ปฏิภาหุ และผู้ให้ทาน เรียกว่า ทายก ในที่นี้ จะพิจารณาแยกออกเป็น 2 ส่วน คือ

ในส่วนของผู้ให้ทาน เพื่อจะให้ได้บุญมาก ก่อนให้จะต้องเป็นผู้มีใจดี ขณะทำทานอยู่ก็มีจิตใจผ่องใส ครั้นให้ทานแล้วก็มีใจเบิกบาน

ส่วนของผู้รับทาน ได้แก่ ปฏิภาหุ คือ สมณพราหมณ์ นักบวช หรือ พระภิกษุสงฆ์ การบริจาคทานในบุคคลผู้รับประเภทต่างๆย่อมให้ผลไม่เท่ากัน ทานที่ผู้บุคคลกระทำแม้จะมีปริมาณมาก แต่ผู้รับไม่ใช่คนดี ผลทานที่ทำก็ย่อมมีน้อย

ขณะเดียวกัน พระองค์ก็ได้ทรงเปรียบเทียบกับสมณพราหมณ์หรือนักบวชที่ทำทานด้วยแล้ว ไม่เกิดบุญกุศลมากคือเป็นผู้ไม่มีความเห็นชอบถูกต้องตามความจริง ไม่มีความดำริชอบ มีวาทะที่เชื่อถือไม่ได้ มีการกระทำที่ทุจริตทางกาย เป็นมิชฌาชีพ หรือประกอบสิ่งเลวร้ายด้วยวิธีที่ผิด ไม่เป็นผู้ที่มีความเพียรพยายามในการฝึกฝนตนเองในทางที่ดี ไม่มีความละเลิกหรือนึกคิดในสิ่ง

ที่ติงามและไม่มีจิตใจที่ตั้งมั่น ซึ่งก็คือดำเนินผิดไปจากอริยมรรคมีองค์ 8 นั้นเอง ถือว่า เป็นบุคคลที่ไม่เหมาะสมจะเป็นนื่อนาบุญที่ควรจะทำทานอันจะเกิดอานิสงส์มาก

ด้วยเหตุนี้ การทำทานจึงควรพิจารณาเลือกวัตถุสิ่งของ และผู้ที่ควรจะได้รับตามความเหมาะสม จึงจะมีผลมาก เพราะฉะนั้น พระภิกษุสงฆ์ผู้มีศีลาจารวัตรอันงดงาม ย่อมได้ชื่อว่านื่อนาบุญหรือเป็นบุญเขตอันเยี่ยม เหมาะแก่ผู้เป็นทานบดีจะให้ทานกับบุคคลเช่นนี้ ผลที่ปรากฏ ย่อมจะยังประโยชน์ประดุจหวานพีชลงในนื่อนาที่ดี ย่อมให้ผลงอกงามเต็มที่

ในทักขิณาวีรังกสูตร มัชฌิมนิกาย อุปริปัณณาสก์ ได้จำแนกอานิสงส์ของทานที่ให้โดยเจาะจงและไม่เจาะจงไว้ถึง 21 ประเภท คือ

1. ให้ทานแก่ดิรัจฉาน มีอานิสงส์ร้อยชาติ คือ ให้อายุ วรรณะ สุขะ พละ และ ปฏิภาณ ถึง 100 ชาติ

2. ให้ทานแก่ปุถุชนทุศีล มีอานิสงส์พันชาติ

3. ให้ทานแก่ผู้ปุถุชนผู้มีศีล มีอานิสงส์แสนชาติ

4. ให้ทานแก่ปุถุชนผู้ปราศจากความยินดีในกามนอกพระพุทธศาสนา มีอานิสงส์แสนโกฏิ บุคคลให้ทานด้วยความเคารพ ให้สิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้รับ หรือเป็นประโยชน์แก่บุคคลอื่น ๆ โดยทั่วไป ประกอบด้วยตนเองประพฤติด้อยในศีลธรรม ไม่เสื่อมเสีย พระพุทธองค์ตรัสว่า บุคคลเช่นนี้ เมื่อตายจะได้ไปสู่สุคติโลกสวรรค์

ในสัปปริสสูตร พระพุทธองค์ทรงแสดงสัปปริสทาน หรือ ทานของสัตบุรุษ อันเป็นลักษณะของการให้ทานที่ดีไว้ 8 ประการ คือ

1. ให้ของที่สะอาด

2. ให้ของประณีต

3. ให้ตามกาล คือ เหมาะแก่กาลเทศะ

4. ให้ของสมควรแก่ผู้รับ

5. แล้วให้เลือกบุคคลรับทาน

6. ให้เป็นเนืองนิตย์

7. เมื่อให้มีจิตเลื่อมใส

8. และให้แล้วดีใจเบิกบาน

วัตถุของที่นำมาให้ทานนั้นในคิหิสามิจิสูตร กล่าวไว้ว่าสิ่งของจะให้ทานนั้นให้ยึดหลักปัจจัย 4 อันได้แก่ จีวร ภินทบาต เสนาสนะ และเภสัช

อานิสงส์ของการให้ทาน

อานิสงส์หรือผลของการให้ทาน มีผลทั้งในปัจจุบันและอนาคต และมีผลแตกต่างกัน นอกจากนี้ยังสามารถอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ล่วงลับไปแล้วได้ ผลทานที่เห็นได้ในปัจจุบัน มีอธิบายไว้ในพระสูตร ความว่า

ผู้ให้ทานมีผล 6 ประการ ดังนี้

1. พระอรหันต์ย่อมอนุเคราะห์ผู้ให้ทานก่อน
2. พระอรหันต์ย่อมเข้าไปหาก่อน
3. พระอรหันต์ย่อมรับของผู้ให้ทานก่อน
4. พระอรหันต์ย่อมแสดงธรรมแก่ผู้ให้ทานก่อน
5. มีเกียรติยศ
6. เข้าสู่ประชุมโดยไม่ขัดเขิน

เป็นที่น่าสังเกตว่า ในหมวดธรรมต่าง ๆ เช่นบุญกิริยาวัตถุ สังคหะวัตถุที่ดี อนุปปกัณณิกาก็ดี หรือทศพิชราชธรรมก็ดี จะยกเอา ทาน เป็นหัวข้อธรรมแรกของหมวดธรรมทั้งหลายเหล่านั้น

ดังนั้น การให้ทานจึงเป็นบุญกิริยาวัตถุ คือเป็นเหตุนำมาซึ่งความสุข ความเจริญทั้งแก่ตนเองและบุคคลอื่น และจะเป็นบันไดก้าวไปสู่คุณธรรมขั้นสูง คือการรักษาศีลต่อไป ซึ่งเป็นวิธีการทำบุญหรือวิธีที่จะทำให้บุญขั้นสูงยิ่งขึ้น และพร้อมที่จะก้าวไปสู่การเจริญภาวนา และคุณธรรมอื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ศีลมัย

ความหมาย

สมเด็จพระญาณสังวรสมเด็จพระสังฆราช วัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพฯ ได้ให้ความหมายของศีลเอาไว้ว่า

ศีล ได้แก่ ความที่มีจิตใจเป็นปกติเรียบร้อย ไม่ถูกกิเลสอะไรฉุดชักไปได้ ที่จะให้เกิดเจตนา คือ ความตั้งใจ จะทำหรือจะพูดในทางที่ผิดต่าง ๆ แม้ในเวลาอื่น อาจจะรักษาความปกติเรียบร้อยของใจไม่ได้ อันเกี่ยวธุรกิจที่จะต้องประกอบกระทำต่าง ๆ แต่ในเวลาที่เขาปฏิบัติก็ให้ตั้งใจ ให้มีวิริยเจตนา คือ ความตั้งใจแน่วแน่ขึ้นว่าจะไม่ประพฤติล่วงละเมิดในทางที่ผิดศีล 5 โดยเฉพาะก็ในเวลาอัน รักษาจิตนี้ไว้ให้เป็นปกติเรียบร้อย ไม่ให้ถูกฉุดชักไปในทางผิด ในทางเสียต่าง ๆ

เมื่อรักษาจิตใจให้เป็นปกติเรียบร้อยดังนี้ได้ ก็เชื่อว่าเป็นศีล เป็นศีลในปัจจุบัน เมื่อเป็นศีลอยู่ในปัจจุบันแล้ว ก็เท่ากับว่ามีแผ่นดิน ซึ่งเป็นภาคพื้น เป็นที่ตั้งของจิตใจเมื่อจิตใจ มีแผ่นดินคือศีลเป็นภาคพื้นอยู่ดังนี้ พร้อมทั้งมีสระคือ ที่พึ่งอันจะป้องกันมารต่าง ๆ ซึ่งจะมาทำลายการปฏิบัติก็เป็นโอกาสคือ ที่พึ่งในอันที่จะป้องกันมารต่าง ๆ ซึ่งจะมาทำลายการปฏิบัติก็เป็นโอกาสคือเป็นช่องที่จะปฏิบัติในกรรมฐานดังกล่าวนั้นสืบต่อไป”

พระเทพเวที ให้ความหมายของศีลไว้ว่า

“ศีล คือ ระบบจริยธรรมแบบพุทธ เป็นหลักกว้างๆและเป็นหลักสากล กำหนดโดยข้อเท็จจริงตามกฎธรรมชาติ เช่น พิจารณาผล หรือปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นในกระบวนการทำงานของจิตมีผลต่อพฤติกรรม นิสัย บุคลิกภาพเป็นต้น จึงไม่อาจวางข้อจำกัดที่เป็นการแบ่งแยกเพื่อผลประโยชน์เฉพาะพวกเฉพาะกลุ่ม หรือเอาความพอใจของตนเองเป็นเครื่องวัดได้”

จากความหมายดังกล่าวศีลจึงหมายถึง คำแนะนำหรือหลักความประพฤติที่ดี เป็นไปโดยปกติสอดคล้องกับธรรมชาติ ช่วยให้การแสดงออกทางภายนอกของมนุษย์เป็นไปได้อย่างเหมาะสม ศีลทำให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างสมบูรณ์ ทำให้สังคมมีสันติสุข ในด้านคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์ก็ต้องมีศีล

ความสำคัญของศีล

- 1 . ศีลเป็นเครื่องช่วยละกิเลส
2. ศีลเป็นสิ่งชำระปัญญาให้บริสุทธิ์
3. ศีลนำไปสู่พระนิพพาน

ประเภทและระดับของศีล

จากการศึกษาวิเคราะห์ถึงลักษณะของศีล ได้ข้อสรุปว่า ลักษณะทั่วไปของศีล นั้นมีพื้นฐานขึ้นอยู่กับเจตจำนง หรือข้อตั้งใจ ที่จะดำเนินตามหลักเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่งที่เป็นสิ่งที่มีประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและสังคม ในทางปฏิบัติในการจำแนกให้เห็นรายละเอียดถึงประเภทและลักษณะต่าง ๆ โดยพระอรรถกถาจารย์ได้จำแนกลักษณะการละเว้นจากการกระทำทุจริตหรือความชั่วทั้งหลาย ที่เรียกว่า * วิรติ * มี 3 ประการ

- 1.สัมปัตตวิรติ ได้แก่ การงดเว้นสิ่งประจวบหน้า เว้นเมื่อประสบซึ่งหน้าหรือเว้นได้ทั้งที่ประจวบโอกาส
- 2.สมათานวิรติ ได้แก่ การงดเว้นด้วยการสมათาน
- 3.สมุจเฉทวิรติ ได้แก่ การงดเว้นได้โดนเด็ดขาด ไม่เกิดมีแม้ความคิดที่จะประกอบกรรมชั่วนั้นเลย

ลักษณะของศีล

ศีล จำแนกได้เป็น 2 ประการ คือ

- 1.ศีลของฆราวาส
- 2.ศีลของบรรพชิต

ศีลของภรวาส ได้แก่เบญจศีล หรือศีล 5 ถือว่าเป็นศีลขั้นต้น เป็นข้อปฏิบัติสำหรับภรวาสทั่ว ๆ ไป แต่ถ้าหากผู้ที่มีความอุตสาหะที่จะประพฤติปฏิบัติให้ยิ่งขึ้นไปอีกก็มีศีล 8 หรืออุโบสถศีล ศีล 5 กัฏฐี ศีล 8 กัฐิ ซึ่งมีความจำเป็นมากต่อสังคมอาจจะกล่าวได้ว่าเป็นบรรทัดฐานทางสังคมที่จะนำความสุขในด้านศีลธรรมของพุทธศาสนิกชนหรือศาสนิกชนอื่นตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน

เบญจศีล หรือ ศีล 5 นี้ในสภารัฐสุตถกัฏฐี วิสาลสุตถกัฏฐีและนิพภยสุตถกัฏฐี เรียกว่า หลัก 5 ประการ ที่ทำให้ผู้ประพฤติตามแล้วกล้า อาจหาญ ดังพระพุทธพจน์ว่า

*ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย อุบาสกอุบาสิกา ประกอบด้วย
หลัก 5 ประการ ย่อมเป็นผู้กล้าหลัก 5 ประการเป็น
ไฉน คือ อุบาสกเป็น ผู้งดเว้นจากปาณาติบาต 1 เป็นผู้งด
เว้นจากอกุศลนาทาน 1 เป็นผู้งดเว้นจากกาเมสุมิฉฉาจาร 1
เป็นผู้งดเว้นจากมุสาวาท 1 เป็นผู้งดเว้นจากการดื่มน้ำเมา
คือสุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท 1 ดูก่อน
ภิกษุทั้งหลาย อุบาสกอุบาสิกา ประกอบด้วยหลัก 5
ประการนี้แล ย่อมเป็นผู้กล้า*

สิกขาบท 5 ประการ ที่พุทธศาสนิกชนคุ้นเคยและรู้จักกันดีในนามของศีล 5 ได้แก่
ศีลข้อที่ 1 งดเว้นจากปาณาติบาต คือไม่ทำลายชีวิตสัตว์

คำว่า * สัตว์ * ในสิกขาบทนี้ ได้แก่สัตว์ที่มีชีวิตทุกประเภท รวมไปถึงชีวิตสัตว์ที่ปฏิสนธิในครรภ์ของมารดาด้วย เพราะสัตว์ทุกประเภทรู้สึกขุเกลียดทุกข์ รักตัวกลัวตายด้วยกันทั้งนั้น ไม่ต้องการให้ใครมาเบียดเบียนทำลาย และตรงกันข้าม ก็ไม่ควรเบียดเบียนทำลายสัตว์อื่นด้วย เพราะชีวิตของใคร ๆ ก็รักและหวงด้วยกันทั้งนั้น ดังนั้น จึงไม่ควรฆ่าสัตว์อื่น

สิกขาบทนี้ จะขาดก็ต่อเมื่อประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 อย่าง

1. สัตว์นั้นมีชีวิต
2. ตนรู้ว่าสัตว์นั้นมีชีวิต
3. มีจิตคิดจะฆ่าให้ตาย
4. มีความพยายาม
5. สัตว์นั้นตายลงด้วยความพยายามนั้น

โดยความมุ่งหมายของศีลข้อนี้ คือ มุ่งให้มนุษย์มีความเมตตากรุณาต่อกันและเผื่อแผ่แก่สัตว์ทั้งหลายด้วยนั่นเอง

ศีลข้อที่ 2 งดเว้นจากอกุศลนาทาน คือการเว้นจากการลักทรัพย์

คำว่า * ทรัพย์ * ในสิกขาบทนี้ ท่านหมายเอาทั้งทรัพย์ที่มีวิญญูญาณครองและทรัพย์ที่ไม่มีวิญญูญาณครอง ทั้งที่เป็นสังหาริมทรัพย์ที่เคลื่อนที่ได้และที่เคลื่อนที่ไม่ได้ การลักเป็นการใช้สิทธิ์อันไม่ชอบธรรม ในการยึดเอาของคนอื่นเป็นของตัวจึงว่ามีโทษ

สิกขาบทนี้จะขาดก็ต่อเมื่อมีองค์ประกอบ 5 อย่าง คือ

1. ของนั้นมีเจ้าของ
2. ตนก็รู้ว่าเจ้าของ
3. มีจิตคิดจะลัก
4. มีความพยายามที่จะลัก
5. ลักของนั้นได้มาด้วยความพยายามนั้น

ความมุ่งหมายของศีลข้อนี้ คือ มุ่งป้องกันการลัก ทำลายกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของกันและกัน ให้ทุกคนทำมาหากินโดยสุจริต เพราะสมบัติที่หามาได้ด้วยแรงงานนั้นย่อมจะหวงแหนเป็นธรรมดา ในเมื่อคนอื่นหวงแหนของตนฉันใด เราก็หวงแหนทรัพย์สมบัติของเราฉันนั้น

ศีลข้อที่ 3 งดเว้นจากกามสุมิจฉาจาร คือการไม่ประพฤติดูผิดในกามทั้งหลาย
สิกขาบทนี้ศีลจะขาดก็ต่อเมื่อมีองค์ประกอบเหล่านี้

1. หญิงหรือชายที่ต้องห้าม
2. มีจิตคิดจะเสพเมถุนธรรม
3. มีความพยายามในการเสพ
4. การยังมรรคให้ถึงหยุดอยู่

ความมุ่งหมายของศีลข้อนี้ อยู่ที่เพื่อการสร้างความเป็นปึกแผ่นแห่งการมีสิทธิในการถือครอง สร้างความสมัครสมานสามัคคี และป้องกันการแตกร้างในหมู่มนุษย์ เพราะเพศตรงกันข้ามย่อมเป็นที่ดึงดูดใจแก่อีกฝ่ายหนึ่ง ย่อมจะเป็นที่รักหึงหวงแก่ผู้เป็นเจ้าของเป็นอย่างมาก

ศีลข้อที่ 4 งดเว้นจากมุสาวาท คือ การงดเว้นจากการพูดเท็จ พูดส่อเสียด
พูดคำหยาบและพูดเพ้อเจ้อ

คำว่า*มุสาวาท* หมายรวมถึงคำพูดเป็นวจีทุจริตต่าง ๆ ได้แก่ การพูดปด คือการพูดตรงกันข้ามกับความจริง เช่น จริงก็ว่าไม่จริง ทนสาบาน คือทำผิดแล้วไม่ยอมรับผิด มายา คือการเสแสร้งทำกริยาให้ตรงข้ามกับสิ่งที่จริง ทำเล่ห์ คืออวดว่าตนเองเป็นผู้วิเศษเหนือผู้อื่น เสริมความ คือพูดเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ให้เลดูเป็นเรื่องใหญ่ ซึ่งขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ

1. เรื่องไม่จริง
2. จิตคิดจะกล่าวให้คลาดเคลื่อน
3. พยายามพูดให้คลาดเคลื่อน

4. ผู้อื่นรู้รื่องนั้น

ผู้ละเมิดองค์เหล่านี้องค์ใดองค์หนึ่งศีลไม่ขาด แต่ถ้าละเมิดทุกข้อศีลขาด

ความมุ่งหมายของศีลข้อนี้ เพื่อป้องกันการทำลายประโยชน์ของตนและผู้อื่น ด้วยการพูดเท็จและให้รู้จักการรักษาวาจาของตนให้เป็นที่น่าเชื่อถือได้

ศีลข้อที่ 5 เว้นจากสุราเมรัยและของมีนเมาสิ่งเสพติดให้โทษทั้งหลาย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท

คำว่า *สุราและเมรัย* มาจากคำ 2 คำ คือสุรากับเมรัย สุราได้แก่ น้ำเมาที่กลั่นแล้ว คนไทยเราเรียกว่า เหล้า ส่วนเมรัย ได้แก่ น้ำเมายังไม่ได้กลั่น เช่น เหล้าดิบ กระแช่ น้ำตาลเมา สุรา มี 5 ชนิด คือ

1. สุราทำด้วยแป้ง
2. สุราทำด้วยขนม
3. สุราทำด้วยข้าวสุก
4. สุราที่หมักด้วยเชื้อ
5. สุราที่ปรุงด้วยเครื่องเทศต่าง ๆ

เมรัย มี 5 ประเภท

1. น้ำดองดอกไม้
2. น้ำดองผลไม้
3. น้ำดองน้ำผึ้งหรือน้ำดองน้ำหวาน
4. น้ำดองน้ำอ้อย
5. น้ำดองที่ปรุงด้วยเครื่องเทศต่าง ๆ

สิกขาบทนี้จะขาดก็ต่อเมื่อก็ประกอบด้วยองค์ประกอบเหล่านี้ คือ

1. น้ำเมา
2. จิตคิดจะดื่มน้ำเมา
3. พยายามดื่มน้ำเมา
4. น้ำเมานั้นล่องล่ำคองลงไป

ความมุ่งหมายของสิกขาบทนี้ ก็เพื่อให้บุคคลรู้จักการรักษาสติสัมปชัญญะของตนเองให้สมบูรณ์ ดังนั้น จึงห้ามหรือเว้นจากการดื่มสุรา เมรัย หรือเครื่องดองของเมาต่าง ๆ

อย่างไรก็ตาม เมื่อมี ศีล 5 หรือ เบญจศีล ยังมีเบญจธรรม ซึ่งมีลักษณะเป็นข้อบ่งชี้แนวทางการปฏิบัติ 5 ประการและควบคู่กับเบญจศีลได้ คือ

1. เมตตากรุณา คือ ความรักใคร่ปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข และความสงสารคิดช่วยให้พ้นทุกข์

2.สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีวิตในทางที่ชอบ ไม่ผิดศีลธรรมและกฎหมายบ้านเมืองพร้อมด้วยการเผื่อแผ่แบ่งปัน

3.กามสังวร คือการสำรวมระวังในเรื่องกามารมณ์ ควบคุมตนไม่ให้หลงใหลในอารมณ์ทั้ง 5 คือ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสอันน่าปรารถนา

4.สัจจะ คือ มีความซื่อสัตย์สุจริต

5.สติสัมปชัญญะ มีความระลึกได้และรู้ตัวอยู่เสมอว่า สิ่งใดไม่ควร ระวังตนมิให้ประมาทมัวเมา

ศีลของบรรพชิต

ศีลของบรรพชิตนั้นประกอบไปด้วยสิกขาบทมากมาย ประมวลขึ้นเป็นหมวดเรียกว่า วินัยปิฎก วินัยปิฎกในพระไตรปิฎกนั้นมีการจำแนกไว้เป็นหมวด คือ

1.มหาวิภังค์ ว่าด้วยข้อห้ามหรือศีลของภิกษุที่มีในพระปาฏิโมกข์

2.ภิกขุณีวิภังค์ ว่าด้วยข้อห้ามหรือวินัยของนางภิกษุณี

3.มหาวัคค์ ว่าด้วยพุทธประวัติตอนแรกและพิธีกรรมทางพระวินัย

4.จุลลวัคค์ ว่าด้วยพิธีกรรมทางพระวินัย ความเป็นมาของนางภิกษุณีและประวัติการทำ

สังคายนา

5.ปริวาร ว่าด้วยข้อเบ็ดเตล็ดทางพระวินัย

พระภิกษุสงฆ์ เป็นชุมชนที่พระพุทธเจ้าตั้งขึ้นเอง ตามหลักการและความมุ่งหมายที่ทรงกำหนดไว้โดยเฉพาะ เพื่อให้มีสภาพเกื้อกูลที่สุดแก่การปฏิบัติเช่นนั้นให้กว้างขวางออกไปเพื่อประโยชน์สุขของชาวโลก ดังนั้น พระองค์จึงได้ทรงบัญญัติระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ขึ้นควบคุมความเป็นอยู่และความประพฤติทั่วไปของภิกษุทั้งหลายที่เป็นสมาชิกของสงฆ์นั้นเท่าที่จะให้บังเกิดผลตามหลักการและวัตถุประสงค์ บุคคลที่จะเป็นสมาชิก คือบวชเป็นภิกษุ ต่างก็เข้ามาโดยสมัครใจ จึงต้องถือว่าได้ยอมรับที่จะปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับเหล่านั้น เสมอเหมือนกันหมด

ภาวนามัย

ความหมายของภาวนา

คำว่า * ภาวนา * หมายถึงบุญที่สำเร็จด้วยการเจริญภาวนา ซึ่งคำว่า * ภาวนา*ถือเป็นมโนกรรม คือ เป็นการกระทำทางจิตใจ โดยมีผู้ให้ความหมายไว้หลายนัย ซึ่งพอสรุปและนำมาเป็นตัวอย่าง ดังนี้

ปทานุกรมบาลี – ไทย – อังกฤษ – สันสกฤต ให้ความหมายว่า ภาวนา หมายถึงการทำให้เกิดขึ้น, ธรรมชาติเป็นเครื่องยัง ให้เจริญ

พ.อ.ปิ่น มุกขนันต์ กล่าวว่า ภาวนา หมายถึงการอบรมใจและอธิบายต่ออีกว่า ความหมายที่แท้จริงของคำว่า ภาวนา ในพระพุทธศาสนา หมายถึงการอบรมจิตใจของตนให้ดีขึ้น ให้บริสุทธิ์สะอาดขึ้น

ประเภทของภาวนา

การเจริญภาวนาคือ ถ้าหากจำแนกถึงแนวทางการปฏิบัติ เพื่อความเป็นอริยบุคคลแล้วสามารถจำแนกได้ 4 ประการ คือ

- 1.กายภาวนา คือ การพัฒนาอบรมทางกาย พัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีกับสิ่งแวดล้อม
- 2.ศีลภาวนา คือ การพัฒนาความประพฤติ ให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดี
- 3.จิตตภาวนา คือ การพัฒนาจิต การฝึกอบรมจิตใจ ให้เจริญงอกงามด้วยคุณธรรม
- 4.ปัญญาภาวนา คือ การพัฒนาปัญญา ฝึกอบรมปัญญา ให้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา

ถ้าพิจารณา * ภาวนา*ในแง่ของการฝึกอบรมจิตใจในส่วนที่เฉพาะและละเอียดลงไปแล้ว สามารถจำแนกได้ 2 ประการ คือ

- 1.สมถภาวนา คือการฝึกอบรมจิตใจให้เกิดความสงบ หรือการฝึกสมาธิ
 - 2.วิปัสสนา คือการฝึกอบรม เพื่อให้เกิดปัญญารู้แจ้งเห็นจริงในสิ่งต่าง ๆ
- ดังนั้น การจะสำเร็จในบุญที่เกิดจากการภาวนาตามความหมายและแนวทางดังกล่าวจึงถือว่า * ภาวนา * หรือ * ภาวนามัย* เป็นหลักจิตสิกขาและปัญญาสิกขานั้นเอง ซึ่งมีหลักในการพิจารณา ดังนี้

1.หลักจิตตสิกขา เป็นการฝึกจิตเพื่อฝึกจิตให้เป็นสมาธิ ไม่มีความฟุ้งวุ่น กระสับกระส่าย ให้อยู่กับโยนิโสมนสิการ และมีโยนิโสมนสิการ เพราะจิตเป็นส่วนสำคัญที่จะควบคุมการทำหรือการแสดงออกด้วยกาย วาจาต่าง ๆ

2.การฝึกจิตเพื่อให้มีการพัฒนาในทางที่ดี เรียกว่า *ภาวนา* คือหมายถึงการทำให้มี ทำ ให้เกิดขึ้น ทำให้เจริญ การอบรม การบำเพ็ญ การพัฒนาจิตในพระพุทธศาสนาจึงใช้คำว่า * จิตตภาวนา*

3.พระศรีวิสุทธิกวี ได้อธิบาย * จิตตภาวนา* ไว้ว่า การพัฒนาจิตในทางพระพุทธศาสนา ใช้คำว่าจิตตภาวนา ซึ่งหมายถึงการทำให้จิตใจเจริญขึ้น การพัฒนาจิตในทางพระพุทธศาสนาด้วยจิตตภาวนาคือ เป็นขั้นตอนหรือหลักการต่อเนื่องจากหลักศีลสิกขา ซึ่งควบคุมในส่วนการแสดงออกภายนอก เข้ามาสู่จิตตสิกขาเป็นส่วนใหญ่ภายในที่ละเอียดอ่อนขึ้น ทั้งนี้ เพื่อจุดมุ่งหมายที่จะละกิเลส ก่อให้เกิดความบริสุทธิ์ขึ้นในจิต ผลที่จะได้รับก็คือความสุข ซึ่งมีทั้งความสุขในระดับโลกียะและระดับโลกุตระ

คำว่า *ภาวนา* หรือบางท่านเรียกว่า กรรมฐาน หมายถึงที่ตั้งแห่งการงานของจิตในการจะเจริญจิตหรือทำให้จิตมีการพัฒนาที่ดีขึ้นนั้น ในทางพระพุทธศาสนาจำแนกได้ 2 ประเภท คือ

1. สมถภาวนา หรือ สมถกรรมฐาน
2. วิปัสสนาภาวนา หรือ วิปัสสนากรรมฐาน

ดังนั้น สมถกรรมฐาน หรือ สมถภาวนา คือ อุบายแห่งการทำจิตให้สงบซึ่งมีวิธีการ 40 ประการ ซึ่งผู้ปฏิบัติสามารถเลือกปฏิบัติได้ตามความเหมาะสมกับอุปนิสัยหรือจริตของตน

ภาวนา สามารถจำแนกได้ 3 ประการ

1. บริกรรมภาวนา เป็นภาวนาขั้นบริกรรมเป็นการฝึกสมาธิขั้นเตรียมการ โดยการกำหนดเอานิมิต เป็นอารมณ์กรรมฐาน

2. อุปจารภาวนา เป็นภาวนาที่สูงขึ้นจากขั้นแรก ซึ่งจะเริ่มปรากฏผลขณะที่ปฏิบัติภาวนานิมิตเกิดขึ้นในกรรมฐานที่เพ่งวัตถุที่ดี นวัตกรรมลงไปในการฐานประเภทนี้ก็เป็นอารมณ์ที่ดี จัดเป็นอุปจารภาวนา

3. อัปปนาภาวนา เป็นภาวนาที่จิตมีความแน่วแน่ ปฏิภาณนิมิตเกิดขึ้นสม่ำเสมอ จนถึงขั้นปฐมฌาน จิตจะแน่วแน่ เป็นหนึ่งมีอารมณ์เดียว

อนึ่ง สมาธิที่ถูกต้องหรือสัมมาสมาธิ มีความสำคัญต่อการทำงานทุกชนิด และเป็นที่อยู่อันสงบสุขของดวงจิต ไม่มีที่ใดจะให้ความสุขแก่ดวงจิตอันไม่มีโทษเท่ากับสมาธิ สมาธิตามตัวอักษรแปลว่า ความตั้งมั่น หมายถึงความตั้งมั่นแห่งจิต ความที่จิตมั่นคงไม่หวั่นไหว ดวงจิตที่มั่นด้วยกำลังสมาธิก็ย่อมไม่ออกแวกหวั่นไหว แม้มีอารมณ์ภายนอกกระทบ ก็รักษาปกติภาพไว้ได้ ดวงจิตอย่างนี้เป็นสิ่งมีคุณค่ามาก ดังนั้น สมาธิที่ถูกต้อง จึงเป็นไปเพื่อความสงบ ระวังจากกิเลสทั้งหลาย ซึ่งก็คือ สัมมาสมาธินั่นเอง ดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็สัมมาสมาธิเป็นไฉน ภิกษุในธรรมวินัยนี้ สงัดจากกาม สงัดจากอกุศลธรรม มีจิตกจิกร มีปิติและสุขเกิดแต่วิเวกอยู่ เหนอบรรลุดุติยฌาน มีความผ่องใสแห่งจิตภายใน มีธรรมเอกผุดขึ้นไม่มีวิตก ไม่มีวิจาร์ เพราะวิตกวิจาร์สงบไป มีปิตินั้นไป บรรลุดุติยฌานที่พระอริยเจ้าทั้งหลาย สรรเสริญว่า ผู้ได้ฌานเป็นผู้มีอุเบกขา มีสติอยู่เป็นสุข เหนอบรรลุดุตตฌาน ไม่มีทุกข์ ไม่มีสุข เพราะละทุกข์ ละสุข และดับโสมนัส โทมนัสก่อน ๆ ได้ มีสติอันบริสุทธิ์ เพราะอุเบกขา นี้เรียกว่า สัมมาสมาธิ

การทำสมาธิภาวนานี้ พระอรรถกถาจารย์ได้แสดงอานิสงค์ คือผลต่าง ๆ ของสมาธิ ภาวนา ได้อธิบายไว้ในวิสุทธิมรรค คือ

- 1.เป็นวิธีการพักผ่อนอย่างสุขสบายในชีวิตปัจจุบัน
- 2.เป็นบาทหรือเป็นปทัฏฐานแห่งวิปัสสนา ซึ่งจะก่อให้เกิดปัญญารุ่งเรือง
- 3.เป็นบาทหรือเป็นปทัฏฐานแห่งอภิญญา ซึ่งถ้าหากทำสมาธิถึงระดับขั้นอุปนาทของผู้ได้สมาบัติ เมื่อต้องการอภิญญาก็สามารถทำให้เกิดขึ้นได้
- 4.ทำให้ได้ภวิเศษ คือเกิดในภพที่ดีที่สูง
- 5.ทำให้ได้เข้านิโรธสมาบัติได้

เพื่อแสดงให้เห็นหลักการปฏิบัติการพัฒนาจิต หรือการปฏิบัติสมาธิ ให้เป็นแนวคิดกว้าง ๆ สำหรับนำไปใช้ในการฝึกอบรมจากการที่ได้ศึกษานี้ เห็นว่าควรมีขั้นตอน คือ

- 1.การเริ่มปฏิบัติสมาธิของผู้เริ่มฝึกควรจะต้องปลีกตัวออกไปให้มีความเกี่ยวข้องกับสังคมลดน้อยลงสักระยะหนึ่ง ทั้งนี้เพื่อใจจะสงบลงระดับหนึ่ง ซึ่งมีผลให้การฝึกสมาธิเจริญก้าวหน้าเร็วขึ้น
- 2.เลือกวิธีหรือแนวการปฏิบัติตามความถนัด เหมาะสมกับอวัยวะและความพอใจของตน
- 3.มีความเพียรปฏิบัติไม่ย่อท้อ เพราะธรรมเป็นสิ่งที่ปรากฏแก่ผู้มีความเพียรเสมอหาใช่ปรากฏแก่ผู้มีความเกียจคร้าน ซึ่งก็คือจะต้องมีสัมมาวายามะ หรือ ความเพียรชอบนั่นเอง
- 4.จะต้องมีสติพิจารณา คอยระลึกระมัดระวังตัว ระวังความคิด มิให้พลาดตกไปในสิ่งที่ไม่ดีงาม อันนำความขุ่นมัวมาสู่จิตใจ ขณะปฏิบัติสมาธิจะไม่ปล่อยใจให้เลื่อนลอย

จากแนวคิดข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า พฤติกรรมการทำบุญ ประกอบด้วย การให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา ดังนั้นพฤติกรรมดังกล่าวจึงส่งผลต่อแนวโน้มการทำบุญ ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดดังกล่าวมาอธิบายว่า พฤติกรรมการทำบุญ ด้วย การให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา มีความสัมพันธ์กับแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร

4.ประวัติเกี่ยวกับพุทธศาสนา และการทำบุญ

ประวัติพระพุทธศาสนา

พระพุทธเจ้ามีพระนามเดิมว่า สิทธัตถะ โคตมะ ประสูติ ณ สวนลุมพินีวัน (ปัจจุบันนี้เรียกว่า รุมมิเดชวาร์ ประเทศเนปาล) ซึ่งอยู่ระหว่างกรุงกบิลพัสดุ์ กับกรุงเทวหะ ในวันเพ็ญเดือน 6 (วิสาขะ) ปีจอ เมื่อก่อนพุทธศาสนาศักราช 80 ปี ทรงเป็นพระโอรสของพระเจ้าสุทโธทนะ กษัตริย์ศากยวงศ์ผู้ครองกรุงกบิลพัสดุ์ (เมืองหลวงของแคว้นสักกะ) กับพระนางสิริมหามายา ราชธิดาของกษัตริย์โกถิยวงศ์ ผู้ครองนครเทวหะ

ในสมัยนั้นมีดาบสองค์หนึ่งชื่อ อลิตะ หรือกาพเทวิล ผู้ซึ่งเป็นที่คุ้นเคยและเป็นที่นับถือของ ราชตระกูลมาก เมื่อได้ทราบข่าวการประสูติของพระราชกุมาร จึงเข้าไปในพระราชวังเพื่อขอชมพระ กุมาร เมื่อท่านได้เห็นพระกุมารมีลักษณะเลิศ ก็ทราบว่าจะต่อไปในภายหน้าพระกุมารนี้จะได้ตรัสรู้เป็น พระพุทธเจ้า จึงได้ลุกขึ้นจากอาสน์คุกเข้าลงถวายอัญชลีแล้วกราบลงที่พระบาทพระกุมาร แล้วก็ทรง หิ้วเรือก่องไปทิ้งปราสาท เพราะเห็นว่าเป็นลาภของตนที่ได้เห็นพระกุมารซึ่งมีลักษณะอันประเสริฐ เช่นนั้น แต่เมื่อพิจารณาเห็นว่าตนจะต้องตายเสียก่อนจึงพลาดโอกาสที่จะได้มรรค ผล และนิพพาน มีความเสียดายนัก จึงได้ร้องด้วยเสียงอันดัง บรรดาพระบรมวงศานุวงศ์ได้เห็นดังนั้นจึงพากันพิศวง ยิ่งนัก ต่างก็พากันไถ่ถามพระดาบส เมื่อได้ทราบว่าพระกุมารจะเป็นผู้มีเดชานุภาพยิ่งใหญ่ต่อไปใน ภายหน้า ต่างก็พากันกราบพระกุมาร แม้พระเจ้าสุทโธทนะเองก็ยกกรราบอภิวันทนาการพระกุมาร เช่นกัน แล้วดาบก็ทูลลากลับเมื่อพระกุมารประสูติได้ 5 วัน พระเจ้าสุทโธทนะทรงทำพิธีทำนาย ลักษณะและขนานพระนามโดยเชิญพราหมณ์ 108 คนมาเลี้ยง แล้วได้คัดเลือกเอาพราหมณ์ชั้นยอด 8 คน ให้เป็นผู้ทำนายลักษณะพระกุมารพราหมณ์ 7 คน ได้ทำนายเป็นนัย คือ ถ้าพระกุมารครอง ความเป็นพระราชาต่อไป จะได้เป็นบรมจักรพรรดิ ถ้าพระกุมารออกบรรพชาจะได้ตรัสรู้เป็น พระพุทธเจ้า เป็น ศาสตราเอกของโลก แต่โกณฑัญญะพราหมณ์หนุ่มได้ทำนายไว้ประการเดียวว่า “พระกุมารจะต้องออกบรรพชา และจะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าอย่างแน่นอน” แล้วพราหมณ์ เหล่านั้นก็ได้กษานพระนามพระกุมารว่า “สิทธัตถะ” ซึ่งหมายความว่า “ต้องการอะไรเป็นสำเร็จทุก อย่าง”

ฝ่ายพระนางสิริมหามายาพระราชมารดา เมื่อประสูติพระกุมารได้ 7 วัน แล้วก็ทิวศต โดย เหตุนี้พระเจ้าสุทโธทนะจึงได้ทรงมอบภาระเลี้ยงดูพระกุมารให้แก่พระนางปชาบดีพระนาง ซึ่งเป็น พระชายาพระเจ้าสุทโธทนะเหมือนกัน แม้ในกาลต่อมาพระนางมีโอรสองค์หนึ่ง คือเจ้าชายนันทะ และราชธิดาองค์หนึ่งคือ เจ้าหญิงรูปนันทา ก็ตาม ถึงกระนั้นพระนางก็มีได้ทรงนำพาที่จะทะนุบำรุง ให้อย่างยิ่งไปกว่าเจ้าชายสิทธัตถะ

วันหนึ่งเป็นวันพระราชพิธีแรกนาขวัญ พระเจ้าสุทโธทนะพร้อมด้วยอำมาตย์ราชบริพาร พราหมณ์โคหบดี ได้เสด็จไปทำพิธีแรกนาขวัญ ณทุ่งนาหลวง และได้เชิญพระกุมารออกไปด้วยโดย จัดที่ประทับไว้ให้ได้ต้นหว้าใหญ่ มีพระพี่เลี้ยงนางนมบริบาลแวดล้อม ขณะที่พระราชเสด็จลงทำพิธี ไถนาเป็นปฐมฤกษ์พร้อมด้วยอำมาตย์ราชบริพารชั้นผู้ใหญ่รวม 108 ไถนั้น พวกพี่เลี้ยงก็ออกมาชม ด้วย ทั้งพระกุมารไว้ในม่านแต่พระองค์เดียวเมื่อพระกุมารอยู่ตามลำพังพระองค์เดียวก็ทรงลุกขึ้น เจริญภาวนาอานาสติกัมมัฏฐาน ยังปฐมฌานให้เกิดขึ้นได้ เวลานั้นเป็นเวลาบ่าย เงามแห่งต้นไม้ ทั้งหลายได้ฉายไปตามตะวันทั้งสิ้น แต่เงาไม้หว้าที่ประทับปรากฏตรงอยู่เสมือนเวลาเที่ยง ครั้นพระ เลี้ยงทั้งหลายกลับเข้าไปในม่านเห็นพระกุมารอยู่ในลักษณะเช่นนั้นก็พิศวงจึงออกไปกราบทูลให้พระ เจ้าสุทโธทนะทรงทราบ เมื่อพระราชเสด็จไปเห็นก็ทรงรู้สึกอัศจรรย์พระทัยจึงยกพระหัตถ์ถวาย อภิวาทพระกุมารเป็นรอบสอง

เมื่อพระราชกุมารมีพระชนม์ได้ 7 พรรษา พระราชบิดาได้ทรงรับสั่งให้สร้างสระน้าสำหรับ พระกุมารและบริวารลงเล่น มี 3 สระด้วยกัน ปลูกอุบลบัวขาวสระหนึ่งปลูกประทุมบัวหลวงสระหนึ่ง

และลูกปณทริกบัวขาวสระหนึ่ง ครั้นพระราชกุมารมีพระชนม์เจริญวัย 8 พรรษา ควรศึกษา ศิลปวิทยาได้แล้ว พระราชบิดาก็ทรงนำไปมอบไว้ในสำนักครู “วิศวมิตร์” ซึ่งเป็นครูประจำราชสำนัก สอนพระกุมารทุกสกุล เจ้าชายสิทธัตถะได้ทรงศึกษาศิลปศาสตร์ 18 ประการ ได้อย่างว่องไวจน สันรู้อาจารย์ ได้แสดงความเฉลียวฉลาดในหมู่พระญาติ ไม่มีพระกุมารอื่นจะเทียมเท่า

เมื่อพระราชกุมารมีพระชนม์ได้ 16 พรรษา พระราชบิดา ได้ทรงรับสั่งให้สร้างปราสาทขึ้น 3 หลังเพื่อให้เหมาะสมแก่การที่จะประทับอยู่ใน 3 ฤดู และให้สร้างลงในบริเวณอุทยานเดียวกัน มี ทางเดินติดต่อกันทั้ง 3 หลัง เมื่อสร้างพระราชบิดายังไม่ให้เจ้าชายขึ้นประทับจนกว่าทำการอภิเษก แล้ว จึงได้ไปสวามิภักดิ์เจ้าหญิงโสธราพิมพา ราชธิดาพระเจ้าสุปปพุทธะ แห่งกรุงเทวทหะ มา อภิเษกให้ แล้วก็ให้ประทับอยู่อย่างสำราญในปราสาททั้ง 3 จนเจ้าชายสิทธัตถะมีพระชนมายุ 29 พรรษา

วันหนึ่งเจ้าชายสิทธัตถะมีพระทัยปรารถนาจะเสด็จประพาสพระอุทยาน จึงรับสั่งให้นายจัน นมหาดเล็กจัดรถเทียมด้วยม้า 4 ตัว ขับเที่ยวไปในอุทยาน ขณะที่กำลังเพลิดเพลินอยู่นั้นได้ ทอดพระเนตรเห็นทูต คือ เทวดาจำแลงองค์เป็นชายผมหงอกขาว หลังโก่ง ถือไม้เท้ายันกันล้ม เดิน กะเผลกกะเผลกไปในระหว่างทาง ก็ทรงแปลกพระทัย จึงถามนายจันนะว่า ชายผู้นี้ทำไมจึงรูปร่าง ผิดกับคนทั่ว ๆ ไป เมื่อทรงทราบว่าเป็นธรรมดาที่ทุกคนจะต้องชราด้วยกันทั้งนั้น ก็บังเกิดสังเวช พระทัยเสด็จกลับพระราชวัง

วันต่อมาเมื่อเจ้าชายได้เสด็จประพาสพระอุทยานอีก ก็ทรงพบคนเจ็บและคนตายในวาระที่สอง และที่สาม ก็ทรงถามดังเช่นคราวก่อน เมื่อทรงทราบว่าเป็นของธรรมดาที่ทุกคนจะต้องเจ็บ จะต้อง ตาย ก็ทรงสดสังเวชพระทัยเป็นทวีคูณ แต่ในวาระที่สี่ได้ทรงพบภาพบรรพชิตหนุ่มผ้ากาสาว พัสตร์ มีกิริยาสำราญนำเคารพเลื่อมใสยิ่งนัก จึงทรงถามนายจันนะอีก เมื่อทรงทราบว่าเป็นผู้สงบ ไม่มีอันตราย ก็ทรงพอพระทัยในบรรพชา ทำให้เจ้าชายมีพระทัยผ่องแผ้วเบิกบาน จึงเสด็จเที่ยวอยู่ ในพระอุทยานตลอดวัน

ในวันนั้นเองเจ้าหญิงพิมพาได้ประสูติโอรส พระเจ้าสุทโธทนะจึงให้มหาดเล็กไปทูลเจ้าชาย ให้ทรงทราบพระองค์กำลังพระทัยน้อมไปในบรรพชา จึงออกพระโอษฐ์ว่า “ห้วงบังเกิดขึ้นแก่เราแล้ว” ตั้งแต่นั้นมาพระราชกุมารจึงได้นามว่า “ราหุล” ซึ่งแปลว่า “ห้วง” แล้วในตอนเย็นพระองค์ ก็เสด็จ กลับพระราชวัง

เมื่อเจ้าชายสิทธัตถะได้ประสบพบว่าคนเราจะต้องเกิด แก่ เจ็บ ตาย และความเกิด แก่ เจ็บ ตาย นี้แหละเป็นเหตุทำให้เกิดทุกข์ แล้วจึงทรงดำริต่อไปว่าสภาพทั้งปวงย่อมมีของแก่กัน เช่น มี ร้อนก็มีเย็นแก่ มีมืดก็มีสว่างแก่ มีทุกข์ก็ต้องมีสุขได้ และความสุขนั้นจะต้องผันไปเสียจากความเกิด แก่ เจ็บ ตาย ถ้ายังอยู่ในเพศฆราวาสก็คงหาทางแก้ทุกข์มิได้ ในตอนดึกคืนวันหนึ่ง เมื่อทรงมีพระ ชนมายุได้ 29 พรรษา ก็ตัดสินใจออกบรรพชา โดยยอมหนีจากพระนางพิมพาพระ ราชยาคู่บารมีและโอรส ราหุล สู่ที่รักปานดวงพระทัย สละโภคสมบัติ ยศศักดิ์ราชทายาท และ อำนาจวาสนาทั้งสิ้น แล้วเสด็จหนีออกจากพระราชวังที่ประทับโดยม้าทรงชื่อ “กัณฐกะ” พร้อมกับ มหาดเล็กจันนะในยามราตรี ถึงฝั่งตรงข้ามของแม่น้ำอนาโมา (ซึ่งกันพรมแดนระหว่างแคว้นสักกะกับ

แคว้นมัลละ) ทรงตัดพระเมาลีด้วยพระขรรค์ และทรงเปลื้องเครื่องประดับต่าง ๆ ออกแล้วสวมใส่ชุดนักบวช อริฐานเพศเป็นบรรพชิต เพื่อแสวงหาทางแห่งความพ้นทุกข์ต่อไป ครั้งแรกพระโคตมได้ประทับอยู่ ณ ป่ามะม่วงชื่อ อนุปิยอัมพวัน ริมฝั่งแม่น้ำอโนมา ฝั่งเมืองสาวัตถีอยู่ถึง 7 วัน จึงเสด็จมุ่งตรงไปยังกรุงราชคฤห์ แคว้นมคธ

ฝ่ายโกณฑัญญะพราหมณ์ เมื่อได้ข่าวว่าเจ้าชายสิทธัตถะออกบวชแล้ว จึงได้ชวนบุตรพราหมณ์ที่เคยไปร่วมทำนaylorลักษณะเจ้าชายออกบวชตาม บางคนก็เชื่อ บางคนก็ไม่เชื่อ จึงมีผู้บวชตามเพียง 5 คน รวมทั้งโกณฑัญญะพราหมณ์ อีก 4 คน คือ วัปปะ ภัททิยะ มหานามะ และอัสสชิ

ทั้ง 5 นี้ รวมเรียกว่า ปัญจวัคคีย์ ทั้ง 5 คนนี้ได้ตัดสินใจออกบวชติดตามมหาพระโคตมต่อไป และพระเจ้าพิมพิสารผู้ครองแคว้นมคธ เมื่อได้ทรงทราบข่าวการเสด็จออกบรรพชาของเจ้าชายสิทธัตถะ จึงได้เสด็จไปยังสำนักพระโคตม และได้ทูลถามถึงความเป็นมา วัตถุประสงค์ที่มาเมื่อทรงทราบว่าพระโคตมเป็นราชตระกูลในราชวงศ์ศากยะแห่งกรุงบิลพัสดุ์เกิดเบื่อโลกคิดออกบวชเพื่อหาทางพ้นทุกข์เช่นนี้ พระองค์ทรงชักชวนพระโคตมอยู่กับพระองค์ โดยทรงสัญญาว่าจะแบ่งราชสมบัติให้ปกครองกึ่งหนึ่ง ซึ่งได้รับการปฏิเสธจากพระโคตมโดยสุภาพ

ตรัสรู้

เมื่อเจ้าชายสิทธัตถะมีพระชนม์ได้ 29 พรรษา ก็ได้มีเหตุลึกลับให้เจ้าชายสิทธัตถะเสด็จออกบวช เพราะขณะเสด็จประพาสพระราชอุทยานทรงเห็น คนแก่ คนเจ็บ คนตาย และบรรพชิต ดังนั้นพระองค์ทรงคิดหาทางดับทุกข์ดังกล่าว โดยทรงตัดสินใจพระทัย ออกบวช ณ ริมฝั่งแม่น้ำอโนมาเพื่อค้นหาสัจธรรมที่จะช่วยเหลือชาวโลกให้พ้นทุกข์ หลังจากนั้นได้เสด็จไปทรงศึกษาในสำนักอาฬาร ดาบสและ

อุทกดาบส จนหมดสิ้นความรู้แต่ก็ทรงพิจารณาว่า ไม่ใช่ทางที่จะพ้นทุกข์พระองค์จึงได้ลาดาบสทั้งสองนั้นไป แล้วไปตั้งความเพียรใหญ่อยู่ที่ตำบลอุรุเวลา ไม่ช้าพวกบุตรพราหมณ์ทั้ง 5 มีโกณฑัญญะเป็นหัวหน้า ที่เรียกว่าพวกปัญจวัคคีย์ ก็ตามไปปฏิบัติด้วยคิดว่า พระมหาบุรุษจักเป็นพระพุทธเจ้าในไม่ช้า ในขณะที่พระองค์ได้เริ่มทรงบำเพ็ญ "ทุกรกิริยา" คือ ทรงอดอาหารก่อนจนกระทั่งซูบผอม แล้วทรงเจริญอัปภาณกถา คือกลั่นลมหายใจ และ ทุกรกิริยาอย่างอื่นอีกอยู่ตลอด 6 พรรษา เมื่อทรงเห็นว่าไม่ใช่หนทางแห่งการดับทุกข์ทรงเลิกทรมานพระองค์แล้วกลับมาเสวยอาหาร ฝ่ายพวกปัญจวัคคีย์เห็นว่าพระองค์ทรงเลิกทุกรกิริยาแล้ว จักไม่สำเร็จแน่ จึงพากันทิ้งพระองค์ไปอยู่ที่ป่าอิสิปตนะ หลังจากนั้นพระองค์ก็ได้บำเพ็ญเพียรทางจิตในระดับสูงต่อไป และในวันเพ็ญเดือน 6 พระองค์ก็ได้พระญาณตามลำดับดังนี้

- บุพเพนิวาสานุสติญาณ คือ ความระลึกชาติได้
- จุตูปปาตญาณ คือ ความหยั่งรู้ในการเกิดของมนุษย์และสัตว์
- อาสวักขยญาณ คือ ความรู้ในการขจัดกิเลสที่หมักหมมให้หมดสิ้นไป

พระญาณลำดับที่ 3 นี้ หมายถึง ความรู้แจ้งในอริยสัจ 4 คือ ความจริงอันประเสริฐ 4 ประการ ได้แก่

ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค และได้อัสวักขยานนี้เห็นว่าพระพุทธองค์สามารถดับกิเลสได้ โดยสิ้นเชิง เป็นการตรัสรู้ด้วยพระองค์เอง จึงเรียกว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้า

"พระองค์ทรงตรัสรู้ เมื่อมีพระชนม์ 35 พรรษา ที่โพธิบัลลังก์ ริมฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา"

ปรีณิพพาน

หลังจากพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตรัสรู้แล้ว พระองค์ได้เสด็จไปเทศนาโปรดปัญจวัคคีย์ ทั้ง 5 ได้แก่ โกณฑัญญะ วัปปะ ภัททิยะ มหานามะ และ อัสสชิ ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ในวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 8 ทรงปฐมเทศนา "ธรรมจักกัปปวัตตนสูตร" ซึ่งมีใจความสำคัญ 3 ตอน คือกลางที่เรียกว่า "มัชฌิมาปฏิปทา" หรืออริยมรรค มีองค์ 8

ลักษณะการแสดงธรรม

- สำหรับผู้ที่ไม่มีพื้นฐานทางธรรมมาก่อนจะทรงเทศน์ "อนุปพพิกขา" ซึ่งว่าด้วยเรื่อง
- คุณของการให้ทาน การรักษาศีล การเจริญภาวนา
- สวรรค์ (การแสวงสุขเนื่องจากการให้ทาน การให้ศีล การเจริญภาวนา)
- โทษของกามและการปลีกตัวออกจากกาม
- จากนั้นจึงทรงเทศน์ อริยสัจ 4
- ทรงปฏิญาณว่า ทรงตรัสรู้พระองค์เอง และได้บรรลุธรรมวิเศษแล้ว

เมื่อทรงแสดงธรรมเสร็จแล้วพระโกณฑัญญะได้ดวงตาเห็นธรรมเป็นองค์แรก จึงกล่าวว่า "สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นทั้งหมดมีดับเป็นธรรมดา" พระโกณฑัญญะ ทูลขอบวช พระพุทธเจ้าจึงทรงประทานอุปสมบทให้ เรียกว่า "เอหิภิกขุอุปสัมปทา" และในวันที่ แสดงปฐมเทศนานั้นเรียกชื่อว่า วันอาสาฬหบูชา เป็นวันที่มีพระรัตนตรัยครบทั้ง 3 ประการ คือ พระพุทธ พระธรรม และ พระสงฆ์ หลังจากปัญจวัคคีย์อุปสมบทแล้ว พระพุทธเจ้าจึงทรงเทศน์ "อนัตตลักขณสูตร" ปัญจวัคคีย์จึงสำเร็จเป็นอรหันต์ตามลำดับ และหลังจากที่ได้เทศนาแก่ปัญจวัคคีย์ทั้ง 5 แล้ว พระองค์ได้เสด็จไปเทศนาโปรดสาวกกลุ่มต่างๆ ที่สำคัญ เป็นลำดับดังนี้

- พระยสะ กับทายาทอีก 54 คน
 - ชฎิล 3 พี่น้อง และ บริวาร 1,000 คน
 - พระเจ้าพิมพิสาร ข้าราชการบริพาร และประชาชนแห่งกรุงราชคฤห์ แคว้นมคธ ในครั้งนี้พระเจ้าพิมพิสารได้ถวายอุทยานเวพวันให้เป็นที่ประทับของพระพุทธเจ้า "วัดเวพวัน" จึงเป็นวัดแห่งแรกในพระพุทธศาสนา
 - เสด็จไปเทศนาโปรดพุทธบิดา และ พระประยูรญาติที่กรุงกบิลพัสดุ์ และหลังจากนั้นจึงให้มีการจัดการบรรพชา "ราหุลเป็นสามเณรรูปแรก" พระเจ้าสุทโธทนะจึงขอร้องว่า "ขออย่าได้ทรงบวชใครโดยที่พ่อแม่เขายังไม่ได้อนุญาต"

หลังจากที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเทศนาสั่งสอนประชาชนในแคว้นต่างๆ เป็นเวลานานถึง 45 ปี มีพุทธบริษัทมากมาย จนกระทั่งมีพระชนม์ 80 พรรษา และในวันมาฆปุรณมี (วันเพ็ญเดือน 3) ได้เสด็จไปสู่ป่าवालเจติย์ ทรงตรัสกับพระอานนท์ว่า อีก 3 เดือนข้างหน้าพระองค์จะเสด็จปรินิพพาน เหตุการณ์ดังกล่าวนี้ เรียกว่า "ทรงปลงอายุสังขาร" หลังจากปลงอายุสังขารแล้ว พระพุทธเจ้าก็ได้เสด็จเทศนาสั่งสอนไปตามเมืองต่างๆ จนมาถึงเมืองปาวา และพักที่บ้านของนาย จุนทะ บุตรช่างทอง นายจุนทะได้ถวายสุกรมัททวะ (หม้ออ่อน) เมื่อพระพุทธองค์เสวยแล้วก็ประจวบเหมาะ แต่ก็ทรงเสด็จต่อไปยังเมืองกุสินาราประทับอยู่ใต้ต้นสาละ แล้วตรัสว่า เมื่อเสด็จปรินิพพานแล้ว จะมีสิ่งที่ระลึกถึงพระองค์ 4 อย่าง (สังเวชนียสถาน 4 แห่ง) คือ

- สถานที่ประสูติ คือ สวนลุมพินีวัน
- สถานที่ตรัสรู้ คือ ตำบลอุรุเวลาเสนานิคม (ควงโพธิ์ที่พุทธคยา)
- สถานที่แสดงปฐมเทศนา คือ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เมืองพาราณสี ปัจจุบัน เรียกว่า สารนาถ
- สถานที่ปรินิพพาน คือ สาลวโนทยาน เมืองกุสินารา ปัจจุบันเรียกว่า กาเชีย

และพระพุทธเจ้าได้อุปสมบท สุภัททะ เป็นสาวกองค์สุดท้าย ก่อนปรินิพพานพระองค์ทรงประทานโอวาทที่สำคัญแก่พระสาวก 2 ประการ คือ

1. เมื่อพระองค์ปรินิพพานไปแล้วให้ถือว่า พระธรรมเป็นศาสดาแทนพระองค์
2. ทรงประทานปัจฉิมโอวาทว่า "ท่านทั้งหลายจงยังกิจทั้งปวงให้ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาทเถิด" (อปฺปมาเทน สมฺปาเทถ)

และหลังจากนั้นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงได้เสด็จดับขันธปรินิพพาน ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ท่ามกลางหมู่สาวก ใต้ต้นสาละ เมืองกุสินารา เมื่อพระชนมายุ 80 พรรษาทรงเทศนาสั่งสอนมาเป็นเวลา 45 ปี(สิทธิศักดิ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา.2004)

ประวัติพระพุทธศาสนาในไทย

พระพุทธศาสนา มีกำเนิดขึ้นในประเทศอินเดียก่อนคริสต์ศักราชประมาณ 543 ปี หากนับโดยปี พุทธศักราชปัจจุบันก็มีอายุมาแล้ว 2,552 ปี การที่พุทธศาสนาแพร่หลายจากอินเดีย มาสู่คนไทยนับแต่โบราณกาลนั้น มีที่มาหลายเส้นทางด้วยกันแต่ที่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด ก็คือเมื่อครั้งพระเจ้าอโศกมหาราชแห่งอินเดีย ทรงส่งสมณทูตออกไปเผยแผ่พุทธศาสนาทั่วเอเชีย ซึ่งมี 2 รูปที่นำพุทธศาสนาเข้าสู่แผ่นดินไทย ประวัติศาสตร์ของพุทธศาสนานั้นมีการบันทึกเหตุการณ์กัน ตั้งแต่วันที่ 7 หลังพุทธปรินิพพาน เป็นต้นมา ในรูปของมุขปาฐะ (ช่วยกันท่องจำเป็นตอน ๆ แล้วสวด ทาน พร้อม ๆ กันคล้ายกับการร้องเพลงหมู่ ใครจำมาผิด สวดผิดก็จะรู้กันได้เพราะสวดไม่เหมือนคนอื่น) จากนั้นมีการจารลงใบลานและต่อมาตีพิมพ์ เป็นรูปเล่มครั้งแรกในประเทศไทย พร้อมทั้ง

ได้รับการ ถ่ายทอดเป็นอักษรโรมัน เผยแพร่ไปทั่วโลก ซึ่งปัจจุบัน พุทธศาสนาแพร่ขยายไปทั่วโลกแล้วเช่นกัน

ในพุทธศตวรรษที่ ๓ พระเจ้าอโศกมหาราช แห่งราชวงศ์เมารยะ ซึ่งตั้งราชธานีอยู่ที่กรุงปาฏลิบุตร แคว้นมคธในอินเดีย พระองค์เลื่อมใสพระพุทธศาสนา และโดยการแนะนำของพระมหาเถรจารย์รูปหนึ่งคือพระโมคคัลลีบุตรติสสะ พระมหาราชจึงโปรดให้ส่งธรรมทูตอัญเชิญพระพุทธศาสนา จาริกแพร่หลายทั่วทิศานุทิศ ทั้งในอินเดียและประเทศอื่น ๆ ภายนอก ปรากฏว่า คณะธรรมทูตชุดหนึ่ง ซึ่งมีพระโสณะและพระอุตตระเป็นหัวหน้าได้มาสู่สุวรรณภูมิแล้วตั้งหลักพระพุทธศาสนาขึ้นที่นั่น สุวรรณภูมิในที่นี้ ได้แก่ดินแดนตอนใต้ตอนหนึ่งในแหลมอินโดจีนนี้เอง ชาวอินเดียสมัยก่อนพุทธกาลเคยไปมาค้าขายติดต่อกับสุวรรณภูมิอยู่เสมอ จึงเป็นข้อสันนิษฐานว่าคงจะมีชาวอินเดียเข้ามาตั้งรกราก แพร่อารยะธรรมแก่ชาวพื้นเมืองในดินแดนแถบเอเชียอาคเนย์นี้แต่โบราณกาล

กาลต่อมาเลยเป็นสาเหตุพาให้พวกถือลัทธิพราหมณ์พลอยหายรังเกียจอพยพมาแสวงหาโชคมากขึ้นกว่าเดิมและพวกนี้ไม่เพียงแต่มาสอนลัทธิศาสนาเท่านั้นยังได้มาสร้างบ้านเมือง ตั้งเป็นอาณาจักรขึ้นหลายแห่งปกครองพวกมนุษย์เจ้าถิ่นอีกด้วย ส่วนสุวรรณภูมิอันเป็นแห่งแรกที่พราหมณ์มาตั้งมั่นนั้น เข้าใจว่าน่าจะได้แก่บริเวณตั้งแต่ตอนใต้ของพม่าเดี๋ยวนี้ (ซึ่งสมัยต่อมาเป็นอาณาจักรมอญ) กินตลอดลงมาถึงภาคกลาง ของ ประเทศไทย มีศูนย์กลางสำคัญอยู่ที่จังหวัดนครปฐมมีพวกมอญ ละว้าเป็นคนพื้นเมือง เนื่องด้วยที่บริเวณ จังหวัดดังกล่าว ปรากฏซากโบราณสถานมากมายล้น แต่ใหญ่โต สร้างตามคตินิยมเก่า ถึงครั้งพระเจ้าอโศก มหาราชก็มี เช่น พระสถูปพระปฐมเจดีย์องค์เดิมซึ่งอยู่ภายในพระสถูปใหญ่ที่เห็นอยู่บัดนี้ ตามรูปเดิมก็สร้างเป็นรูปทรงโอคว่ำอย่างพระสถูปสัณฐิในอินเดีย และภาพอุเทสกเจดีย์อื่น ๆ ที่ทำเป็นรูปพระธรรมจักรมีกวางหมอบ รูปพระแท่นเปล่า ๆ ฯลฯ ซึ่งสร้างกันในสมัยที่ชาวอินเดีย ยังไม่นิยมสร้างพระพุทธรูป

คตินิยมที่สร้างอุเทสกเจดีย์ดังกล่าว ก็มีปรากฏที่โบราณสถานทีนครปฐม นอกจากนี้ในระยะสมัยต่อมา แบบพุทธศิลปะของอินเดียยุคสำคัญ ๆ เช่น พุทธศิลปะสมัยอมราวดีและสมัยคุปตะ ก็มีแพร่หลายเข้ามาเจริญที่ศูนย์กลางแห่งนี้อีกเหมือนกัน

จึงเป็นอันยุติได้ว่า จำเดิมแต่พระพุทธศาสนามาตั้งมั่นลง ณ ภาคกลางแห่งประเทศไทย ก็ได้เจริญงอกงามพัฒนาตลอดมาไม่ขาด อนึ่งพระพุทธศาสนาซึ่งพระโสณะและพระอุตตระนำเข้ามาเป็นพระพุทธศาสนาสาวกยานิกายเถรวาทซึ่งเป็นนิกายดั้งเดิมเคารพมติของพระอรหันต์ครั้งปฐมสังคายนาโดยการรักษากฎพระธรรมวินัยของสมเด็จพระพุทธรองค์ ได้บริสุทธิ์บริบูรณ์ดี(อาจารย์เสถียร โพธิ์นันทะ. 2552)

ประวัติการทำบุญ

การทำบุญตักบาตรนี้มีมาแต่ครั้งพุทธกาล เมื่อพระพุทธองค์ทรงผนวชใหม่ๆ ยังไม่ได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า ทรงประทับที่สวนมะม่วง พระองค์เสด็จบิณฑบาตผ่านกรุงราชคฤห์ เมืองหลวงของแคว้นมคธ ชาวเมืองเห็นพระมาบิณฑบาตก็ชวนกันนำอาหารมาตักบาตรเป็นครั้งแรก นับแต่นั้นมา การตักบาตรจึงถือเป็นประเพณีมาจนบัดนี้ และเมื่อพระพุทธองค์ตรัสรู้ใหม่ๆ ประทับอยู่ที่คางคกไม่เกิดมีพ้อคำ ๒ คน นำข้าวสัตตก้อน สัตตผง ซึ่งเป็นเสบียงสำหรับเดินทางเข้าไปถวาย พระพุทธองค์ทรงรับไว้ด้วยบาตร นี่ก็เป็นที่มาของการตักบาตรทางพระพุทธศาสนาด้วยประการหนึ่ง

พิธีกรรมทางศาสนาพุทธหรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ศาสนพิธี จำแนกได้เป็น 2 ประเภท

1. พิธีกรรมที่เป็นพุทธบัญญัติ เป็นพิธีการเกี่ยวกับวินัยสงฆ์ ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติไว้ จะต้องปฏิบัติพิธีกรรมนั้นๆ ให้ถูกต้องตามที่บัญญัติไว้
2. พิธีกรรมที่พัฒนาขึ้นในท้องถิ่น คือ พิธีกรรมที่พุทธศาสนิกชนในท้องถิ่นต่าง ๆ กำหนดขึ้น โดยมีการผสมผสานขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นให้เข้ากับกิจกรรมทางพุทธศาสนา และได้ปฏิบัติสืบต่อกันมาจนเป็นประเพณี

ศาสนพิธีในพระพุทธศาสนาเกิดขึ้น เนื่องจากมีหลักการของพระพุทธศาสนา ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงวางไว้แต่ในปีที่ตรัสรู้ เพื่อสาวกจะได้ถือเป็นหลักในการออกไปประกาศพระศาสนา อันเรียกว่า "โอวาทปาติโมกข์" ในโอวาทนั้น มีหลักการสำคัญที่ทรงวางไว้ 3 ประการ คือ สอนไม่ให้ทำความชั่วทั้งปวง สอนให้อบรมกุศลให้พร้อม สอนให้ทำจิตใจของตนให้ผ่องแผ้ว

โดยหลักการทั้ง 3 นี้ พุทธบริษัทต้องพยายามเลิกละความประพฤติชั่วทุกอย่างจนเต็มความสามารถ และพยายามสร้างกุศลสำหรับตนให้พร้อมเท่าที่จะสร้างได้ กับพยายามชำระจิตใจให้ผ่องใสอยู่เสมอ ด้วยการพยายามทำตามคำสอนในหลักการการนี้ เป็นการพยายามทำดี เรียกว่า "ทำบุญ" และการทำบุญนี้พระพุทธเจ้าทรงแสดงวัตถุ คือที่ตั้งอันเป็นทางไว้โดยย่อ ๆ 3 ประการ เรียกว่า "บุญกิริยาวัตถุ" คือ 1.ทาน การบริจาคสิ่งของของตนให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น 2.ศีล การรักษากายวาจาให้สงบเรียบร้อยไม่ล่วงพุทธบัญญัติ 3.ภาวนา การอบรมจิตใจให้ผ่องใสในทางกุศล บุญกิริยานี้ เป็นแนวให้พุทธบริษัทปฏิบัติตามหลักการดังกล่าวข้างต้นและทำให้เกิดศาสนพิธีต่างๆ ขึ้นโดยนิยม ทำบุญ โดยเริ่มต้นมีการรับศีล ต่อไปภาวนาด้วยการสวดมนต์เองหรือฟังพระสวดแล้วส่งใจไปตาม จบลงด้วยการบริจาคทานตามสมควร เพราะนิยมทำบุญเป็นการบำเพ็ญความดี ดังกล่าวนี้นี้ จึงเกิดพิธีกรรมขึ้น เมื่อพิธีกรรมใด เป็นที่นิยมและรับรองปฏิบัติสืบ ๆ มาจนเป็นประเพณี พิธีกรรมนั้นก็กลายเป็นศาสนพิธี(พระไตรปิฎก. 2539)

5.งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บุญหนา จิมาหัง. (2545 : 83-84) ได้ศึกษาพฤติกรรมการทำบุญของชาวพุทธในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า ชาวพุทธในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ส่วนมากมีพฤติกรรมการทำบุญในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 71.9 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า เรื่องการให้ทานกลุ่มตัวอย่างชาวพุทธส่วนมากร้อยละ 61.7 ให้ทานในระดับปานกลาง เรื่องการรักษาศีลส่วนมากร้อยละ 42.1 รักษาศีลในระดับมาก และเรื่องการฝึกภาวนาส่วนมาก ร้อยละ 51.5 ฝึกภาวนาในระดับน้อย และจากการทดสอบปัจจัยที่มีอิทธิพลด้วยสถิติถดถอย พบว่าคุณพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการทำบุญของชาวพุทธ ได้แก่ ค่านิยมทางศีลธรรม อายุ สภาพสังคม ค่านิยมเชิงบริโภคนิยม ทศนะต่อบทบาทพระสงฆ์ และแหล่งขัดเกลาทางสังคมตัวแปรอิสระทั้งหมดรวมกันอธิบายความผันแปรของพฤติกรรมการทำบุญของชาวพุทธได้ ร้อยละ 28 หน่วยที่ใช้ในการวิเคราะห์เป็นระดับปัจเจกบุคคล เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ การสัมภาษณ์

พละ เขาวรัตน์และอนุกุล คลังบุญครอง. (2531 : 44-46) ศึกษาทัศนคติของชาวชนบทอีสานต่อการทำบุญ พบว่า เพศชายอายุระหว่าง 29- 74 ปี เพศหญิงอายุระหว่าง 28- 85 ปี มีทัศนคติต่อการทำบุญแตกต่างกันเล็กน้อยกล่าวคือ เพศหญิงทำบุญเพราะคาดหวังทางด้านเศรษฐกิจและสังคม เช่น ต้องการความร่ำรวย มีหน้ามีตาในสังคม ส่วนเพศชายคาดหวังทางด้านจิตใจ เช่น ความสุขทางใจ เมื่อดูโดยรวมแล้วพบว่าทั้งเพศชายและเพศหญิงทำบุญเพื่อให้ได้รับผลตอบแทนทั้งชาตินี้และชาติหน้า เพื่อประโยชน์ของตนเองและบุคคลอื่นที่ตนมีความใกล้ชิด จะเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศชายและเพศหญิงมีทัศนคติเรื่องการทำบุญแตกต่างกัน

พระมหาเอกนรินทร์ เอกนโร. (วงษ์จันทร์) (2536 : 167) ศึกษาวิเคราะห์เรื่องบุญในพุทธปรัชญาเถรวาทและปรัชญาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก พบว่า ในพระพุทธศาสนาแบ่งวิธีปฏิบัติในการทำบุญไว้ 3 วิธี คือ การให้ทาน การรักษาศีล และการเจริญภาวนา ทั้ง 3 วิธีนี้สามารถปฏิบัติได้พร้อม ๆ กัน การทำบุญนั้นต้องทำบ่อย ๆ ด้วยการให้ทานเพื่อบรรเทาความโลภก่อน แล้วจึงรักษาศีลเพื่อบรรเทาโทสะ หลังจากนั้นจึงเจริญภาวนาเพื่อบรรเทาความหลงหรือโมหะ ทั้งนี้ เพราะ โลภะ โทสะ โมหะ เป็นรากเหง้าของความชั่ว การทำบุญด้วยการเจริญภาวนา ถือว่าเป็นการกระทำที่ดีที่สุด เพราะเป็นปัจจัยให้บรรลุมรรคผลขั้นสูงในพระพุทธศาสนาได้

บุษบา หล่อเงิน. (2537) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมจริยธรรมและแนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรมทางสังคม ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดขอนแก่นผลการวิจัยพบว่า

ในด้านพฤติกรรมทางสังคม

1. พฤติกรรมจริยธรรมทางสังคมที่นักเรียนแสดงออกมากที่สุด คือ ความซื่อสัตย์และแสดงออกน้อยที่สุด คือความเมตตากรุณา
2. นักเรียนหญิงและนักเรียนชาย มีพฤติกรรมจริยธรรมทางสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในด้านความเสมอภาคหรือความยุติธรรม
3. นักเรียนที่มีระดับชั้นเรียนต่างกัน มีพฤติกรรมจริยธรรมทางสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในด้านความเมตตา-กรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และพฤติกรรมจริยธรรมด้านอื่น ๆ
4. นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีพฤติกรรมจริยธรรมทางสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาค หรือความยุติธรรม ความเมตตา กรุณาและพฤติกรรมจริยธรรมด้านอื่น ๆ
5. นักเรียนที่มีอาชีพหลักของครอบครัวต่างกัน มีพฤติกรรมจริยธรรมทางสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในด้านพฤติกรรมจริยธรรมด้านอื่น ๆ
6. นักเรียนที่มีรายได้ของครอบครัวต่างกัน มี พฤติกรรมจริยธรรมทางสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในทุกด้าน

ในด้านแนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรมทางสังคม

1. แนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรมทางสังคมที่นักเรียนแสดงออกมากที่สุด คือการผิจริยธรรมและจะแสดงออกน้อยที่สุด คือความเสมอภาคหรือความยุติธรรม
2. นักเรียนหญิงและนักเรียนชาย มีแนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรมทางสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในด้านความเสมอภาคหรือความยุติธรรมความเมตตา-กรุณา และพฤติกรรมจริยธรรมด้านอื่น ๆ
3. นักเรียนที่มีระดับชั้นเรียนต่างกันมีแนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรมทางสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในด้านพฤติกรรมด้านอื่น ๆ
4. นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีแนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรมทางสังคมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในด้านความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ความเมตตา-กรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และพฤติกรรมจริยธรรมด้านอื่น ๆ
5. นักเรียนที่มีอาชีพหลักของครอบครัวต่างกัน มีแนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรมทางสังคมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
6. นักเรียนที่มีรายได้ของครอบครัวต่างกัน มีแนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรมทางสังคมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในทุกด้าน

สุภาพรณ ณ บางช้างและไหม รัตนวรารักษ์. (2526 : 309) ศึกษาเรื่องการประยุกต์หลักพุทธศาสนาใช้ในการพัฒนาชนบท สรุปผลการศึกษาว่า กลุ่มหนุ่มสาวชาวพุทธ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม(ในโครงการอบรมศีลธรรม 8 โครงการ) พบว่า การรักษาศีล ก่อนและหลังการทดลองกลุ่มหนุ่มสาวชาวพุทธทำผิดศีลข้อ 3 น้อยที่สุด และทำผิดศีลข้อ 5 มากที่สุด การทำสมาธิ กลุ่มหนุ่มสาวชาวพุทธในกลุ่มทดลองมีความเข้าใจและให้คำตอบเกี่ยวกับการทำสมาธิถูกต้องเพิ่มมากขึ้นกว่ากลุ่มควบคุม กลุ่มทดลองเห็นว่า การรักษาศีลในชีวิตประจำวันเป็นการกระทำที่ให้ผลบุญมากที่สุด เพิ่มมากขึ้นภายหลังการทดลอง ซึ่งสูงกว่ากลุ่มควบคุม และมีความเข้าใจคำสอนทางศาสนาเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้กลุ่มหนุ่มสาวในกลุ่มทดลองยังเห็นว่า การรักษาศีลในชีวิตประจำวันเป็นการกระทำที่ให้ผลบุญมากที่สุด เพิ่มมากขึ้นภายหลังการทดลอง ซึ่งสูงกว่ากลุ่มควบคุม จะเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการฝึกอบรมให้ความรู้ด้านศาสนาจากโครงการอบรมศีลธรรม จะมีความสำนึกต่อการทำความดีมากขึ้น

สุภางค์ จันทวานิช และคณะ.(2534 : 306) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและปัญหาจริยธรรม ได้สรุปผลการศึกษาว่า มรดกทางวัฒนธรรมกับกระบวนการทำประเทศให้ทันสมัย ทำให้คนเกิดค่านิยมที่สนับสนุนความฟุ้งเฟ้อ รักความสะดวกสบาย การสื่อสารและสื่อมวลชนยุคใหม่ มีผลทำให้บาทบาทของสื่อมวลชนในการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนทวีความสำคัญมากขึ้น ซึ่งมีผลอย่างมากในการสร้างค่านิยมและรสนิยมที่ไม่สอดคล้องกับสภาวะความเป็นอยู่ที่แท้จริงของคนไทย เนื่องจากทิศทางของสื่อมวลชนขึ้นกับคนที่มีอำนาจและความต้องการในเชิงการค้าเป็นเครื่องมือของลัทธิบริโภคนิยม จึงก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ คือการละเลยคำสอนทางศาสนา เกิดการตีความหมายคำสอนทางศาสนาที่หลากหลาย จะเห็นได้ว่าการสื่อสารและสื่อมวลชนในยุคปัจจุบันมีผลต่อการสร้างค่านิยมของสังคม และแนวโน้มการปฏิบัติธรรมทางศาสนา

พิน ดอกบัว.(2547) ศึกษาเรื่องความมหัศจรรย์ของบุญ ได้กล่าวว่าในเมืองไทยคนที่ทำบุญให้ทานมีมาก แต่ก็น้อยกว่าสมัยก่อนมาก แต่ถึงกระนั้น ชาติดไทยก็ยังอยู่ในขั้นแนวหน้าดีกว่าประเทศส่วนใหญ่จนเป็นที่รู้จักกันทั่วไปว่า คนไทยมีน้ำใจโอบอ้อมอารี ชอบทำบุญให้ทาน แต่มาถึงขั้นศีล ชาติดไทยน่าวิตก คนไทยถือศีลกันน้อยลงทุกที ดังจะเห็นได้ในความเป็นไปในสังคมปัจจุบัน กล่าวคือระชาดศีลข้อที่ 1 เมืองไทยจึงเต็มไปด้วยการฆ่ากันทำร้ายกัน จนประเทศไทยดังติดอันดับโลกและระดับต้น ๆ เสียด้วยในด้านอาชญากรรม เพราะชาดศีลข้อ 2 เมืองไทยจึงเต็มไปด้วยการปล้นจี้ ฉ้อโกงและคอร์รัปชันประเภทต่าง ๆ เพราะชาดศีลข้อ 3 เมืองไทยจึงเต็มไปด้วยปัญหาชู้สาว โสเภณี การข่มขืน ลุกไม่มีพ่อ และโรคเอดส์ ซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ของประเทศในปัจจุบัน เพราะชาดศีลข้อ 4 เมืองไทยจึงเต็มไปด้วยการฟุดฟัดมดเท็จ การใส่ความ การหลอกลวงในรูปแบบต่าง ๆ เพราะชาดศีลข้อ 5 เมืองไทยจึงเต็มไปด้วยการขายยาเสพติดชนิดต่าง ๆ เช่น ฝิ่น เฮโรอีน ยาบ้า ตลอดจนสุราประเภทต่าง ๆ และก็เพราะประเทศ

ไทยชาติศีลนี้แหละประเทศไทยจึงมีปัญหามากจนบางคนกล่าวว่า การที่ประเทศไทยไม่ค่อยเจริญ เพราะไม่นับถือพระพุทธศาสนาอย่างจริงจังต่างหากเล่า นับถือกันตามสามะโนคร้วเท่านั้นดังจะเห็นได้พระพุทธรูปมากมายถูกตัดพระเศียร ซึ่งส่วนใหญ่ก็มีมือของชาวพุทธนั้นแหละ ถ้าประเทศไทย นับถือศาสนาพุทธอย่างแท้จริง เมืองไทยจะเจริญกว่านี้ทั้งจะเป็นประเทศที่น่าอยู่ที่สุดในโลก ประเทศหนึ่ง เพราะปัญหาต่าง ๆ ดังแสดงมาข้างต้นจะไม่มีก็คนไทยไม่น้อยรับศีล แต่ไม่รักษาศีล เห็นการรับศีลเป็นพิธีไป ก็การรักษาศีลก็เช่นกัน แม้จะทำได้ยากกว่าทาน แต่ก็ทำได้ง่ายกว่า ภาวนา ดังนั้นคนเจริญภาวนาจึงมีน้อย คนปฏิบัติธรรมมีน้อย คนที่เจริญวิปัสสนาเพื่อความพ้นทุกข์ ไม่ต้องมาเวียนว่ายตายเกิดจึงมีน้อยมาก ศีล สมาธิ และปัญญา ก็เช่นกัน การรักษาศีลจะทำได้ง่ายกว่าการเจริญสมาธิ และการเจริญสมาธิจะทำได้ง่ายกว่าการเจริญปัญญาโดยเฉพาะก็ประเภทโลกุตตรปัญญา

วาสนา นามวงศ์ .(2548) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการทำบุญที่วัดป่าของพุทธศาสนิกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้กล่าวว่า พฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในวัดป่า หมายถึงการให้ทาน การรักษาศีล และการฝึกภาวนา โดยพฤติกรรมด้านการให้ทานพบว่า พุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่เข้าไปทำบุญที่วัดป่า ด้วยการถวายทานให้กับพระภิกษุสงฆ์ ซึ่งมีการถวายอาหารจำพวกคาวหวาน เช่น ต้ม ผัด แกง ทอด ขนมหวาน ผลไม้ และดอกไม้รูปเทียน รวมทั้งการเตรียมน้ำเพื่อกรวดน้ำอุทิศส่วนบุญกุศลให้ญาติที่ล่วงลับไปแล้ว และภาชนะสำหรับรองน้ำ เมื่อถึงวัดมีการจัดแบ่งอาหารใส่สำหรับเพื่อสะดวกในการยกถวาย พุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่นิยมที่จะทำบุญด้วยการถวายอาหารทั้งหลายเหล่านี้ในวันพระและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา พฤติกรรมด้านการรักษาศีล พบว่า พุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่เข้าไปทำบุญรักษาศีลปฏิบัติธรรมกันเป็นกลุ่มใหญ่ในช่วงเช้าพรรษาทุกวันพระ โดยมีการกำหนดเวลาเป็น 1 คิน 2 วัน หรือ 2 คิน 3 วัน มีจำนวนของผู้เข้าร่วมรักษาศีลที่วัดป่าโดยเฉลี่ย 100 ถึง 200 คน ในการรักษาศีลพุทธศาสนิกชนจะแต่งกายด้วยชุดสีขาวเป็นส่วนใหญ่ มีการรักษาศีล 5 และศีล 8 แต่ละคนจะรับศีลและรักษาศีลต่างกัน บางคนรับแค่ศีล 5 บางคนก็รับศีล 8 ตลอดการรักษาศีล พุทธศาสนิกชนจะรับประทานอาหารเพียงมือเดียวเท่านั้น ขณะที่ยังอยู่ในช่วงรักษาศีลจะต้องสำรวมกาย เช่น การเดิน การแต่งกาย สำรวมวาจาด้วยการพูดสนทนาอย่างสุภาพ เรียบร้อย และสำรวมใจด้วยการคิดอย่างมีสติปัญญา หญิงชายจะแต่งงานต้องถูกตัวกันไม่ได้ในระหว่างอยู่รักษาศีล พฤติกรรมการฝึกภาวนา พบว่าพุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่ทำการฝึกภาวนาด้วยการนั่งสมาธิโดยการกำหนดลมหายใจ ทำจิตใจให้สงบ วิธีการภาวนา จะนิยมนั่งขัดสมาธิ เท้าขวาทับเท้าซ้าย มือขวาทับมือซ้าย นั่งหลับตา และกำหนดลมหายใจเข้าออก การฝึกภาวนาพุทธศาสนิกชนจะสำรวมร่างกายและจิตใจให้บริสุทธิ์ เริ่มการทำวัตรเย็นเวลา 6 โมงเย็น โดยมีการปฏิบัติ คือ จดรูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย สวดมนต์บททำวัตรเย็น แผ่เมตตา และนั่งฝึกภาวนา โดยมุ่งหวังว่าการฝึกภาวนาดังกล่าวจะช่วยให้จิตใจสงบ มีปัญญา และลดละกิเลสได้

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดและทฤษฎีหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างกรอบแนวความคิด และการตั้งแบบสอบถาม ดังนี้

1. กรอบแนวความคิดเกี่ยวกับประชากรศาสตร์ผู้วิจัยได้ใช้แนวความคิดของ พรทิพย์ วร กิจโกศาทร(2529,312-315) เพราะอธิบายถึงลักษณะทางประชากรศาสตร์ว่าประกอบด้วย อะไรบ้าง และชี้ให้เห็นว่าพฤติกรรมของบุคคลที่แตกต่างกันเนื่องมาจากลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่ต่างกัน

2. กรอบแนวความคิดเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ ผู้วิจัยได้ใช้แนวความคิดของ ไพศาล หวังพานิช(2526,29) เพราะได้อธิบายว่า ความรู้ คือข้อเท็จจริงหรือรายละเอียดของเรื่องราวอันเป็น ประสบการณ์ของบุคคล ซึ่งได้รับการสะสม ถ่ายทอดสืบต่อกันมา ส่วนความเข้าใจ หมายถึง ความสามารถในการนำความรู้ ความจำ ไปปรับปรุงเพื่อให้สามารถจับใจได้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าบุคคล จะต่างกันเนื่องจากมีความรู้ความเข้าใจที่ต่างกัน

ในส่วนของการวัดความรู้ความเข้าใจ ผู้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถามโดยยึดหลักการวัดความรู้ ความเข้าใจของ ชวาล แพรัตกุล. (2526) เพื่อประเมินความรู้ความเข้าใจของพุทธศาสนิกชน ซึ่ง เป็นการวัดความสามารถในการจำ สิ่งที่เคยรู้เคยเห็น เรื่องราวที่เคยมีประสบการณ์ เคยทำมาก่อน และได้สอบถามในเรื่องเกี่ยวกับความรู้พื้นฐานทางศาสนา หลักธรรม และวันสำคัญทาง พระพุทธศาสนา โดยมีแหล่งที่มาของคำถามดังนี้

- การทำบุญ คือการทำความดี(พระธรรมกิตติวงศ์. 2548)
- หัวใจของพระพุทธศาสนา คือ การทำความดี ละเว้นความชั่ว ทำจิตใจให้บริสุทธิ์(พระไตรปิฎก ฉบับหลวง. 2525)
- อริยสัจ 4 คือ ธรรมที่นำเสนอเป็นระบบปฏิบัติการให้มนุษย์บริหารประโยชน์จากความจริงของ ธรรมชาติ(พระไตรปิฎกฉบับหลวง. 2525)
- มัชฌิมาปฏิปทา คือทางสายกลางที่นับเป็นประมวลหลักความประพฤติปฏิบัติในพระพุทธศาสนา (พระไตรปิฎกฉบับหลวง. 2525)
- ทุกข์ และสมุทัย คือ เหตุแห่งทุกข์(พระไตรปิฎกฉบับหลวง. 2525)
- นิโรธ คือ ความดับทุกข์(พระไตรปิฎกฉบับหลวง. 2525)
- พระรัตนตรัย ประกอบด้วย พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์(หนังสือหัวใจพระพุทธศาสนา,สุทธิ ลักษณะ อำพันวงศ์. 2543)
- ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญาหนังสือหัวใจพระพุทธศาสนา,สุทธิลักษณะ อำพันวงศ์. 2543)
- พระไตรปิฎก ประกอบด้วย พระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก พระอภิธรรมปิฎก(หนังสือหัวใจ พระพุทธศาสนา,สุทธิลักษณะ อำพันวงศ์. 2543)
- ไตรลักษณ์ ประกอบด้วย อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา(หนังสือหัวใจพระพุทธศาสนา,สุทธิลักษณะ อำพัน วงศ์. 2543)
- โอวาทปาติโมกข์ เป็นหลักธรรมสำหรับนำไปปฏิบัติให้เกิดผลดีในชีวิต(หนังสือหัวใจ พระพุทธศาสนา,สุทธิลักษณะ อำพันวงศ์. 2543)
- สัมมาทิฐิ เป็นธรรมที่เป็นบ่อเกิดแห่งบุญกุศล ความงาม ความดีทั้งปวง(พื้น ดอกบัว. 2547)

- ไตรทวาร คือ ทางเข้าแห่งกรรม มี 3 ช่องทาง คือ ทางกาย วาจา ใจ(พื้น ดอกบัว. 2547)
- พรหมวิหาร 4 ประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา(www.learntripitaka.com)
- การเจริญภาวนาเพื่อขจัดกิเลส ทำให้หลุดพ้นจากทุกข์ จัดเป็นบุญขั้นสูงสุด(วิธีสร้างบุญบารมี. สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช . 2550)

3.กรอบแนวความคิดเกี่ยวกับ พฤติกรรมการทำบุญ ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดของ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต. 2543) เพราะอธิบายว่า หลักการทำบุญในพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย การให้ทาน การรักษาศีล การเจริญภาวนา

4.กรอบแนวความคิดเกี่ยวกับแนวโน้มพฤติกรรมในการทำบุญ ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดของ บทวิเคราะห์ปัญหาในสังคมไทยของ ชีโรโชติ เกิดแก้ว. (2547 :70-74) เพราะได้ชี้ให้เห็นว่าคนในปัจจุบันกลัวการทำบุญ หันการทำบุญมีแนวโน้มการทำบุญน้อยลงเพราะการขาดความรู้และมีค่านิยมที่ผิด ๆ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยเรื่องพฤติกรรมและแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนครศรีอยุธยา โดยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

คือ พุทธศาสนิกชนที่มาทำบุญหรือเคยทำบุญที่วัดในเขตพระนครศรีอยุธยาซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นพุทธศาสนิกชนที่มาทำบุญหรือเคยทำบุญที่วัดในเขตพระนครศรีอยุธยา แต่เนื่องจากผู้วิจัยไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน จึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยคำนวณจากสูตรที่ไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน(กัลยา วาณิชย์บัญชา,2544:26) กำหนดระดับความเชื่อมั่น 95%

$$n = \frac{Z^2}{4e^2}$$

n แทนขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

Z แทนค่ามาตรฐานของระดับความเชื่อมั่น 95% , $Z_{.975} = 1.96$

e แทนค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5%

$$n = \frac{(1.96)^2}{4(0.05)^2} = 385$$

ได้ขนาดตัวอย่าง 385 คน กำหนดค่าความผิดพลาดไม่เกิน 5% จำนวน 15 คน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างรวมเป็น 400 คน

การเลือกกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1

ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบ โควตา (Quota Sampling) ในการกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากวัดในเขตพระนครทั้งหมดมีจำนวน 23 วัด(วิธีพีเดีย. สารานุกรมเสรี.<http://th.wikipedia.org>) ได้แบ่งในจำนวนที่เท่า ๆ กัน เพื่อให้เกิดการกระจายกลุ่มตัวอย่าง 400 คน 23 วัด ได้จำนวนตัวอย่างวัดละ 18 คน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.วัดพระศรีรัตนศาสดาราม	จำนวนตัวอย่าง 18 คน
2.วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม	จำนวนตัวอย่าง 18 คน
3.วัดสุทัศนเทพวราราม	จำนวนตัวอย่าง 18 คน
4.วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม	จำนวนตัวอย่าง 18 คน
5.วัดบวรนิเวศวิหาร	จำนวนตัวอย่าง 18 คน
6.วัดมกุฏกษัตริยาราม	จำนวนตัวอย่าง 18 คน
7. วัดอินทรวิหาร	จำนวนตัวอย่าง 18 คน
8. วัดใหม่อมตรส	จำนวนตัวอย่าง 18 คน
9.วัดนรนาถสุนทริการาม	จำนวนตัวอย่าง 18 คน
10. วัดเอี่ยมวรณุช	จำนวนตัวอย่าง 18 คน
11. วัดราชนัดดาราม	จำนวนตัวอย่าง 18 คน
12.วัดเทพธิดาราม	จำนวนตัวอย่าง 18 คน
13.วัดตรีทศเทพ	จำนวนตัวอย่าง 18 คน
14. วัดราชบูรณะ	จำนวนตัวอย่าง 18 คน
15 วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์	จำนวนตัวอย่าง 18 คน
16. วัดมหรณพาราม	จำนวนตัวอย่าง 18 คน
17. วัดปรินายก	จำนวนตัวอย่าง 18 คน
18. วัดทิพย์วาริ์วิหาร	จำนวนตัวอย่าง 18 คน
19. วัดชนะสงคราม	จำนวนตัวอย่าง 18 คน
20. วัดสังเวชวิศยาราม	จำนวนตัวอย่าง 18 คน
21. วัดสามพระยา	จำนวนตัวอย่าง 18 คน
22. วัดราชประดิษฐ์สถิตมหาสีมาราม	จำนวนตัวอย่าง 18 คน
23.วัดบูรณศิริมตยาราม(วัดศิริอัมมาตย์)	จำนวนตัวอย่าง 18 คน

ขั้นตอนที่ 2

ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) .ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เข้ามาทำบุญที่วัดในเขตพระนคร โดยแต่ละวัดจะเก็บวัดละ 18 คนจนครบทุกวัด

2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 6 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน สถานภาพ โดยคำถามมีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบปลายปิดทั้ง 6 ข้อ

ข้อที่ 1 เพศ เป็นการวัดข้อมูลประเภทนามบัญญัติ (Nominal Scale) ประกอบด้วย

- 1) เพศชาย
- 2) เพศหญิง

ข้อที่ 2 อายุ เป็นการวัดข้อมูลประเภทเรียงลำดับ (Ordinal Scale) ผู้วิจัยได้กำหนดช่วงอายุในการวิจัยครั้งนี้ คือ 15 -65 ปี เนื่องจากข้อมูลรายงานการสำรวจ การเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรม(2548)ของสำนักสถิติแห่งชาติได้ใช้เกณฑ์การสำรวจผู้มีส่วนร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมอายุตั้งแต่ 15 ปี และอายุขัยเฉลี่ยของคนไทยอยู่ที่ 68 ปี(สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล,2546) ผู้วิจัยจึงได้ใช้ช่วงอายุดังกล่าวเป็นเกณฑ์ในการกำหนดช่วงอายุ ซึ่งประกอบด้วย

- 1) ต่ำกว่า 20 ปี
- 2) 20 – 29 ปี
- 3) 30 – 39 ปี
- 4) 40 – 49 ปี
- 5) 50 ปีขึ้นไป

เกณฑ์การประเมิน สามารถแบ่งช่วงอายุที่ใช้วิธีการคำนวณหาความกว้างของอันตรภาคชั้น ผู้วิจัยใช้เกณฑ์เฉลี่ยในการอภิปรายผล(กัลยา วานิชย์บัญชา.2542)

$$\begin{aligned}
 \text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{อายุที่สูงที่สุด} - \text{อายุต่ำที่สุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\
 &= \frac{65 - 15}{5} \\
 &= 10
 \end{aligned}$$

ข้อที่ 3 ระดับการศึกษา เป็นการวัดข้อมูลประเภทเรียงลำดับ (Ordinal Scale) ประกอบด้วย

- 1) ต่ำกว่าปริญญาตรี
- 2) ปริญญาตรี
- 3) สูงกว่าปริญญาตรี

ข้อที่ 4 อาชีพ เป็นระดับการวัดข้อมูลประเภทนามบัญญัติ (Nominal Scale) ประกอบด้วย

- 1) นักเรียน/นักศึกษา
- 2) ประกอบธุรกิจส่วนตัว
- 3) ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ
- 4) พนักงานบริษัทเอกชน
- 5) อื่น ๆ โปรดระบุ.....

ข้อที่ 5 รายได้ต่อเดือน เป็นระดับการวัดข้อมูลประเภทเรียงลำดับ (Ordinal Scale) อ้างอิงจากบทความของ ธนัสต์ เกษมไชยานันท์.(ที่มา: รายงานการสำรวจ สภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2545 สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร) ซึ่งประกอบด้วยช่วงรายได้ ดังต่อไปนี้

- 1) ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท
- 2) 10,001 - 20,000 บาท
- 3) 20,001 - 30,000 บาท
- 4) 30,001 - 40,000 บาท
- 5) 40,001 บาทขึ้นไป

เกณฑ์การประเมิน สามารถแบ่งช่วงรายได้ที่ใช้วิธีการคำนวณหาความกว้างของอันตรภาคชั้น ผู้วิจัยใช้เกณฑ์เฉลี่ยในการอภิปรายผล(กัลยา วาณิชย์ปัญญา.2542) การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้ช่วงรายได้ ตั้งแต่ 0 - 50,000 บาท

$$\begin{aligned}
 \text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{รายได้ที่สูงที่สุด} - \text{รายได้ต่ำที่สุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\
 &= \frac{50,000 - 0}{5} \\
 &= 10,000
 \end{aligned}$$

ข้อที่ 6 สถานภาพ เป็นระดับการวัดข้อมูลประเภทนามบัญญัติ (Nominal Scale)

- 1) โสด
- 2) สมรส/อยู่ด้วยกัน
- 3) หม้าย/หย่าร้าง/แยกกันอยู่

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมและแนวโน้มพฤติกรรมการทำงาน ด้านพฤติกรรมการทำงาน ประกอบด้วย การให้ทาน รักษาศีล และเจริญภาวนา โดยเป็นแบบสอบถามแบบ มาตราส่วนประเมินคำตอบ (Likert Scale Question) จำนวน 21 ข้อ โดยให้ค่าคะแนนหรือ Rating Scale ซึ่งเป็นระดับการวัดข้อมูลประเภทอันดับขั้น โดยมีการกำหนดดังนี้

ส่วนของพฤติกรรมการทำงาน

บ่อยครั้งมาก	5	คะแนน
บ่อยครั้ง	4	คะแนน
บางครั้ง	3	คะแนน
นาน ๆ ครั้ง	2	คะแนน
น้อยครั้งมาก	1	คะแนน

ส่วนของแนวโน้มพฤติกรรมการทำงาน

ทำแน่นอน	5	คะแนน
ทำ	4	คะแนน
ไม่แน่ใจ	3	คะแนน
ไม่ทำ	2	คะแนน
ไม่ทำแน่นอน	1	คะแนน

ระดับการให้คะแนนเฉลี่ยในแต่ละระดับชั้นใช้สูตรการคำนวณช่วงกว้างของชั้น ดังนี้ (กัลยา วาณิชยปัญญา,2544)

$$\begin{aligned}
 \text{ความกว้างของชั้น} &= \frac{\text{พิสัย}}{\text{จำนวนชั้น}} \\
 &= \frac{5 - 1}{5} \\
 &= 0.8
 \end{aligned}$$

จากสูตร สามารถสรุปเกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนในด้านพฤติกรรมการทำงานได้ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	4.21 - 5.00	มีพฤติกรรมการทำงานอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.41 - 4.20	มีพฤติกรรมการทำงานอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย	2.61 - 3.40	มีพฤติกรรมการทำงานอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.81 - 2.60	มีพฤติกรรมการทำงานอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00 - 1.80	มีพฤติกรรมการทำงานอยู่ในระดับน้อยที่สุด

จากสูตร สามารถสรุปเกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนในด้านแนวโน้มพฤติกรรมการทำงานได้ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	4.21 - 5.00	มีแนวโน้มพฤติกรรมการทำงานอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.41 - 4.20	มีแนวโน้มพฤติกรรมการทำงานอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย	2.61 - 3.40	มีแนวโน้มพฤติกรรมการทำงานอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.81 - 2.60	มีแนวโน้มพฤติกรรมการทำงานอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00 - 1.80	มีแนวโน้มพฤติกรรมการทำงานอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ เป็นแบบสอบถามแบบให้เลือกตอบ 2 ตัวเลือก คือ ใช่ กับ ไม่ใช่ โดยมีข้อคำถามทั้งหมด 24 ข้อ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายปิด ใช้ระดับการวัดข้อมูลประเภทเรียงลำดับ (Ordinal Scale) โดยมีข้อถูก 15 ข้อ (ข้อ 1,2,5,6,7,8,10,11,13,14,15,16,19,20,23) ข้อที่ผิด 9 ข้อ (ข้อ 3,4,9,12,17,18,21,22,24) เกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ผู้ตอบมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาตอบคำถามได้ถูกต้องให้ 1 คะแนน หรือตอบดังต่อไปนี้

ตอบว่า ใช่ในข้อ	1,2,5,6,7,8,10,11,13,14,15,16,19,20,23 ได้	1 คะแนน
ตอบว่า ไม่ใช่ในข้อ	3,4,9,12,17,18,21,22,24 ได้	1 คะแนน

ผู้ตอบไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาตอบคำถามผิดให้ 0 คะแนน หรือตอบดังต่อไปนี้

ตอบว่า ไม่ใช่ในข้อ	1,2,5,6,7,8,10,11,13,14,15,16,19,20,23 ได้	0 คะแนน
ตอบว่า ใช่ในข้อ	3,4,9,12,17,18,21,22,24 ได้	0 คะแนน

เมื่อรวบรวมคะแนนและแจกแจงความถี่แล้ว จะใช้คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมาแบ่งระดับความรู้ความเข้าใจออกเป็น 3 ระดับ ซึ่งมีสูตรในการคำนวณดังนี้ (ลัดดาวัลย์ หวังพานิช.2529)

$$\begin{aligned}
 \text{อันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับที่ต้องการแบ่ง}} \\
 &= \frac{24 - 0}{3} \\
 &= 8
 \end{aligned}$$

จากเกณฑ์ดังกล่าว สามารถแปลความหมายของระดับคะแนนได้ดังนี้

คะแนน 17 - 24	มีความรู้ความเข้าใจในระดับมาก
คะแนน 9 - 16	มีความรู้ความเข้าใจในระดับปานกลาง
คะแนน 0 - 8	มีความรู้ความเข้าใจในระดับน้อย

ขั้นตอนในการสร้างแบบสอบถาม

1. ศึกษารวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ หนังสือ ตำราที่เกี่ยวข้องกับการทำบุญ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
2. นำข้อมูลมาวิเคราะห์และสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมและแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนที่อาศัยอยู่ในเขตพระนคร
3. สร้างแบบสอบถามทั้งหมด 3 ส่วน ประกอบด้วย
 - ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป
 - ส่วนที่ 2 พฤติกรรมและแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญ
 - ส่วนที่ 3 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำบุญ
4. นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ไปให้อาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อขอคำแนะนำ ตรวจสอบและนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง
5. นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้กับพุทธศาสนิกชนที่ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 ชุด แล้วนำมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรม SPSS For Window เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้วิธีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Alpha Cranach Coefficient) ซึ่งค่า Alpha ที่ได้แสดงจะแสดงถึงระดับความคงที่ของแบบสอบถาม โดยจะมีค่าระหว่าง $1 \geq \alpha \geq 0$ ค่าที่ใกล้เคียงกับ 1 มากแสดงว่ามีความเชื่อถือได้มาก ซึ่งจากการทดสอบค่าที่ได้ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม มีค่าดังนี้

	พฤติกรรมในการทำบุญ	แนวโน้มพฤติกรรมในการทำบุญ
การทำบุญด้วยการให้ทาน	ค่า Alpha = 0.8383	0.9249
การทำบุญด้วยการรักษาศีล	ค่า Alpha = 0.8304	0.8996
การทำบุญด้วยการเจริญภาวนา	ค่า Alpha = 0.9246	0.9151

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยจะนำแบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบคุณภาพแล้วไปแจกกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยจะชี้แจงให้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ในการทำแบบสอบถาม และวิธีการทำแบบสอบถาม จากนั้นรอรับแบบสอบถามคืนทันที โดยผู้วิจัยจะไปเก็บแบบสอบถามตามวัด ทั้งหมด 23 วัด โดยเก็บวัดละ 18 คน จนครบทุกวัด

4. การจัดทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

รวบรวมและนำแบบสอบถามที่ได้รับทั้งหมดมาตรวจสอบความถูกต้อง จากนั้นนำมาวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผล ซึ่งใช้คอมพิวเตอร์ในการคำนวณค่าสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS Version 11.5 ตามขั้นตอนดังนี้

1. นำข้อมูลส่วนที่ 1 ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป มาหาค่าความถี่ร้อยละ
2. นำข้อมูลส่วนที่ 2 ซึ่งเป็นข้อมูลทางด้านพฤติกรรมและแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนที่อาศัยอยู่ในเขตพระนคร มาหาค่าความถี่ร้อยละ พร้อมทั้งหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. นำข้อมูลส่วนที่ 3 ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ มาหาค่าความถี่ร้อยละ พร้อมทั้งหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
4. เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มที่เป็นอิสระจากกัน ด้วยสถิติเชิงอนุมาน โดยการทดสอบด้วยค่า t (t -test independence) สำหรับตัวแปรที่มี 2 กลุ่ม และใช้การทดสอบแบบการวิเคราะห์ความแปรปรวน 1 ตัวประกอบ (One way Analysis of Variance) หรือค่า F -test ในการทดสอบตัวแปรลักษณะทางด้านประชากรศาสตร์ที่ยกเว้นตัวแปรเพศและความรู้ความเข้าใจ ในกรณีที่พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ตามวิธี LSD (Least Significant Difference) ที่เป็นการเปรียบเทียบพหุคูณ
5. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร คือ พฤติกรรมการทำบุญ กับแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนที่อาศัยอยู่ในเขตพระนคร โดยใช้สถิติสหสัมพันธ์อย่างง่าย (Correlation) ของเพียสัน(Pearson Product Moment Correlation Coefficient) เพื่อใช้ทดสอบสมมุติฐานที่ 2

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่

1.1 ร้อยละ

1.2 ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean) โดยใช้สูตร (ชูศรี วงศ์รัตน์ . 2544)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{n}$$

เมื่อ $\sum X$ แทน คะแนนเฉลี่ย
 $\bar{X}$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
 n แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

1.3 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้สูตร (ชูศรี วงศ์รัตน์ . 2544)

$$S = \sqrt{\frac{n\sum X^2 - (\sum X)^2}{n(n-1)}}$$

เมื่อ S แทน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 $\sum X^2$ แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง
 $(\sum X)^2$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมดยกกำลังสอง
 n แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

2. สถิติที่ใช้หาค่าคุณภาพของแบบสอบถาม

หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบัค (Cronback) (กัลยา วานิชย์บัญชา. 2546)

$$\alpha = \frac{k \text{ covariance/ variance}}{1+(k-1) \text{ covariance/ variance}}$$

เมื่อ α แทน ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม
 k แทน จำนวนคำถาม
Covariance แทน ค่าเฉลี่ยของค่าความแปรปรวนร่วมระหว่างคำถามต่าง ๆ
Variance แทน ค่าเฉลี่ยของค่าความแปรปรวนของคำถาม

3.การวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน(Inferential Analysis) ในการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้

3.1 ค่า t-test ใช้ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่าง 2 กลุ่มที่เป็นอิสระกัน โดยใช้สถิติ Independent t-test (ชูศรี วงศ์รัตนะ. 2544) มีสูตร ดังนี้

กรณีที่ความแปรปรวนของทั้ง 2 กลุ่มเท่ากัน ($S_1^2 = S_2^2$)

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{(n_1-1)S_1^2 + (n_2-1)S_2^2}{n_1+n_2-2} \left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2} \right)}}$$

สถิติที่ใช้ทดสอบ t มีชั้นแห่งความเป็นอิสระ $df = n_1 + n_2 - 2$

กรณีที่ความแปรปรวนของทั้ง 2 กลุ่มไม่เท่ากัน ($S_1^2 \neq S_2^2$)

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{S_1^2}{n_1} + \frac{S_2^2}{n_2}}}$$

โดยมีองศาอิสระดังนี้ (บุญธรรม กิจปรีดาสุทธิ์.2543)

$$df = \frac{(\frac{S_1^2}{n_1} + \frac{S_2^2}{n_2})^2}{\frac{(\frac{S_1^2}{n_1})^2}{n_1-1} + \frac{(\frac{S_2^2}{n_2})^2}{n_2-1}}$$

หรือ $df = n_1 + n_2 - 2$

เมื่อ

t แทน ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน t- distribution

$\bar{X}_1$ แทน ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่ 1

$\bar{X}_2$ แทน ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่ 2

S_1^2 แทน ค่าความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่างที่ 1

S_2^2 แทน ค่าความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่างที่ 2

n_1 แทน จำนวนตัวอย่างที่ 1

n_2 แทน จำนวนตัวอย่างที่ 2

df แทน ชั้นแห่งความเป็นอิสระ

3.2 ค่า F- test ใช้วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One –way Analysis of Variance) (กัลยา วาณิชยปัญญา. 2545) มีสูตรดังนี้

ตาราง แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว(One –way Analysis of Variance)

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม(B)	k-1	SS _(B)	$MS_{(B)} = \frac{SS_{(B)}}{k-1}$	$\frac{MS_{(B)}}{MS_{(w)}}$
ภายในกลุ่ม(W)	n-k	SS _(W)	$MS_{(w)} = \frac{SS_{(W)}}{n-k}$	
รวม(T)	n-1	SS _(T)		

$$F = \frac{MS_{(B)}}{MS_{(w)}}$$

เมื่อ F แทน ค่าสถิติที่ใช้พิจารณา F-distribution

df แทน ชั้นแห่งความเป็นอิสระ ได้แก่ ระหว่างกลุ่ม (k-1)และภายในกลุ่ม (n-k)

k แทน จำนวนกลุ่มของตัวอย่างที่นำมาทดสอบสมมติฐาน

n แทน จำนวนตัวอย่างทั้งหมด

SS_(B) แทน ผลรวมกำลังสองระหว่างกลุ่ม (Between Sum of Squares)

SS_(W) แทน ผลรวมกำลังสองภายในกลุ่ม (Within Sum of Squares)

MS_(B) แทน ค่าประมาณของความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม

(Mean Square Between Group)

MS_(w) แทน ค่าประมาณของความแปรปรวนภายในกลุ่ม

(Mean Square Within Group)

โดยดูค่าความแปรปรวนจากตาราง Homogeneity of Variances และใช้สถิติวิเคราะห์จากค่า ANOVA(F) หรือ ค่า Brown-Forsythe(B)

สูตรการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว Brown-Forsythe(B) (Hartung.2001:300) สามารถเขียนได้ดังนี้

$$B = \frac{MSB}{MSW'}$$

โดยค่า $MSW' = \sum_{i=1}^K (1 - n_i / N) S_i^2$

เมื่อ B แทน ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน Brown-Forsythe
 MSB แทน ค่าความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม
 MSW' แทน ค่าความแปรปรวนภายในกลุ่มสำหรับสถิติ Brown-Forsythe
 K แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
 n แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
 N แทน ขนาดประชากร
 S_i^2 แทน ค่าความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่าง

ถ้าผลการทดสอบมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแล้ว ต้องทำการทดสอบเป็นรายคู่ต่อไป เพื่อดูว่ามีคู่ใดบ้างที่แตกต่างกัน โดยใช้วิธี Fisher's Least Significant Difference (LSD) หรือ Dunnett T3 (กัลยา วานิชย์บัญชา.2545 : 332-333)

สูตรการวิเคราะห์ผลต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ (กัลยา วานิชย์บัญชา.2545 : 332-333) สามารถเขียนได้ดังนี้

$$LSD = t_{1-\alpha/2; n-k} \sqrt{MSE \left(\frac{1}{n_i} + \frac{1}{n_j} \right)}$$

เมื่อ LSD แทนผลต่างนัยสำคัญที่คำนวณได้สำหรับประชากรกลุ่มที่ i และ j
 $t_{1-\alpha/2; n-k}$ แทนค่าที่ใช้พิจารณาในการแจกแจงแบบ t-test ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และ
 ชั้นห่างความเป็นอิสระภายในกลุ่ม
 MSE แทนค่าความแปรปรวนภายในกลุ่ม (MS_w)
 n_i แทนจำนวนข้อมูลของกลุ่ม i
 n_j แทนจำนวนข้อมูลของกลุ่ม j

สูตรการวิเคราะห์ผลต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ Dunnett T3 (Keppel.1982:153-155) สามารถเขียนได้ดังนี้

$$\bar{d}_D = q_D \sqrt{\frac{2(MS_{S/A})}{S}}$$

เมื่อ $\bar{d}_D$ แทน ค่าสถิติที่ใช้พิจารณา ใน Dunnett test

q_D แทน ค่าจากตาราง Critical values the Dunnett test

$MS_{S/A}$ แทน ค่าความแปรปรวนภายในกลุ่ม

S แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

กรณีผลการทดสอบมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแล้ว ต้องทำการทดสอบเป็นรายคู่ต่อไป เพื่อดูว่ามีคู่ใดบ้างที่แตกต่างกัน โดยใช้วิธี Fisher's Least Significant Difference (LSD) (กัลยา วานิชย์บัญชา.2545 : 332-333) มีสูตรดังนี้

$$LSD = t_{1-\alpha/2; n-k} \sqrt{MSE \left(\frac{1}{n_i} + \frac{1}{n_j} \right)}$$

โดยที่ $n_i \neq n_j$

เมื่อ $t_{1-\alpha/2; n-k}$ แทน ค่าที่ใช้พิจารณาในการแจกแจงแบบ t-test ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และ ชั้นห่างความเป็นอิสระภายในกลุ่ม = n-k

MSE แทน ค่าประมาณของความแปรปรวนภายในกลุ่ม (MS_w)

n_i แทน จำนวนข้อมูลของกลุ่ม i

n_j แทน จำนวนข้อมูลของกลุ่ม j

α แทน ค่าความคลาดเคลื่อน

3.3 ค่า Correlation ใช้ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร คือพฤติกรรมกรรมการทำบุญ กับ แนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญ โดยใช้สถิติสหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson Product Monument Correlation Coefficient) ใช้สูตรดังนี้ (กานดา พูนลาภทวี. 2539)

$$r_{ry} = \frac{n \sum xy - (\sum x)(\sum y)}{\sqrt{[n \sum x^2 - (\sum x)^2][n \sum y^2 - (\sum y)^2]}}$$

เมื่อ r_{ry} แทน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

$\sum x$ แทน ผลรวมของคะแนน x

$\sum y$ แทน ผลรวมของคะแนน Y

$\sum x^2$ แทน ผลรวมคะแนนชุด x แต่ละตัวยกกำลังสอง

$\sum y^2$ แทน ผลรวมคะแนนชุด Y แต่ละตัวยกกำลังสอง

$\sum xy$ แทน ผลรวมของผลคูณระหว่าง x และ Y ทุกคู่

n แทน จำนวนคนหรือกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะที่สำคัญของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (ชูศรี วงศ์รัตน์. 2544)

1. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าระหว่าง -1.00 ถึง +1.00 ค่า -1.00 และ +1.00 แสดงว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสูงที่สุดแต่สัมพันธ์กันในทิศทางที่ต่างกัน ส่วนค่า 0.00 แสดงว่าไม่มี ความสัมพันธ์กัน
2. ข้อมูลมีความสัมพันธ์กันทางบวก หรือข้อมูลมีความสัมพันธ์ตามกัน หมายความว่า เหตุการณ์ใดก็ตามสูงในตัวแปรหนึ่ง แล้วได้คะแนนสูงในอีกตัวแปรหนึ่งด้วย หรือกล่าวในทางกลับกันว่าเหตุการณ์ใดก็ตามที่ได้คะแนนสูงในตัวแปรหนึ่ง แล้วได้คะแนนต่ำในอีกตัวแปรหนึ่งด้วย
3. ข้อมูลมีความสัมพันธ์กันทางลบ หรือข้อมูลมีความสัมพันธ์ตรงข้ามกัน หมายความว่า เหตุการณ์ใดก็ตามที่ได้คะแนนต่ำในตัวแปรหนึ่ง แล้วได้คะแนนสูงในอีกตัวแปรหนึ่ง หรือกล่าวในทางกลับกันว่าเหตุการณ์ใดก็ตามที่ได้คะแนนสูงในตัวแปรหนึ่งแล้วได้คะแนนต่ำในอีกตัวแปรหนึ่ง

การแปลความหมายค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (ชูศรี วงศ์รัตน์.2544)

1. ถ้าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เข้าใกล้ 1 (ประมาณ 0.70 ถึง 0.9) ถือว่ามีความสัมพันธ์กัน อยู่ในระดับสูง(ถ้าสูงกว่า 0.9 ถือว่าอยู่ในระดับสูงมาก)
2. ถ้าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เข้าใกล้ 0.50 (ประมาณ 0.30 และถึง 0.70) ถือว่ามีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับปานกลาง
3. ถ้าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เข้าใกล้ 0.00 (ประมาณ 0.30 และต่ำกว่า) ถือว่ามีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับต่ำ
4. ถ้าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เป็น 0.00 แสดงว่าไม่มีความสัมพันธ์กันเชิงเส้นตรง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยเรื่องพฤติกรรมและแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อ ดังนี้

n	แทน	ขนาดกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง
S.D	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน(Standard Deviation)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยผลบวกกำลังสองของคะแนน(Mean of Squares)
df	แทน	ชั้นของความเป็นอิสระ(Degree of Freedom)
SS	แทน	ผลบวกกำลังสองของคะแนน (Sum of Squares)
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณา t-Distribution
F-Ratio	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณา F-Distribution
r	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
H0	แทน	สมมติฐานหลัก
H1	แทน	สมมติฐานรอง
*	แทน	ความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
**	แทน	ความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอออกเป็น 5 ตอน ตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของพุทธศาสนิกชนที่ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลระดับพฤติกรรมกรรมการทำบุญ ในด้านการทำบุญด้วยการให้ทาน การทำบุญด้วยการรักษาศีล การทำบุญด้วยการเจริญภาวนา

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลระดับแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญ ในด้านการทำบุญด้วยการให้ทาน การทำบุญด้วยการรักษาศีล การทำบุญด้วยการเจริญภาวนา

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นด้านความรู้ความเข้าใจ

ตอนที่ 5 ทดสอบสมมติฐาน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของพุทธศาสนิกชนที่ตอบแบบสอบถาม

ตาราง 1 แสดงจำนวน (ความถี่) และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนและ สถานภาพสมรส

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	196	49.00
หญิง	204	51.00
รวม	400	100.00
2. อายุ		
ต่ำกว่า 20 ปี	123	30.75
20- 29 ปี	112	28.00
30 - 39 ปี	106	26.50
40- 49 ปี	45	11.25
50 ปีขึ้นไป	14	3.50
รวม	400	100.00
3. ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	178	44.50
ปริญญาตรี	200	50.00
สูงกว่าปริญญาตรี	22	5.50
รวม	400	100.00
4. อาชีพ		
นักเรียน/นักศึกษา	187	46.75
ประกอบธุรกิจส่วนตัว	60	15.00
ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	26	6.50
พนักงานบริษัทเอกชน	112	28.00
อื่น ๆ เช่น เกษียณ รับจ้าง ค้าขาย	15	3.75
รวม	400	100.00

ตาราง 1 (ต่อ)

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
5. รายได้		
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท	199	49.75
10,001-20,000 บาท	76	19.00
20,001-30,000 บาท	76	19.00
30,001-40,000 บาท	40	10.00
40,001 บาทขึ้นไป	9	2.25
รวม	400	100.00
6. สถานภาพ		
โสด	269	67.25
สมรส/อยู่ด้วยกัน	124	31.00
หม้าย/หย่าร้าง/แยกกันอยู่	7	1.75
รวม	400	100.00

จากตาราง 1 สามารถจัดกลุ่มใหม่ได้ดังนี้

ตาราง 2 แสดงจำนวน (ความถี่) และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนและ สถานภาพสมรส

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	196	49.00
หญิง	204	51.00
รวม	400	100.00
2. อายุ		
ต่ำกว่า 20 ปี	123	30.75
20- 29 ปี	112	28.00
30 - 39 ปี	106	26.50
40 ปีขึ้นไป	59	14.75
รวม	400	100.00

ตาราง 2 (ต่อ)

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
3. ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	178	44.50
ปริญญาตรีขึ้นไป	222	55.50
รวม	400	100.00
4. อาชีพ		
นักเรียน/นักศึกษา	187	46.75
ประกอบธุรกิจส่วนตัว	60	15.00
ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ/อื่น ๆ เช่น เกษียณ รับจ้าง ค้าขาย	41	10.25
พนักงานบริษัทเอกชน	112	28.00
รวม	400	100.00
5. รายได้		
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท	199	49.75
10,001-20,000 บาท	76	19.00
20,001-30,000 บาท	76	19.00
30,001 บาทขึ้นไป	49	12.25
รวม	400	100.00
6. สถานภาพ		
โสด/หม้าย/หย่าร้าง/แยกกันอยู่	276	69.00
สมรส/อยู่ด้วยกัน	124	31.00
รวม	400	100.00

จากตาราง 2 ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ จำนวน 400 คน จำแนกตามตัวแปรได้ดังนี้

เพศ พุทธศาสนิกชนในเขตพระนครที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีจำนวน 204 คน คิดเป็นร้อยละ 51.00 ส่วนเพศชาย มีจำนวน 196 คน คิดเป็นร้อยละ 49.00

อายุ พุทธศาสนิกชนในเขตพระนครที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นพุทธศาสนิกชนที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี มีจำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 30.75 รองลงมา คือ พุทธศาสนิกชนที่มีอายุ

20- 29 ปี มีจำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 28 พุทธศาสนิกชนที่มีอายุ 30 - 39 ปี มีจำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 26.5 พุทธศาสนิกชนที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไป มีจำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 14.75

ระดับการศึกษา พุทธศาสนิกชนในเขตพระนครที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็น พุทธศาสนิกชนที่มีระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีจำนวน 222 คน คิดเป็นร้อยละ 55.5 รองลงมาคือ พุทธศาสนิกชนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีจำนวน 178 คน คิดเป็นร้อยละ 44.50

อาชีพ พุทธศาสนิกชนในเขตพระนครที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นพุทธศาสนิกชนที่มีอาชีพ นักเรียน/นักศึกษา มีจำนวน 187 คน คิดเป็นร้อยละ 46.75 รองลงมาเป็นพุทธศาสนิกชนที่มีอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน มีจำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 28 พุทธศาสนิกชนที่มีอาชีพประกอบธุรกิจส่วนตัว มีจำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 15.00 พุทธศาสนิกชนที่มีอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ/อื่น ๆ เช่น เกษียณ รับจ้าง ค้าขาย มีจำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 10.25

รายได้ พุทธศาสนิกชนในเขตพระนครที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นพุทธศาสนิกชนที่มีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท มีจำนวน 199 คน คิดเป็นร้อยละ 49.75 รองลงมา เป็นพุทธศาสนิกชนที่มีรายได้เฉลี่ย 10,001-20,000 บาท มีจำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 19.00 และ พุทธศาสนิกชนที่มีรายได้เฉลี่ย 20,001-30,000 บาท มีจำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 19.00 เป็นพุทธศาสนิกชนที่มีรายได้เฉลี่ย 30,001 บาทขึ้นไป มีจำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 12.25

สถานภาพ พุทธศาสนิกชนในเขตพระนครที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็น พุทธศาสนิกชนที่มีสถานภาพ โสด/หม้าย/หย่าร้าง/แยกกันอยู่ มีจำนวน 276 คน คิดเป็นร้อยละ 69 รองลงมาเป็นพุทธศาสนิกชนที่มีสถานภาพสมรส/อยู่ด้วยกัน มีจำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 31.00

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลระดับพฤติกรรมกรรมการทำบุญ ในด้านการทำบุญด้วยการให้ทาน การทำบุญด้วยการรักษาศีล การทำบุญด้วยการเจริญภาวนา

ตาราง 3 วิเคราะห์พฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ซึ่งประกอบด้วย การ
ทำบุญด้วยการให้ทาน การทำบุญด้วยการรักษาศีล การทำบุญด้วยการเจริญภาวนา โดยแจก
แจงจำนวน คำร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังนี้

ข้อความ เรื่องการทำบุญ	บ่อย ครั้งมาก	บ่อย ครั้ง	บาง ครั้ง	นาน ๆ ครั้ง	น้อย ครั้งมาก	ระดับการปฏิบัติ		
						X	S.D.	แปลผล
การทำบุญด้วยการให้ทาน								
1.ถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์/ตักบาตร	35	115	180	62	8	3.27	0.90	ปานกลาง
2.กรวดน้ำ อุทิศส่วนกุศล	20	105	187	77	11	3.12	0.87	ปานกลาง
3.ถวายสังฆทาน	13	78	193	95	20	2.92	0.87	ปานกลาง
4.บริจาคทรัพย์ทำนุบำรุงศาสนา	23	90	196	88	2	3.11	0.83	ปานกลาง
5.บริจาคเงินเป็นทุนการศึกษา	7	26	129	194	42	2.40	0.83	น้อย
6.บริจาคเงินทำบุญร่วมกับองค์กร สาธารณะประโยชน์อื่น ๆ	15	44	134	141	65	2.51	1.01	น้อย
7.บริจาคสิ่งของแก่ผู้ทุกข์ยาก	6	34	117	155	88	2.29	0.95	น้อย
8.บริจาคหนังสือและตำราเรียน	5	25	74	112	183	1.89	1.00	น้อย
9.ให้เงินหรือสิ่งของเพื่อเลี้ยงดูบิดา มารดา	63	146	128	27	25	3.50	1.05	มาก
10. สงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาส	8	36	106	153	95	2.27	0.99	น้อย
รวมพฤติกรรมการทำบุญด้วยการให้ทาน						2.73	0.93	ปานกลาง
การทำบุญด้วยการรักษาศีล								
11.ไม่โกหกหลอกลวงผู้อื่น พูดเท็จ	46	202	132	12	7	3.67	0.79	มาก
12.ไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต	59	169	148	9	14	3.62	0.89	มาก
13.ไม่ดื่มเหล้า หรือเบียร์	113	107	157	7	13	3.76	0.99	มาก
14.ปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม	215	119	53	6	4	4.35	0.84	มากที่สุด
15.ไม่ลักขโมยทรัพย์ผู้อื่น	206	160	12	4	13	4.37	0.87	มากที่สุด
16.ไม่ชมเชยรังแกผู้อื่น	199	160	24	8	4	4.37	0.77	มากที่สุด
รวมพฤติกรรมการทำบุญด้วยการรักษาศีล						4.02	0.86	มาก
การทำบุญด้วยการเจริญภาวนา								
17.ทำสมาธิ	17	68	180	98	37	2.83	0.96	ปานกลาง
18.นั่งวิปัสสนากรรมฐาน	7	29	142	128	94	2.32	0.97	น้อย
19.ฟังพระธรรมเทศนา	12	55	173	106	54	2.66	0.98	ปานกลาง
20.สวดมนต์ ไหว้พระ	81	170	126	14	9	3.75	0.90	มาก
21.เดินจงกรม	2	8	53	126	210	1.66	0.82	น้อย
รวมพฤติกรรมการทำบุญด้วยการเจริญภาวนา						2.64	0.93	ปานกลาง
รวมพฤติกรรมการทำบุญ						3.08	0.91	ปานกลาง

จากตาราง 3 แสดงระดับพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนครซึ่งส่วนใหญ่มีระดับการทำบุญอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.08 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า

การทำบุญด้วยการให้ทาน

การทำบุญด้วยการให้ทานอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.73 และพบว่าพุทธศาสนิกชนมีพฤติกรรมการทำบุญด้วยการให้ทานในระดับมาก คือ วิธีให้เงินหรือสิ่งของเพื่อเลี้ยงดูบิดา มารดา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50

พุทธศาสนิกชนมีพฤติกรรมการทำบุญด้วยการให้ทานในระดับปานกลาง คือ การทำบุญด้วยการถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์/ตักบาตร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.27 การทำบุญด้วยการกรวดน้ำ อุทิศส่วนกุศล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.12 การทำบุญด้วยการบริจาคทรัพย์ทำนุบำรุงศาสนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.11 การทำบุญด้วยการถวายสังฆทาน มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.92

พุทธศาสนิกชนมีพฤติกรรมการทำบุญด้วยการให้ทานในระดับน้อย คือ การทำบุญด้วยการบริจาคเงินทำบุญร่วมกับองค์กรสาธารณะประโยชน์อื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.51 การทำบุญด้วยการบริจาคเงินเป็นทุนการศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.40 การทำบุญด้วยการบริจาคสิ่งของแก่ผู้ทุกข์ยาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.29 การทำบุญด้วยการสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาส มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.27 การทำบุญด้วยการบริจาคหนังสือและตำราเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.89 ตามลำดับ

การทำบุญด้วยการรักษาศีล

การทำบุญด้วยการรักษาศีลอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.02 และพบว่าพุทธศาสนิกชนมีพฤติกรรมการทำบุญด้วยการรักษาศีลในระดับมากที่สุด คือ การทำบุญด้วยการ ไม่ลักขโมยทรัพย์สินผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.37 การทำบุญด้วยการ ไม่ข่มเหงรังแกผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.37 การทำบุญด้วยการปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35

พุทธศาสนิกชนมีพฤติกรรมการทำบุญด้วยการรักษาศีลในระดับมาก คือ การทำบุญด้วยการ ไม่ดื่มเหล้า หรือเบียร์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 การทำบุญด้วยการ ไม่โกหกหลอกลวงผู้อื่น พูดเท็จ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 การทำบุญด้วยการ ไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.62 ตามลำดับ

การทำบุญด้วยการเจริญภาวนา

การทำบุญด้วยการเจริญภาวนาอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.64 และพบว่าพุทธศาสนิกชนมีพฤติกรรมการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาในระดับมาก คือ การทำบุญด้วยการสวดมนต์ ไหว้พระ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75

พุทธศาสนิกชนมีพฤติกรรมการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาในระดับปานกลาง คือ การทำบุญด้วยการทำสมาธิ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.83 การทำบุญด้วยการฟังพระธรรมเทศนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.66

พุทธศาสนิกชนมีพฤติกรรมการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาในระดับน้อย คือ การทำบุญด้วยการนั่งวิปัสสนากรรมฐาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.32 การทำบุญด้วยการเดินจงกรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.66 ตามลำดับ

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลระดับแนวโน้มพฤติกรรมในการทำบุญ ในด้านการทำบุญด้วยการให้ทาน การทำบุญด้วยการรักษาศีล การทำบุญด้วยการเจริญภาวนา

ตาราง 4 วิเคราะห์แนวโน้มพฤติกรรมในการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ซึ่งประกอบด้วย การทำบุญด้วยการให้ทาน การทำบุญด้วยการรักษาศีล การทำบุญด้วยการเจริญภาวนา โดยแจกแจงจำนวน ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังนี้

ข้อความ เรื่องการทำบุญ	ทำแน่ นอน	ทำ ใจ	ไม่แน่ ใจ	ไม่ทำ แน่นอน	ไม่ทำ แน่นอน	ระดับแนวโน้มการปฏิบัติ		
						$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
การทำบุญด้วยการให้ทาน								
1.ถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์/ดักบาตร	218	178	1	0	1	4.54	0.53	มากที่สุด
2.กรวดน้ำ อุทิศส่วนกุศล	216	178	2	0	1	4.53	0.54	มากที่สุด
3.ถวายสังฆทาน	200	186	9	0	1	4.47	0.57	มากที่สุด
4.บริจาคทรัพย์ทำนุบำรุงศาสนา	164	226	4	0	1	4.40	0.54	มากที่สุด
5.บริจาคเงินเป็นทุนการศึกษา	82	290	19	0	1	4.15	0.51	มาก
6.บริจาคเงินทำบุญร่วมกับองค์กร สาธารณะประโยชน์อื่น ๆ	74	295	26	1	1	4.11	0.52	มาก
7.บริจาคสิ่งของแก่ผู้ทุกข์ยาก	77	283	33	2	1	4.09	0.56	มาก
8.บริจาคหนังสือและตำราเรียน	76	251	61	0	1	4.03	0.61	มาก
9.ให้เงินหรือสิ่งของเพื่อเลี้ยงดูบิดา มารดา	327	59	2	0	2	4.82	0.47	มากที่สุด
10. สงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาส	76	284	29	2	1	4.10	0.55	มาก
รวมพฤติกรรมการทำบุญด้วยการให้ทาน						4.32	0.54	มากที่สุด
การทำบุญด้วยการรักษาศีล								
11.ไม่โกหกหลอกลวงผู้อื่น พูดเท็จ	105	252	38	0	1	4.16	0.60	มาก
12.ไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต	106	259	28	0	2	4.18	0.60	มาก
13.ไม่ดื่มเหล้า หรือเบียร์	127	176	87	3	4	4.06	0.81	มาก
14.ปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม	279	96	21	0	1	4.64	0.61	มากที่สุด
15.ไม่ลักขโมยทรัพย์สินผู้อื่น	271	113	11	0	2	4.64	0.59	มากที่สุด
16.ไม่ชมเชยรังแกผู้อื่น	249	131	15	0	1	4.58	0.60	มากที่สุด
รวมพฤติกรรมการทำบุญด้วยการรักษาศีล						4.38	0.64	มากที่สุด

ตาราง 4 (ต่อ)

ข้อความ	ทำแน่	ทำ	ไม่แน่	ไม่ทำ	ไม่ทำ	ระดับการปฏิบัติ		
เรื่องการทำบุญ	นอน	ใจ		แน่นอน		X	S.D.	แปลผล
การทำบุญด้วยการเจริญภาวนา								
17.ทำสมาธิ	112	252	28	2	1	4.19	0.60	มาก
18.นั่งวิปัสสนากรรมฐาน	76	257	56	4	2	4.02	0.65	มาก
19.ฟังพระธรรมเทศนา	95	285	40	1	1	4.13	0.60	มาก
20.สวดมนต์ ไหว้พระ	257	130	7	0	1	4.63	0.55	มากที่สุด
21.เดินจงกรม	42	203	137	12	1	3.70	0.71	มาก
รวมพฤติกรรมการทำบุญด้วยการเจริญภาวนา						4.13	0.62	มาก
รวมพฤติกรรมการทำบุญ						4.29	0.59	มากที่สุด

จากตาราง 4 แสดงแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนครศรีอยุธยาส่วนใหญ่มีระดับแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.29 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า

การทำบุญด้วยการให้ทาน

แนวโน้มการทำบุญด้วยการให้ทานมีระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.32 และพบว่า พุทธศาสนิกชนมีแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญด้วยการให้ทานในระดับมากที่สุด คือ วิธีให้เงินหรือสิ่งของเพื่อเลี้ยงดูบิดา มารดา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.82 การทำบุญด้วยการถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์/ตักบาตร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.54 การทำบุญด้วยการกรวดน้ำ อุทิศส่วนกุศล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 การทำบุญด้วยการถวายสังฆทาน มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.47 การทำบุญด้วยการบริจาคทรัพย์ทำนุบำรุงศาสนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40

พุทธศาสนิกชนมีแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญด้วยการให้ทานในระดับมาก คือ การทำบุญด้วยการบริจาคเงินเป็นทุนการศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 การทำบุญด้วยการบริจาคเงินทำบุญร่วมกับองค์กรสาธารณะประโยชน์อื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 การทำบุญด้วยการสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาส มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 การทำบุญด้วยการบริจาคสิ่งของแก่ผู้ทุกข์ยาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.09 การทำบุญด้วยการบริจาคหนังสือและตำราเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 ตามลำดับ

การทำบุญด้วยการรักษาศีล

แนวโน้มการทำบุญด้วยการรักษาศีลมีระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.38 และพบว่า พุทธศาสนิกชนมีแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญด้วยการรักษาศีลในระดับมากที่สุด คือ การทำบุญด้วยการปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.64 การทำบุญด้วยการไม่ลักขโมยทรัพย์ผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.64 การทำบุญด้วยการไม่ข่มเหงรังแกผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58

พุทธศาสนิกชนมีแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญด้วยการรักษาศีลในระดับมาก คือ การทำบุญด้วยการไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 การทำบุญด้วยการไม่โกหกหลอกลวงผู้อื่น พุดเท็จ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 การทำบุญด้วยการไม่ดื่มเหล้า หรือเบียร์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 ตามลำดับ

การทำบุญด้วยการเจริญภาวนา

แนวโน้มการทำบุญด้วยการเจริญภาวนามีระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.13 และพบว่าพุทธศาสนิกชนมีแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาในระดับมากที่สุด คือ การทำบุญด้วยการสวดมนต์ ไหว้พระ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.63

พุทธศาสนิกชนมีแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาในระดับมาก คือ การทำบุญด้วยการทำสมาธิ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 การทำบุญด้วยการฟังพระธรรมเทศนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 การทำบุญด้วยการนั่งวิปัสสนากรรมฐาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 การทำบุญด้วยการเดินจงกรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 ตามลำดับ

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นด้านความรู้ความเข้าใจ

ตาราง 5 วิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นด้านความรู้ความเข้าใจของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร โดย แสดงจำนวน (ความถี่) และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา	ตอบถูก	ร้อยละ	ตอบผิด	ร้อยละ
1.การทำบุญ คือการทำความดี	394	98.50	6	1.50
2.หัวใจของพระพุทธศาสนา คือ การทำความดี ละเว้นความชั่ว ทำจิตใจให้บริสุทธิ์	397	99.30	3	0.80
3.เบญจธรรม ควรใช้คู่กับ เบญจกัลยาณธรรม	77	19.30	322	80.50
4.สัตบุรุษ คือ ธรรมของผู้ที่ประพฤติไม่ดี	318	79.50	82	20.50
5.อริยสัจ 4 คือ ธรรมที่นำเสนอเป็นระบบปฏิบัติการ				
ให้มนุษย์บริหารประโยชน์จากความจริงของธรรมชาติ	351	87.80	49	12.30
6.มัชฌิมาปฏิปทา คือทางสายกลางที่นับเป็นประมวล				
หลักความประพฤติปฏิบัติในพระพุทธศาสนา	389	97.30	10	2.50
7. ทุกข์ และสมุทัย คือ เหตุแห่งทุกข์	328	82.00	71	17.80
8. นิโรธ คือ ความดับทุกข์	332	83.00	66	16.50
9.กายกรรม 3 ประกอบด้วย ความไม่โลภ				
ความไม่ปองร้าย ความไม่ผิดในกาม	64	16.00	335	83.80
10.พระรัตนตรัย ประกอบด้วย พระพุทธ				
พระธรรม พระสงฆ์	392	98.00	8	12.00
11.ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา	387	96.80	12	3.00
12.เอทินนาทานา คือ เว้นจากการฆ่าสัตว์	80	20.00	318	79.50

ตาราง 5 (ต่อ)

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา	ตอบถูก	ร้อยละ	ตอบผิด	ร้อยละ
13.พระไตรปิฎก ประกอบด้วย พระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก พระอภิธรรมปิฎก	375	93.80	22	5.50
14.ไตรลักษณ์ ประกอบด้วย อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา	368	92.00	31	7.80
15.โอวาทปาติโมกข์ เป็นหลักธรรมสำหรับนำ ไปปฏิบัติให้เกิดผลดีในชีวิต	378	94.50	22	5.50
16.สัมมาทิฎฐิ เป็นธรรมที่เป็นบ่อเกิดแห่งบุญกุศล ความงาม ความดีทั้งปวง	359	89.80	38	9.50
17.มรรค คือ หนทางที่จะนำไปสู่ความทุกข์	284	71.00	114	28.50
18. พระธรรม คือหลักธรรมที่พระพุทธเจ้ากำหนดขึ้น	55	13.80	344	86.00
19.ไตรทวาร คือ ทางเข้าแห่งกรรม มี 3 ช่องทาง คือ ทางกาย วาจา ใจ	372	93.00	28	7.00
20.พรหมวิหาร 4 ประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา	392	98.00	8	2.00
21. จาตุรงคสันนิบาต เกิดขึ้นในวันวิสาขบูชา	171	42.80	229	57.30
22.การตักบาตรเทโวกระทำในวันเข้าพรรษา	234	58.50	166	41.50
23.การเจริญภาวนาเพื่อขจัดกิเลส ทำให้หลุดพ้น จากทุกข์ จัดเป็นบุญขั้นสูงสุด	219	54.80	181	45.30
24. วันพระหรือวันธรรมสวนะใน 1 เดือนจะมี 3 วัน	328	82.00	72	18.00

จากตาราง 5 ผลการวัดระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิก
ในเขตพระนคร

1.ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ในข้อ การทำบุญ คือการทำความดี โดย มีผู้ตอบถูกจำนวน
394 คน คิดเป็นร้อยละ 98.50 มีผู้ตอบผิดจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 1.50

2.ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ในข้อ หัวใจของพระพุทธศาสนา คือ การทำความดี
ละเว้นความชั่ว ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ โดยมีผู้ตอบถูกจำนวน 397 คน คิดเป็นร้อยละ 99.30 มี
ผู้ตอบผิดจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.80

3.ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ในข้อ เบญจธรรม ควรใช้คู่กับ เบญจกัลยาณธรรม โดย มี
ผู้ตอบถูกจำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 19.30 มีผู้ตอบผิดจำนวน 322 คน คิดเป็นร้อยละ
80.50

4.ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ในข้อ.สัตบุรุษ คือ ธรรมของผู้ที่ประพฤติไม่ดี โดย มี
ผู้ตอบถูกจำนวน 318 คน คิดเป็นร้อยละ 79.50 มีผู้ตอบผิดจำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ
20.50

5. ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ในข้อ อริยสัจ 4 คือ ธรรมที่นำเสนอเป็นระบบปฏิบัติการ ให้มนุษย์บริหารประโยชน์จากความจริงของธรรมชาติโดย มีผู้ตอบถูกจำนวน 351 คน คิดเป็นร้อยละ 87.80 มีผู้ตอบผิดจำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 12.30

6. ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ในข้อ มัชฌิมาปฏิปทา คือทางสายกลางที่นับเป็นประมวลหลักความประพฤติปฏิบัติในพระพุทธศาสนาโดยมีผู้ตอบถูกจำนวน 389 คน คิดเป็นร้อยละ 97.30 มีผู้ตอบผิดจำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 2.50

7. ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ในข้อ ทุกข์ และสมุทัย คือ เหตุแห่งทุกข์ โดยมีผู้ตอบถูกจำนวน 328 คน คิดเป็นร้อยละ 82.00 มีผู้ตอบผิดจำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 17.80

8. ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ในข้อ นิโรธ คือ ความดับทุกข์ โดยมีผู้ตอบถูกจำนวน 332 คน คิดเป็นร้อยละ 83.00 มีผู้ตอบผิดจำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 16.50

9. ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ในข้อ กายกรรม 3 ประกอบด้วย ความไม่โลภ ความไม่ปองร้าย ความไม่ผิดในกาม โดยมีผู้ตอบถูกจำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 16.00 มีผู้ตอบผิดจำนวน 335 คน คิดเป็นร้อยละ 83.80

10. ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ในข้อ พระรัตนตรัย ประกอบด้วย พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ โดยมีผู้ตอบถูกจำนวน 392 คน คิดเป็นร้อยละ 98.00 มีผู้ตอบผิดจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 12.00

11. ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ในข้อ ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา โดยมีผู้ตอบถูกจำนวน 387 คน คิดเป็นร้อยละ 96.80 มีผู้ตอบผิดจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 3.00

12. ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ในข้อ อทินนาทานา คือ เว้นจากการฆ่าสัตว์โดย มีผู้ตอบถูกจำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 มีผู้ตอบผิดจำนวน 318 คน คิดเป็นร้อยละ 79.50

13. ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ในข้อ พระไตรปิฎก ประกอบด้วย พระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก พระอภิธรรมปิฎก โดยมีผู้ตอบถูกจำนวน 375 คน คิดเป็นร้อยละ 93.80 มีผู้ตอบผิดจำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 5.50

14. ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ในข้อ ไตรลักษณ์ ประกอบด้วย อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา โดยมีผู้ตอบถูกจำนวน 368 คน คิดเป็นร้อยละ 92.00 มีผู้ตอบผิดจำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 7.80

15. ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ในข้อ โอวาทปาติโมกข์ เป็นหลักธรรมสำหรับนำไปปฏิบัติให้เกิดผลดีในชีวิต โดยมีผู้ตอบถูกจำนวน 378 คน คิดเป็นร้อยละ 94.50 มีผู้ตอบผิดจำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 5.50

16. ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ในข้อ สัมมาทิฎฐิ เป็นธรรมที่เป็นบ่อเกิดแห่งบุญกุศล ความงาม ความดีทั้งปวง โดยมีผู้ตอบถูกจำนวน 359 คน คิดเป็นร้อยละ 89.80 มี

ผู้ตอบผิดจำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 9.50

17. ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ในข้อ มรรค คือ หนทางที่จะนำไปสู่ความทุกข์ โดยมีผู้ตอบถูกจำนวน 284 คน คิดเป็นร้อยละ 71.00 มีผู้ตอบผิดจำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 28.50

18. ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ในข้อ พระธรรม คือ หลักธรรมที่พระพุทธเจ้ากำหนดขึ้น โดยมีผู้ตอบถูกจำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 13.80 มีผู้ตอบผิดจำนวน 344 คน คิดเป็นร้อยละ 86.00

19. ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ในข้อ ไตรทวาร คือ ทางเข้าแห่งกรรม มี 3 ช่องทาง คือ ทางกาย วาจา ใจ โดยมีผู้ตอบถูกจำนวน 372 คน คิดเป็นร้อยละ 93.00 มีผู้ตอบผิดจำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 7.00

20. ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ในข้อ พรหมวิหาร 4 ประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา โดยมีผู้ตอบถูกจำนวน 392 คน คิดเป็นร้อยละ 98.00 มีผู้ตอบผิดจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 2.00

21. ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ในข้อ จาตุรงคสันนิบาต เกิดขึ้นในวันวิสาขบูชา โดยมีผู้ตอบถูกจำนวน 171 คน คิดเป็นร้อยละ 42.80 มีผู้ตอบผิดจำนวน 229 คน คิดเป็นร้อยละ 57.30

22. ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ในข้อ การตักบาตรเทโวกระทำในวันเข้าพรรษา โดยมีผู้ตอบถูกจำนวน 234 คน คิดเป็นร้อยละ 58.50 มีผู้ตอบผิดจำนวน 166 คน คิดเป็นร้อยละ 41.50

23. ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ในข้อ การเจริญภาวนาเพื่อขจัดกิเลส ทำให้หลุดพ้นจากทุกข์ จัดเป็นบุญขั้นสูงสุด โดยมีผู้ตอบถูกจำนวน 219 คน คิดเป็นร้อยละ 54.80 มีผู้ตอบผิดจำนวน 181 คน คิดเป็นร้อยละ 45.30

24. ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ในข้อ วันพระหรือวันธรรมสวนะใน 1 เดือนจะมี 3 วัน โดยมีผู้ตอบถูกจำนวน 328 คน คิดเป็นร้อยละ 82.00 มีผู้ตอบผิดจำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 18.00

จากข้อมูลข้างต้นผู้วิจัยได้รวมคะแนนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาทั้งหมด 24 ข้อและสรุปผลคะแนนระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ดังตาราง 6

ตาราง 6 แสดงคะแนนรวมระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา

ผลรวมคะแนน	จำนวนคน	ร้อยละ
ตอบถูก 10 ข้อ	10	0.25
ตอบถูก 11 ข้อ	2	0.50
ตอบถูก 13 ข้อ	7	1.75
ตอบถูก 14 ข้อ	11	2.75
ตอบถูก 15 ข้อ	44	11.00
ตอบถูก 16 ข้อ	36	9.00
ตอบถูก 17 ข้อ	63	15.75
ตอบถูก 18 ข้อ	106	26.50
ตอบถูก 19 ข้อ	70	17.50
ตอบถูก 20 ข้อ	42	10.50
ตอบถูก 21 ข้อ	14	3.50
ตอบถูก 22 ข้อ	4	1.00
รวม	400	100.00

จากตาราง 6 แสดงคะแนนรวมระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ตอบถูก 18 ข้อ จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 26.50 ตอบถูก 19 ข้อ จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 17.50 ตอบถูก 17 ข้อ จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 15.75 ตอบถูก 15 ข้อ จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 11.00 ตอบถูก 20 ข้อ จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 10.50 ตอบถูก 16 ข้อ จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 9.00 ตอบถูก 21 ข้อ จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 3.50 ตอบถูก 14 ข้อ จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 2.75 ตอบถูก 10 ข้อ จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 0.25 ตอบถูก 13 ข้อ จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 1.75 ตอบถูก 22 ข้อ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.00 ตอบถูก 11 ข้อ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.50

จากเกณฑ์แปลความหมายในระดับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา สามารถอธิบายได้ ดังนี้

ตาราง 7 แสดงการแปลผลระดับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา

ผลรวม คะแนน	จำนวนคน	ร้อยละ	ระดับความรู้ความ เข้าใจ
ตอบถูก 0 - 8 ข้อ	0	0	น้อย
ตอบถูก 9 - 16 ข้อ	101	25.00	ปานกลาง
ตอบถูก 17 - 24 ข้อ	299	75.00	มาก
รวม	400	100.00	

จากตาราง 7 แสดงการแปลผลระดับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นคนที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในระดับ มาก จำนวน 299 คน คิดเป็นร้อยละ 75 รองลงมาได้แก่ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในระดับปานกลาง จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 25

ตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานข้อ 1 พุทธศาสนิกชนที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน สถานภาพ แตกต่างกันมีแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนครแตกต่างกัน

ในการทดสอบสมมติฐาน แนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญที่นำมาทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การทำบุญด้วยการให้ทาน การทำบุญด้วยการรักษาศีล การทำบุญด้วยการเจริญภาวนา ดังนั้นในส่วนนี้สามารถแบ่งสมมติฐานย่อยตามลักษณะทางประชากรศาสตร์ ได้ดังนี้

1. เพศที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร

เพศที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา โดยรวม แตกต่างกัน

จากสมมติฐานข้างต้น สามารถกำหนดสมมติฐานทางสถิติ ดังนี้

H_0 : เพศที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา โดยรวมไม่แตกต่างกัน

H_1 : เพศที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา โดยรวมแตกต่างกัน

สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ผู้วิจัยใช้การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างประชากรสองกลุ่ม โดยกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มเป็นอิสระจากกัน (Independent t-test) ใช้

ระดับความเชื่อมั่น 95% ดังนั้น จะปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) ก็ต่อเมื่อ 2-tailed Prob.(p) มีค่าน้อยกว่า .05

ตาราง 8 แสดงการตรวจสอบค่าความแปรปรวนของเพศโดยใช้ Levene test

Levene's test for Equality of Variances		
แนวโน้มพฤติกรรมการทำงานของผู้พุทธศาสนิกชน	7.227**	.007
ในเขตพระนคร ด้านการทำงานด้วยการให้ทานโดยรวม		
แนวโน้มพฤติกรรมการทำงานของผู้พุทธศาสนิกชน	8.191**	.004
ในเขตพระนคร ด้านการทำงานด้วยการรักษาศีลโดยรวม		
แนวโน้มพฤติกรรมการทำงานของผู้พุทธศาสนิกชน	19.171**	.000
ในเขตพระนคร ด้านการทำงานด้วยการเจริญภาวนา		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 8 สามารถอธิบายผลได้ดังนี้แนวโน้มพฤติกรรมการทำงานของผู้พุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำงานด้วยการให้ทานโดยรวม เมื่อใช้สถิติ t-test ในการทดสอบค่าความแปรปรวน พบว่า มีค่า F เท่ากับ 7.227 และมีค่าความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ 0.007 ซึ่งน้อยกว่า 0.01 นั่นคือ ปฏิเสธสมมติฐานหลัก(H_0) และยอมรับสมมติฐานรอง(H_1) แสดงว่าค่าความแปรปรวนแตกต่างกัน ซึ่งใช้ค่าสถิติทดสอบ t กรณี (Equal Variance not Assumed)

พุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำงานด้วยการรักษาศีลโดยรวม เมื่อใช้สถิติ t-test ในการทดสอบค่าความแปรปรวน พบว่า มีค่า F เท่ากับ 8.191 และมีค่าความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ 0.004 ซึ่งน้อยกว่า 0.01 นั่นคือ ปฏิเสธสมมติฐานหลัก(H_0) และยอมรับสมมติฐานรอง(H_1)) แสดงว่าค่าความแปรปรวนแตกต่างกัน ซึ่งใช้ค่าสถิติทดสอบ t กรณี(Equal Variance not Assumed)

พุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำงานด้วยการเจริญภาวนาโดยรวม เมื่อใช้สถิติ t-test ในการทดสอบค่าความแปรปรวน พบว่า มีค่า F เท่ากับ 19.171 และมีค่าความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่า 0.01 นั่นคือ ปฏิเสธสมมติฐานหลัก(H_0) และยอมรับสมมติฐานรอง (H_1)) แสดงว่าค่าความแปรปรวนแตกต่างกัน ซึ่งใช้ค่าสถิติทดสอบ t กรณี (Equal Variance not Assumed)

ตาราง 9 แสดงการทดสอบเพศที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำงานของ
พุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำงานด้วยการให้ทาน รักษาศีล เจริญภavana โดยรวม

พฤติกรรม	เพศ	t-test for Equality of Means				
		$\bar{x}$	S.D.	t	df	Sig.(2-tailed)
แนวโน้มพฤติกรรมการทำงานของพุทธศาสนิกชน	ชาย	4.31	.315	-2.662**	337.273	.008
ในเขตพระนคร ด้านการทำงานด้วยการให้ทานโดยรวม	หญิง	4.43	.514			
แนวโน้มพฤติกรรมการทำงานของพุทธศาสนิกชน	ชาย	4.31	.388	-3.445**	383.612	.001
ในเขตพระนครด้านการทำงานด้วยการรักษาศีลโดยรวม	หญิง	4.46	.488			
แนวโน้มพฤติกรรมการทำงานของพุทธศาสนิกชน	ชาย	4.14	.374	.418	349.397	.676
ในเขตพระนครด้านการทำงานด้วยการเจริญภavanaโดยรวม	หญิง	4.12	.569			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 9 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของแนวโน้มพฤติกรรมการทำงานของ
พุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำงานด้วยการให้ทาน รักษาศีล เจริญภavana โดยรวม
จำแนกตามเพศ พบว่า

แนวโน้มพฤติกรรมการทำงานของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำงานด้วยการ
ให้ทานโดยรวม มีค่า t เท่ากับ -2.662 และมีค่า Probability (p) เท่ากับ .008 ซึ่งน้อยกว่า 0.01
คือ ปฏิเสธสมมติฐานหลัก(H_0) และยอมรับสมมติฐานรอง(H_1) หมายความว่า พุทธศาสนิกชนที่มี
เพศต่างกัน มีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำงานด้านการทำบุญด้วยการให้ทานโดยรวม แตกต่าง
กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้โดยเพศหญิงมีแนวโน้ม
พฤติกรรมการทำงานด้วยการให้ทานโดยรวม มากกว่าเพศชาย

แนวโน้มพฤติกรรมการทำงานของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำงานด้วยการ
รักษาศีลโดยรวม มีค่า t เท่ากับ -3.445 และมีค่า Probability (p) เท่ากับ .001 ซึ่งน้อยกว่า
0.01 คือ ปฏิเสธสมมติฐานหลัก(H_0) และยอมรับสมมติฐานรอง(H_1) หมายความว่า พุทธศาสนิกชน
ที่มีเพศต่างกัน มีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำงานด้านการทำบุญด้วยรักษาศีลโดยรวม แตกต่าง
กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้โดยเพศหญิงมีแนวโน้ม
พฤติกรรมการทำงานด้วยการรักษาศีลโดยรวม มากกว่าเพศชาย

แนวโน้มพฤติกรรมการทำงานของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำงานด้วยการ
เจริญภavanaโดยรวม มีค่า t เท่ากับ .418 และมีค่า Probability (p) เท่ากับ .676 ซึ่งมากกว่า
0.05 คือ ยอมรับสมมติฐานหลัก(H_0) และปฏิเสธสมมติฐานรอง(H_1) หมายความว่า พุทธศาสนิกชน
ที่มีเพศต่างกัน มีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำงานด้านการทำบุญด้วยเจริญภavanaโดยรวม ไม่
แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

2.อายุที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร

อายุที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา โดยรวมแตกต่างกัน

จากสมมติฐานข้างต้น สามารถกำหนดสมมติฐานทางสถิติ ดังนี้

H_0 : อายุที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา โดยรวมไม่แตกต่างกัน

H_1 : อายุที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา โดยรวมแตกต่างกัน

สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ผู้วิจัยใช้การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างประชากรสองกลุ่ม โดยกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มเป็นอิสระจากกัน(Independent t-test) ใช้ระดับความเชื่อมั่น 95% ดังนั้น จะปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) ก็ต่อเมื่อ 2-tailed Prob.(p) มีค่าน้อยกว่า .05

ตาราง 10 แสดงการตรวจสอบค่าความแปรปรวนของอายุโดยใช้ Levene test

	Levene			
	Statistic	df 1	df 2	Sig.
แนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชน				
ในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการให้ทานโดยรวม	6.881**	3	394	.000
แนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชน				
ในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการรักษาศีลโดยรวม	7.860**	3	393	.000
แนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชน				
ในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาโดยรวม	13.254**	3	391	.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 10 สามารถอธิบายผลได้ดังนี้แนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการให้ทานโดยรวม เมื่อใช้สถิติ Levene test ในการทดสอบค่าความแปรปรวน พบว่า มีค่าความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่า 0.01 นั่นคือ ปฏิเสธสมมติฐานหลัก(H_0) และยอมรับสมมติฐานรอง(H_1) แสดงว่าค่าความแปรปรวนแตกต่างกัน ใช้ค่าสถิติทดสอบ Brown-Forsythe

พุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการรักษาศีลโดยรวม เมื่อใช้สถิติ Levene test ในการทดสอบค่าความแปรปรวน พบว่า มีค่าความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่า 0.01 นั่นคือ ปฏิเสธสมมติฐานหลัก(H_0) และยอมรับสมมติฐานรอง(H_1) แสดงว่าค่า

ความแปรปรวนแตกต่างกัน ใช้ค่าสถิติทดสอบ Brown-Forsythe

พุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาโดยรวม เมื่อใช้สถิติ Levene test ในการทดสอบค่าความแปรปรวน พบว่า มีค่าความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่า 0.01 นั่นคือ ปฏิเสธสมมติฐานหลัก(H_0) และยอมรับสมมติฐานรอง(H_1) แสดงว่าค่าความแปรปรวนแตกต่างกัน ใช้ค่าสถิติทดสอบ Brown-Forsythe

ตาราง 11 แสดงการทดสอบอายุที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการให้ทานโดยรวม

แนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชน				
ในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการให้ทานโดยรวม	Statistic(a)	df 1	df 2	Sig.
Brown-Forsythe	4.501**	3	296.332	.004

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 11 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการให้ทานโดยรวม จำแนกตามอายุ พบว่า แนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการให้ทานโดยรวม มีค่า Probability (p) เท่ากับ .004 ซึ่งน้อยกว่า 0.01 คือ ปฏิเสธสมมติฐานหลัก(H_0) และยอมรับสมมติฐานรอง(H_1) หมายความว่า พุทธศาสนิกชนที่มีอายุต่างกัน มีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญด้านการทำบุญด้วยการให้ทานโดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ดังนั้น เพื่อให้ทราบว่าคุณสมบัติใดมีความแตกต่างกันจึงทำการทดสอบต่อไปด้วยวิธี Dunnett's T3 ดังแสดงในตาราง ดังนี้

ตาราง 12 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างของแนวโน้มพฤติกรรมการทำงานของ
พุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทํานุญด้วยการให้ทานโดยรวม จำแนกตามอายุโดย
เปรียบเทียบรายคู่ด้วย Dunnett's T3

อายุ		ต่ำกว่า 20 ปี	20-29 ปี	30-39 ปี	40 ปีขึ้นไป
	$\bar{X}$	4.41	4.28	4.34	4.50
ต่ำกว่า 20 ปี	4.41	-	.1317 (.217)	.0770 (.763)	-.0852 (.779)
20- 29 ปี	4.28		-	-.0547 (.701)	-.2170** (.000)
30- 39 ปี	4.34			-	-.1623** (.009)
40 ปีขึ้นไป	4.50				-

** มีระดับนัยสำคัญที่ระดับ .01

จากตาราง 12 ผลการเปรียบเทียบรายคู่ความแตกต่างของแนวโน้มพฤติกรรมการทำงาน
ของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทํานุญด้วยการให้ทานโดยรวม จำแนกตามอายุโดย
เปรียบเทียบรายคู่ด้วย Dunnett's T3 พบว่า

พุทธศาสนิกชนที่มีอายุ 20-29 ปีมีแนวโน้มพฤติกรรมการทำงานของพุทธศาสนิกชนในเขต
พระนคร ด้านการทํานุญด้วยการให้ทานโดยรวม น้อยกว่า ผู้ที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไปที่มีระดับนัยสำคัญ
ทางสถิติ 0.01 โดยค่า Sig. เท่ากับ .000 ผลต่างค่าเฉลี่ยเท่ากับ -.2170

พุทธศาสนิกชนที่มีอายุ 30-39 ปีมีแนวโน้มพฤติกรรมการทำงานของพุทธศาสนิกชนในเขต
พระนคร ด้านการทํานุญด้วยการให้ทานโดยรวม น้อยกว่า ผู้ที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไปที่มีระดับนัยสำคัญ
ทางสถิติ 0.01 โดยค่า Sig. เท่ากับ .009 ผลต่างค่าเฉลี่ยเท่ากับ .1623

สำหรับรายคู่อื่นไม่พบว่ามีผลแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 13 แสดงการทดสอบอายุที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำงานของ
พุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทํานุญด้วยการรักษาศีลโดยรวม

แนวโน้มพฤติกรรมการทำงานของพุทธศาสนิกชน ในเขตพระนคร ด้านการทํานุญด้วยการรักษาศีลโดยรวม				
	Statistic(a)	df 1	df 2	Sig.
Brown-Forsythe	2.980*	3	339.199	.032

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 13 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของแนวโน้มพฤติกรรมการทำงานของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำงานด้วยการรักษาศีลโดยรวม จำแนกตามอายุ พบว่าแนวโน้มพฤติกรรมการทำงานของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำงานด้วยการรักษาศีลโดยรวม มีค่า Probability (p) เท่ากับ .032 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 คือ ปฏิเสธสมมติฐานหลัก(H_0) และยอมรับสมมติฐานรอง(H_1) หมายความว่า พุทธศาสนิกชนที่มีอายุต่างกัน มีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำงานด้านการงานด้วยการรักษาศีลโดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ดังนั้น เพื่อให้ทราบว่าการเปรียบเทียบความแตกต่างของแนวโน้มพฤติกรรมการทำงานของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำงานด้วยการรักษาศีลโดยรวม จำแนกตามอายุโดยเปรียบเทียบรายคู่ด้วย Dunnett's T3 ดังแสดงในตาราง ดังนี้

ตาราง 14 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างของแนวโน้มพฤติกรรมการทำงานของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำงานด้วยการรักษาศีลโดยรวม จำแนกตามอายุโดยเปรียบเทียบรายคู่ด้วย Dunnett's T3

อายุ		ต่ำกว่า 20 ปี	20-29 ปี	30-39 ปี	40 ปีขึ้นไป
	$\bar{X}$	4.33	4.37	4.38	4.53
ต่ำกว่า 20 ปี	4.33	-	-.0413 (.989)	-.0514 (.962)	-.1969* (.017)
20- 29 ปี	4.37		-	-.0101 (1.000)	-.1555* (.016)
30- 39 ปี	4.38			-	-.1454* (.021)
40 ปีขึ้นไป	4.53				-

* มีระดับนัยสำคัญที่ระดับ .05

จากตาราง 14 ผลการเปรียบเทียบรายคู่ความแตกต่างของแนวโน้มพฤติกรรมการทำงานของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำงานด้วยการรักษาศีลโดยรวม จำแนกตามอายุโดยเปรียบเทียบรายคู่ด้วย Dunnett's T3 พบว่า

พุทธศาสนิกชนที่มีอายุ ต่ำกว่า 20 ปีมีแนวโน้มพฤติกรรมการทำงานของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำงานด้วยการรักษาศีลโดยรวม น้อยกว่า ผู้ที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไปในระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยค่า Sig. เท่ากับ .017 ผลต่างค่าเฉลี่ยเท่ากับ - .1969

พุทธศาสนิกชนที่มีอายุ 20-29 ปีมีแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการรักษาศีลโดยรวม น้อยกว่า ผู้ที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไปในระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยค่า Sig. เท่ากับ .016 ผลต่างค่าเฉลี่ยเท่ากับ .1555

พุทธศาสนิกชนที่มีอายุ 30-39 ปีมีแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการรักษาศีลโดยรวม น้อยกว่า ผู้ที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไปในระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยค่า Sig. เท่ากับ .021 ผลต่างค่าเฉลี่ยเท่ากับ .1454

สำหรับรายคู่อื่นไม่พบว่ามีผลแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 15 แสดงการทดสอบอายุที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาโดยรวม

แนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชน				
ในเขตพระนครด้านการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาโดยรวม	Statistic(a)	df 1	df 2	Sig.
Brown-Forsythe	7.625**	3	329.893	.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 15 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาโดยรวม จำแนกตามอายุพบว่า

แนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาโดยรวม มีค่า Probability (p) เท่ากับ .000 ซึ่งน้อยกว่า 0.01 คือ ปฏิเสธสมมติฐานหลัก(H_0) และยอมรับสมมติฐานรอง(H_1) หมายความว่า พุทธศาสนิกชนที่มีอายุต่างกัน มีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญด้านการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาโดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ดังนั้น เพื่อให้ทราบว่าการทำบุญตามอายุมีความแตกต่างกันจึงทำการทดสอบต่อไปด้วยวิธี Dunnett's T3 ดังแสดงในตาราง ดังนี้

ตาราง 16 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างของแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญของ
พุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาโดยรวม จำแนกตามอายุ
โดยเปรียบเทียบรายคู่ด้วย Dunnett's T3

อายุ		ต่ำกว่า 20 ปี	20-29 ปี	30-39 ปี	40 ปีขึ้นไป
	$\bar{X}$	4.06	4.05	4.18	4.35
ต่ำกว่า 20 ปี	4.06	-	.0094 (1.000)	-.1286 (.310)	-.2921** (.001)
20- 29 ปี	4.05		-	-.1379* (.047)	-.3014** (.000)
30- 39 ปี	4.18			-	-.1635* (.020)
40 ปีขึ้นไป	4.35				-

* มีระดับนัยสำคัญที่ระดับ .05

** มีระดับนัยสำคัญที่ระดับ .01

จากตาราง 16 ผลการเปรียบเทียบรายคู่ความแตกต่างของแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญ
ของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการเจริญภาวนา โดยรวม จำแนกตามอายุ
โดยเปรียบเทียบรายคู่ด้วย Dunnett's T3 พบว่า

พุทธศาสนิกชนที่มีอายุ ต่ำกว่า 20 ปีมีแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนใน
เขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการเจริญภาวนา โดยรวม น้อยกว่า ผู้ที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไปในระดับ
นัยสำคัญทางสถิติ 0.01 โดยค่า Sig. เท่ากับ .001 ผลต่างค่าเฉลี่ยเท่ากับ -.2921

พุทธศาสนิกชนที่มีอายุ 20-29 ปีมีแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขต
พระนคร ด้านการทำบุญด้วยการเจริญภาวนา โดยรวม น้อยกว่า ผู้ที่มีอายุ 30-39 ปีที่ระดับ
นัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยค่า Sig. เท่ากับ .047 ผลต่างค่าเฉลี่ยเท่ากับ .1379

พุทธศาสนิกชนที่มีอายุ 20-29 ปีมีแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขต
พระนคร ด้านการทำบุญด้วยการเจริญภาวนา โดยรวม น้อยกว่า ผู้ที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไปในระดับ
นัยสำคัญทางสถิติ 0.01 โดยค่า Sig. เท่ากับ .000 ผลต่างค่าเฉลี่ยเท่ากับ .3014

พุทธศาสนิกชนที่มีอายุ 30-39 ปีมีแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขต
พระนคร ด้านการทำบุญด้วยการเจริญภาวนา โดยรวม น้อยกว่า ผู้ที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไปในระดับ
นัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยค่า Sig. เท่ากับ .020 ผลต่างค่าเฉลี่ยเท่ากับ .1635

สำหรับรายคู่อื่นไม่พบว่ามีค่าความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร

ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา โดยรวม แตกต่างกัน จากสมมติฐานข้างต้น สามารถกำหนดสมมติฐานทางสถิติ ดังนี้

H_0 : ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา โดยรวมไม่แตกต่างกัน

H_1 : ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา โดยรวมแตกต่างกัน

สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ผู้วิจัยใช้การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างประชากรสองกลุ่ม โดยกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มเป็นอิสระจากกัน(Independent t-test) ใช้ระดับความเชื่อมั่น 95% ดังนั้น จะปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0)ก็ต่อเมื่อ 2-tailed Prob.(p) มีค่าน้อยกว่า .05

ตาราง 17 แสดงการตรวจสอบค่าความแปรปรวนของระดับการศึกษาโดยใช้ Levene test

Levene's test for Equality of Variances		
แนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการให้ทานโดยรวม	4.262*	.040
แนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการรักษาศีลโดยรวม	4.003*	.046
แนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการเจริญภาวนา	9.875**	.002

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 17 สามารถอธิบายผลได้ดังนี้แนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการให้ทานโดยรวม เมื่อใช้สถิติ t-test ในการทดสอบค่าความแปรปรวน พบว่า มีค่า F เท่ากับ 4.262 และมีค่าความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ 0.040 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 นั่นคือ ปฏิเสธสมมติฐานหลัก(H_0) และยอมรับสมมติฐานรอง(H_1) แสดงว่าค่าความแปรปรวนแตกต่างกัน ซึ่งใช้ค่าสถิติทดสอบ t กรณี (Equal Variance not Assumed)

พุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการรักษาศีลโดยรวม เมื่อใช้สถิติ t-test ในการทดสอบค่าความแปรปรวน พบว่า มีค่า F เท่ากับ 4.003 และมีค่าความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ 0.046 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 นั่นคือ ปฏิเสธสมมติฐานหลัก(H_0) และยอมรับสมมติฐานรอง(H_1) แสดงว่าค่าความแปรปรวนแตกต่างกัน ซึ่งใช้ค่าสถิติทดสอบ t กรณี (Equal Variance not Assumed)

พุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาโดยรวม เมื่อใช้สถิติ t-test ในการทดสอบค่าความแปรปรวน พบว่า มีค่า F เท่ากับ 9.875 และมีค่าความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ 0.002 ซึ่งน้อยกว่า 0.01 นั่นคือ ปฏิเสธสมมติฐานหลัก(H_0) และยอมรับสมมติฐานรอง(H_1) แสดงว่าค่าความแปรปรวนแตกต่างกัน ซึ่งใช้ค่าสถิติทดสอบ t กรณี (Equal Variance not Assumed)

ตาราง 18 แสดงการทดสอบระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา โดยรวม

พฤติกรรม		t-test for Equality of Means				
	ระดับการศึกษา	$\bar{x}$	S.D.	t	df	Sig.(2-tailed)
แนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนครด้านการทำบุญด้วยการให้ทานโดยรวม	ต่ำกว่าปริญญาตรี	4.36	.446	-0.491	366.897	.623
	ปริญญาตรีขึ้นไป	4.38	.420			
แนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนครด้านการทำบุญด้วยการรักษาศีลโดยรวม	ต่ำกว่าปริญญาตรี	4.35	.524	-1.478	306.712	.140
	ปริญญาตรีขึ้นไป	4.42	.376			
แนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนครด้านการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาโดยรวม	ต่ำกว่าปริญญาตรี	4.08	.561	-1.774	311.679	.077
	ปริญญาตรีขึ้นไป	4.17	.406			

จากตาราง 18 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา โดยรวม จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า

แนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการให้ทานโดยรวม มีค่า t เท่ากับ -0.491 และมีค่า Probability (p) เท่ากับ .623 ซึ่งมากกว่า 0.05 คือ ยอมรับสมมติฐานหลัก(H_0) และปฏิเสธสมมติฐานรอง(H_1) หมายความว่า พุทธศาสนิกชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญด้านการทำบุญด้วยการให้ทานโดยรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

แนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการรักษาศีลโดยรวม มีค่า t เท่ากับ -1.478 และมีค่า Probability (p) เท่ากับ .140 ซึ่งมากกว่า 0.05 คือ ยอมรับสมมติฐานหลัก(H_0) และปฏิเสธสมมติฐานรอง(H_1) หมายความว่า พุทธศาสนิกชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญด้านการทำบุญด้วยการรักษาศีล

โดยรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้
 แนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการ
 เจริญภาวนาโดยรวม มีค่า t เท่ากับ -1.774 และมีค่า Probability (p) เท่ากับ $.077$ ซึ่งมากกว่า
 0.05 คือ ยอมรับสมมติฐานหลัก(H_0) และปฏิเสธสมมติฐานรอง(H_1) หมายความว่า พุทธศาสนิกชน
 ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญด้านการทำบุญด้วยการเจริญ
 ภาวนาโดยรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน
 ที่ตั้งไว้

4. อาชีพที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร

อาชีพที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา โดยรวมแตกต่างกัน

จากสมมติฐานข้างต้น สามารถกำหนดสมมติฐานทางสถิติ ดังนี้

H_0 : อาชีพที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา โดยรวมไม่แตกต่างกัน

H_1 : อาชีพที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา โดยรวมแตกต่างกัน

สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ผู้วิจัยใช้การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างประชากรสองกลุ่ม โดยกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มเป็นอิสระจากกัน(Independent t-test) ใช้ระดับความเชื่อมั่น 95% ดังนั้น จะปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0)ก็ต่อเมื่อ 2-tailed Prob.(p) มีค่าน้อยกว่า .05

ตาราง 19 แสดงการตรวจสอบค่าความแปรปรวนของอาชีพโดยใช้ Levene test

Levene				
	Statistic	df 1	df 2	Sig.
แนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชน				
ในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการให้ทานโดยรวม	6.053**	3	394	.000
แนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชน				
ในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการรักษาศีลโดยรวม	4.907**	3	393	.002
แนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชน				
ในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาโดยรวม	4.878**	3	391	.002

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 19 สามารถอธิบายผลได้ดังนี้แนวโน้มพฤติกรรมการทำงานของผู้พุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำงานด้วยการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา โดยรวม เมื่อใช้สถิติ Levene test ในการทดสอบค่าความแปรปรวน พบว่า มีค่าความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่า 0.01 นั่นคือ ปฏิเสธสมมติฐานหลัก(H_0) และยอมรับสมมติฐานรอง(H_1) แสดงว่าค่าความแปรปรวนแตกต่างกัน ใช้ค่าสถิติทดสอบ Brown-Forsythe

พุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำงานด้วยการรักษาศีลโดยรวม เมื่อใช้สถิติ Levene test ในการทดสอบค่าความแปรปรวน พบว่า มีค่าความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ 0.002 ซึ่งน้อยกว่า 0.01 นั่นคือ ปฏิเสธสมมติฐานหลัก(H_0) และยอมรับสมมติฐานรอง(H_1) แสดงว่าค่าความแปรปรวนแตกต่างกัน ใช้ค่าสถิติทดสอบ Brown-Forsythe

พุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำงานด้วยการเจริญภาวนาโดยรวม เมื่อใช้สถิติ Levene test ในการทดสอบค่าความแปรปรวน พบว่า มีค่าความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ 0.002 ซึ่งน้อยกว่า 0.01 นั่นคือ ปฏิเสธสมมติฐานหลัก(H_0) และยอมรับสมมติฐานรอง(H_1) แสดงว่าค่าความแปรปรวนแตกต่างกัน ใช้ค่าสถิติทดสอบ Brown-Forsythe

ตาราง 20 แสดงการทดสอบอาชีฟที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำงานของผู้พุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำงานด้วยการให้ทานโดยรวม

แนวโน้มพฤติกรรมการทำงานของผู้พุทธศาสนิกชน				
ในเขตพระนคร ด้านการทำงานด้วยการให้ทานโดยรวม	Statistic(a)	df 1	df 2	Sig.
Brown-Forsythe	0.910	3	239.988	.437

จากตาราง 20 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของแนวโน้มพฤติกรรมการทำงานของผู้พุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำงานด้วยการให้ทานโดยรวม จำแนกตามอาชีพ พบว่า แนวโน้มพฤติกรรมการทำงานของผู้พุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำงานด้วยการให้ทานโดยรวม มีค่า Probability (p) เท่ากับ .437 ซึ่งมากกว่า 0.05 คือ ยอมรับสมมติฐานหลัก (H_0) และปฏิเสธสมมติฐานรอง(H_1) หมายความว่า พุทธศาสนิกชนที่มีอาชีพต่างกัน มีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำงานด้านการให้ทานโดยรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตาราง 21 แสดงการทดสอบอาชีฟที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำงานของ
พุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการบำเพ็ญด้วยการรักษาศีลโดยรวม

แนวโน้มพฤติกรรมการทำงานของพุทธศาสนิกชน				
ในเขตพระนคร ด้านการบำเพ็ญด้วยการรักษาศีลโดยรวม	Statistic(a)	df 1	df 2	Sig.
Brown-Forsythe	2.098	3	335.986	.100

จากตาราง 21 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของแนวโน้มพฤติกรรมการทำงานของ
พุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการบำเพ็ญด้วยการรักษาศีลโดยรวม จำแนกตามอาชีฟ พบว่า
แนวโน้มพฤติกรรมการทำงานของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการบำเพ็ญด้วยการ
รักษาศีลโดยรวม มีค่า Probability (p) เท่ากับ .100 ซึ่งมากกว่า 0.05 คือ ยอมรับสมมติฐาน
หลัก(H_0) และปฏิเสธสมมติฐานรอง(H_1) หมายความว่า พุทธศาสนิกชนที่มีอาชีพต่างกัน มีผลต่อ
แนวโน้มพฤติกรรมการทำงานด้านการบำเพ็ญด้วยการรักษาศีลโดยรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตาราง 22 แสดงการทดสอบอาชีฟที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำงานของ
พุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการบำเพ็ญด้วยการเจริญภาวนาโดยรวม

แนวโน้มพฤติกรรมการทำงานของพุทธศาสนิกชน				
ในเขตพระนครด้านการบำเพ็ญด้วยการเจริญภาวนาโดยรวม	Statistic(a)	df 1	df 2	Sig.
Brown-Forsythe	6.757**	3	302.858	.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 22 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของแนวโน้มพฤติกรรมการทำงานของ
พุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการบำเพ็ญด้วยการเจริญภาวนาโดยรวม จำแนกตามอาชีฟ
พบว่า

แนวโน้มพฤติกรรมการทำงานของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการบำเพ็ญด้วยการ
เจริญภาวนาโดยรวม มีค่า Probability (p) เท่ากับ .000 ซึ่งน้อยกว่า 0.01 คือ ปฏิเสธสมมติฐาน
หลัก(H_0) และยอมรับสมมติฐานรอง(H_1) หมายความว่า พุทธศาสนิกชนที่มีอาชีพต่างกัน มีผลต่อ
แนวโน้มพฤติกรรมการทำงานด้านการบำเพ็ญด้วยการเจริญภาวนาโดยรวม แตกต่างกัน อย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

5. รายได้ที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร

รายได้ที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา โดยรวมแตกต่างกัน

จากสมมติฐานข้างต้น สามารถกำหนดสมมติฐานทางสถิติ ดังนี้

H_0 : รายได้ที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา โดยรวมไม่แตกต่างกัน

H_1 : รายได้ที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา โดยรวมแตกต่างกัน

สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ผู้วิจัยใช้การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างประชากรสองกลุ่ม โดยกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มเป็นอิสระจากกัน (Independent t-test) ใช้ระดับความเชื่อมั่น 95% ดังนั้น จะปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) ก็ต่อเมื่อ 2-tailed Prob.(p) มีค่าน้อยกว่า .05

ตาราง 24 แสดงการตรวจสอบค่าความแปรปรวนของรายได้โดยใช้ Levene test

Levene				
	Statistic	df 1	df 2	Sig.
แนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชน ในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการให้ทานโดยรวม	7.108**	3	394	.000
แนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชน ในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการรักษาศีลโดยรวม	3.541*	3	393	.015
แนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชน ในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาโดยรวม	6.369**	3	391	.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 24 สามารถอธิบายผลได้ดังนี้แนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา โดยรวม เมื่อใช้สถิติ Levene test ในการทดสอบค่าความแปรปรวน พบว่า มีค่าความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่า 0.01 นั่นคือ ปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) และยอมรับสมมติฐานรอง (H_1) แสดงว่าค่าความแปรปรวนแตกต่างกัน ใช้ค่าสถิติทดสอบ Brown-Forsythe

พุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการรักษาศีลโดยรวม เมื่อใช้สถิติ

Levene test ในการทดสอบค่าความแปรปรวน พบว่า มีค่าความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ 0.015 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 นั่นคือ ปฏิเสธสมมติฐานหลัก(H_0) และยอมรับสมมติฐานรอง(H_1) แสดงว่าค่าความแปรปรวนแตกต่างกัน ใช้ค่าสถิติทดสอบ Brown-Forsythe

พุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาโดยรวม เมื่อใช้สถิติ Levene test ในการทดสอบค่าความแปรปรวน พบว่า มีค่าความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่า 0.01 นั่นคือ ปฏิเสธสมมติฐานหลัก(H_0) และยอมรับสมมติฐานรอง(H_1) แสดงว่าค่าความแปรปรวนแตกต่างกัน ใช้ค่าสถิติทดสอบ Brown-Forsythe

ตาราง 25 แสดงการทดสอบรายได้ที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการให้ทานโดยรวม

แนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชน ในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการให้ทานโดยรวม				
	Statistic(a)	df 1	df 2	Sig.
Brown-Forsythe	1.623	3	380.841	.184

จากตาราง 25 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการให้ทานโดยรวม จำแนกตามรายได้พบว่า แนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการให้ทานโดยรวม มีค่า Probability (p) เท่ากับ .184 ซึ่งมากกว่า 0.05 คือ ยอมรับสมมติฐานหลัก(H_0) และปฏิเสธสมมติฐานรอง(H_1) หมายความว่า พุทธศาสนิกชนที่มีรายได้ต่างกัน มีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญด้านการทำบุญด้วยการให้ทานโดยรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตาราง 26 แสดงการทดสอบรายได้ที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการรักษาศีลโดยรวม

แนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชน ในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการรักษาศีลโดยรวม				
	Statistic(a)	df 1	df 2	Sig.
Brown-Forsythe	.575	3	324.551	.632

จากตาราง 26 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการรักษาศีลโดยรวม จำแนกตามรายได้

พบว่า

แนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการรักษาศีลโดยรวม มีค่า Probability (p) เท่ากับ .632 ซึ่งมากกว่า 0.05 คือ ยอมรับสมมติฐานหลัก(H_0) และปฏิเสธสมมติฐานรอง(H_1) หมายความว่า พุทธศาสนิกชนที่มีรายได้ต่างกัน มีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญด้านการทำบุญด้วยการรักษาศีลโดยรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตาราง 27 แสดงการทดสอบรายได้ที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาโดยรวม

แนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชน				
ในเขตพระนครด้านการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาโดยรวม				
	Statistic(a)	df 1	df 2	Sig.
Brown-Forsythe	4.265**	3	330.967	.006

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 27 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาโดยรวม จำแนกตามรายได้พบว่า

แนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาโดยรวม มีค่า Probability (p) เท่ากับ .006 ซึ่งน้อยกว่า 0.01 คือ ปฏิเสธสมมติฐานหลัก(H_0) และยอมรับสมมติฐานรอง(H_1) หมายความว่า พุทธศาสนิกชนที่มีรายได้ต่างกัน มีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญด้านการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาโดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ดังนั้น เพื่อให้ทราบว่าการกลุ่มรายได้คู่ใดมีความแตกต่างกันจึงทำการทดสอบต่อไปด้วยวิธี Dunnett's T3 ดังแสดงในตาราง ดังนี้

ตาราง 28 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างของแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญของ
พุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาโดยรวม จำแนกตามอายุ
รายได้โดยเปรียบเทียบรายคู่ด้วย Dunnett's T3

รายได้	ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท	10,001-20,000 บาท	20,001-30,000 บาท	30,001 บาท ขึ้นไป
$\bar{X}$	4.08	4.09	4.26	4.20
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท	4.08	-	-.1803**	-.1266
10,001-20,000 บาท	4.09	-	-.1646	-.1108
20,001-30,000 บาท	4.26		-	.0537
30,001 บาทขึ้นไป	4.20			-

** มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 28 ผลการเปรียบเทียบรายคู่ความแตกต่างของแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญ
ของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการเจริญภาวนา โดยรวม จำแนกตามอายุ
โดยเปรียบเทียบรายคู่ด้วย Dunnett's T3 พบว่า

พุทธศาสนิกชนที่มีรายได้ ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท มีแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญ
ของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการเจริญภาวนา โดยรวม น้อยกว่า ผู้ที่มี
รายได้ 20,001-30,000 บาท ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 โดยค่า Sig. เท่ากับ .009 ผลต่าง
ค่าเฉลี่ยเท่ากับ .1803

สำหรับรายคู่อื่นไม่พบว่ามีผลแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6.สถานภาพที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขต
พระนคร

สถานภาพที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขต
พระนคร ด้านการทำบุญด้วยการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา โดยรวม แตกต่างกัน

จากสมมติฐานข้างต้น สามารถกำหนดสมมติฐานทางสถิติ ดังนี้

H_0 : สถานภาพที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนใน
เขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา โดยรวมไม่แตกต่างกัน

H_1 : สถานภาพที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนใน

เขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา โดยรวมแตกต่างกัน

สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ผู้วิจัยใช้การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างประชากรสองกลุ่ม โดยกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มเป็นอิสระจากกัน(Independent t-test) ใช้ระดับความเชื่อมั่น 95% ดังนั้น จะปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0)ก็ต่อเมื่อ 2-tailed Prob.(p) มีค่าน้อยกว่า .05

ตาราง 29 แสดงการตรวจสอบค่าความแปรปรวนของสถานภาพโดยใช้ Levene test

Levene's test for Equality of Variances		
แนวโน้มนิยมพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชน	7.440**	.007
ในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการให้ทานโดยรวม		
แนวโน้มนิยมพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชน	13.065**	.000
ในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการรักษาศีลโดยรวม		
แนวโน้มนิยมพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชน	21.112**	.000
ในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการเจริญภาวนา		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 29 สามารถอธิบายผลได้ดังนี้แนวโน้มนิยมพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา โดยรวม เมื่อใช้สถิติ t-test ในการทดสอบค่าความแปรปรวน พบว่า มีค่า F เท่ากับ 7.440 และมีค่าความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ 0.007 ซึ่งน้อยกว่า 0.01 นั่นคือ ปฏิเสธสมมติฐานหลัก(H_0) และยอมรับสมมติฐานรอง(H_1) แสดงว่าค่าความแปรปรวนแตกต่างกัน ซึ่งใช้ค่าสถิติทดสอบ t กรณี (Equal Variance not Assumed)

พุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการรักษาศีลโดยรวม เมื่อใช้สถิติ t-test ในการทดสอบค่าความแปรปรวน พบว่า มีค่า F เท่ากับ 13.065 และมีค่าความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่า 0.01 นั่นคือ ปฏิเสธสมมติฐานหลัก(H_0) และยอมรับสมมติฐานรอง(H_1) แสดงว่าค่าความแปรปรวนแตกต่างกัน ซึ่งใช้ค่าสถิติทดสอบ t กรณี (Equal Variance not Assumed)

พุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาโดยรวม เมื่อใช้สถิติ t-test ในการทดสอบค่าความแปรปรวน พบว่า มีค่า F เท่ากับ 21.112 และมีค่าความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่า 0.01 นั่นคือ ปฏิเสธสมมติฐานหลัก(H_0) และยอมรับสมมติฐานรอง(H_1) แสดงว่าค่าความแปรปรวนแตกต่างกัน ซึ่งใช้ค่าสถิติทดสอบ t กรณี (Equal Variance not Assumed)

ตาราง 30 แสดงการทดสอบสถานภาพที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของ
พุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา โดยรวม

พฤติกรรม	สถานภาพ	t-test for Equality of Means				
		$\bar{x}$	S.D.	t	df	Sig.(2-tailed)
แนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชน	โสด/หม้าย/หย่าร้าง	4.36	.481	-7.60	359.155	.448
ในเขตพระนครด้านการทำบุญด้วยการให้ทานโดยรวม	สมรส/อยู่ด้วยกัน	4.39	.294			
แนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชน	โสด/หม้าย/หย่าร้าง	4.36	.502	-1.939	368.978	.053
ในเขตพระนครด้านการทำบุญด้วยการรักษาศีลโดยรวม	สมรส/อยู่ด้วยกัน	4.44	.286			
แนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชน	โสด/หม้าย/หย่าร้าง	4.08	.541	-3.850**	380.446	.000
ในเขตพระนครด้านการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาโดยรวม	สมรส/อยู่ด้วยกัน	4.24	.293			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 30 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของ
พุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา โดยรวม
จำแนกตามสถานภาพพบว่า

แนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการ
ให้ทานโดยรวม มีค่า t เท่ากับ -7.60 และมีค่า Probability (p) เท่ากับ .448 ซึ่งมากกว่า 0.05
คือ ยอมรับสมมติฐานหลัก(H_0) และปฏิเสธสมมติฐานรอง(H_1) หมายความว่า พุทธศาสนิกชนที่มี
สถานภาพต่างกัน มีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญด้านการทำบุญด้วยการให้ทานโดยรวม ไม่
แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

แนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการ
รักษาศีลโดยรวม มีค่า t เท่ากับ -1.939 และมีค่า Probability (p) เท่ากับ .053 ซึ่งมากกว่า
0.05 คือ ยอมรับสมมติฐานหลัก(H_0) และปฏิเสธสมมติฐานรอง(H_1) หมายความว่า พุทธศาสนิกชน
ที่มีสถานภาพต่างกัน มีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญด้านการทำบุญด้วยการรักษาศีล
โดยรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

แนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการ
เจริญภาวนาโดยรวม มีค่า t เท่ากับ -3.850 และมีค่า Probability (p) เท่ากับ .000 ซึ่งน้อยกว่า
0.05 คือ ปฏิเสธสมมติฐานหลัก(H_0) และยอมรับสมมติฐานรอง(H_1) หมายความว่า พุทธศาสนิกชน
ที่มีสถานภาพต่างกัน มีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญด้านการทำบุญด้วยการเจริญภาวนา
โดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้โดยผู้
ที่สมรสและอยู่ด้วยกันมีแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญด้วยการเจริญภาวนามากกว่าผู้ที่โสด/หม้าย/
หย่าร้าง/แยกกันอยู่

สมมติฐานข้อ 2 พฤติกรรมการทำบุญ ประกอบด้วยการ ให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา มีความสัมพันธ์กับแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร

7. พฤติกรรมการทำบุญ ประกอบด้วยการ ให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา มีความสัมพันธ์กับแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร

จากสมมติฐานข้างต้น สามารถกำหนดสมมติฐานทางสถิติ ดังนี้

H_0 : พฤติกรรมการทำบุญ ประกอบด้วยการ ให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา ไม่มีความสัมพันธ์ต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร

H_1 : พฤติกรรมการทำบุญ ประกอบด้วยการ ให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา มีความสัมพันธ์ต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร

สำหรับสมมติฐานทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ จะใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน(Pearson Product Moment Correlation Coefficient) ใช้ระดับความเชื่อมั่น 95% ดังนั้นจะปฏิเสธ สมมติฐานหลัก(H_0) และยอมรับสมมติฐานรอง(H_1) ก็ต่อเมื่อ ค่า Sig.(2-tailed) น้อยกว่า .05

ตาราง 31 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการทำบุญ ประกอบด้วยการ ให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา กับแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร

พฤติกรรมการทำบุญ	แนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญ		
	Pearson Correlation	Sig. (2-tailed)	ระดับ ความสัมพันธ์
การทำบุญด้วยการให้ทาน	.336**	.000	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ในระดับปานกลาง
การทำบุญด้วยการรักษาศีล	.487**	.000	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ในระดับปานกลาง
การทำบุญด้วยการเจริญภาวนา	.483**	.000	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ในระดับปานกลาง

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 31 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการทำบุญกับแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญโดยรวม ในด้านการทำบุญด้วยการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา พบว่า พฤติกรรมการทำบุญกับแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนครด้านการให้ทานมีความสัมพันธ์กันเนื่องจาก ค่าความน่าจะเป็นมีค่าเท่ากับ .000 ซึ่งน้อยกว่า 0.01 นั่นคือ คือ ปฏิเสธสมมติฐานหลัก(H_0) และยอมรับสมมติฐานรอง(H_1) หมายความว่า

พฤติกรรมกรรมการทำบุญด้วยการให้ทาน มีความสัมพันธ์กับแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญด้วยการให้ทาน อย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .336 ซึ่งมีค่าความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันในระดับปานกลาง กล่าวคือ เมื่อพฤติกรรมกรรมการทำบุญด้วยการให้ทานเพิ่มขึ้น จะทำให้แนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญด้วยการให้ทานเพิ่มขึ้นด้วย

พฤติกรรมกรรมการทำบุญกับแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนครศรีอยุธยา มีความสัมพันธ์กันเนื่องจาก ค่าความน่าจะเป็นมีค่าเท่ากับ .000 ซึ่งน้อยกว่า 0.01 นั่นคือ คือ ปฏิเสธสมมติฐานหลัก(H_0) และยอมรับสมมติฐานรอง(H_1) หมายความว่า พฤติกรรมการทำบุญด้วยการรักษาศีล มีความสัมพันธ์กับแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญด้วยการรักษาศีล อย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .487 ซึ่งมีค่าความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันในระดับปานกลาง กล่าวคือ เมื่อพฤติกรรมกรรมการทำบุญด้วยการรักษาศีลเพิ่มขึ้น จะทำให้แนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญด้วยการรักษาศีลเพิ่มขึ้นด้วย

พฤติกรรมกรรมการทำบุญกับแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนครศรีอยุธยา มีความสัมพันธ์กันเนื่องจาก ค่าความน่าจะเป็นมีค่าเท่ากับ .000 ซึ่งน้อยกว่า 0.01 นั่นคือ คือ ปฏิเสธสมมติฐานหลัก(H_0) และยอมรับสมมติฐานรอง(H_1) หมายความว่า พฤติกรรมการทำบุญด้วยการเจริญภาวนา มีความสัมพันธ์กับแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญด้วยการเจริญภาวนา อย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .483 ซึ่งมีค่าความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันในระดับปานกลาง กล่าวคือ เมื่อพฤติกรรมกรรมการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาเพิ่มขึ้น จะทำให้แนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาเพิ่มขึ้นด้วย

สมมติฐานข้อ 3 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา แตกต่างกันมีแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกัน

8. ความรู้ความเข้าใจที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนครศรีอยุธยา

ความรู้ความเข้าใจที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนครศรีอยุธยา ด้านการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา โดยรวม แตกต่างกัน จากสมมติฐานข้างต้น สามารถกำหนดสมมติฐานทางสถิติ ดังนี้

H_0 : ความรู้ความเข้าใจที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนครศรีอยุธยา ด้านการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา โดยรวมไม่แตกต่างกัน

H_1 : ความรู้ความเข้าใจที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนครศรีอยุธยา ด้านการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา โดยรวมแตกต่างกัน

สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ผู้วิจัยใช้การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างประชากรสองกลุ่ม โดยกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มเป็นอิสระจากกัน(Independent t-test) ใช้ระดับความเชื่อมั่น 95% ดังนั้น จะปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0)ก็ต่อเมื่อ 2-tailed Prob.(p) มีค่าน้อยกว่า .05

ตาราง 32 แสดงการตรวจสอบค่าความแปรปรวนของความรู้ความเข้าใจโดยใช้

Levene test		
	Levene's test for Equality of Variances	
แนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชน	15.275**	.000
ในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการให้ทานโดยรวม		
แนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชน	30.585**	.000
ในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการรักษาศีลโดยรวม		
แนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชน	14.355**	.000
ในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการเจริญภาวนา		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 32 สามารถอธิบายผลได้ดังนี้แนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา โดยรวม เมื่อใช้สถิติ t-test ในการทดสอบค่าความแปรปรวน พบว่า มีค่า F เท่ากับ 15.275 และมีค่าความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่า 0.01 นั่นคือ ปฏิเสธสมมติฐานหลัก(H_0) และยอมรับสมมติฐานรอง(H_1) แสดงว่าค่าความแปรปรวนแตกต่างกัน ซึ่งใช้ค่าสถิติทดสอบ t กรณี (Equal Variance not Assumed)

พุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการรักษาศีลโดยรวม เมื่อใช้สถิติ t-test ในการทดสอบค่าความแปรปรวน พบว่า มีค่า F เท่ากับ 30.585 และมีค่าความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่า 0.01 นั่นคือ ปฏิเสธสมมติฐานหลัก(H_0) และยอมรับสมมติฐานรอง(H_1) แสดงว่าค่าความแปรปรวนแตกต่างกัน ซึ่งใช้ค่าสถิติทดสอบ t กรณี (Equal Variance not Assumed)

พุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาโดยรวม เมื่อใช้สถิติ t-test ในการทดสอบค่าความแปรปรวน พบว่า มีค่า F เท่ากับ 14.355 และมีค่าความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่า 0.01 นั่นคือ ปฏิเสธสมมติฐานหลัก(H_0) และยอมรับสมมติฐานรอง (H_1) แสดงว่าค่าความแปรปรวนแตกต่างกัน ซึ่งใช้ค่าสถิติทดสอบ t กรณี (Equal Variance not Assumed)

ตาราง 33 แสดงการทดสอบความรู้ความเข้าใจที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำงาน
ของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำงานด้วยการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา
โดยรวม

พฤติกรรม		t-test for Equality of Means				
	ระดับความรู้ความเข้าใจ	$\bar{x}$	S.D.	t	df	Sig.(2-tailed)
แนวโน้มพฤติกรรมการทำงานของพุทธศาสนิกชน	ปานกลาง	4.41	.659	.725	114.035	.470
ในเขตพระนครด้านการทำงานด้วยการให้ทานโดยรวม	มาก	4.36	.324			
แนวโน้มพฤติกรรมการทำงานของพุทธศาสนิกชน	ปานกลาง	4.29	.649	-1.770	119.166	.079
ในเขตพระนครด้านการทำงานด้วยการรักษาศีลโดยรวม	มาก	4.42	.352			
แนวโน้มพฤติกรรมการทำงานของพุทธศาสนิกชน	ปานกลาง	4.04	.633	-1.685	124.757	.094
ในเขตพระนครด้านการทำงานด้วยการเจริญภาวนาโดยรวม	มาก	4.16	.420			

จากตาราง 33 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของแนวโน้มพฤติกรรมการทำงานของ
พุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำงานด้วยการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา โดยรวม
จำแนกตามระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา พบว่า

แนวโน้มพฤติกรรมการทำงานของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำงานด้วยการ
ให้ทานโดยรวม มีค่า t เท่ากับ .725 และมีค่า Probability (p) เท่ากับ .470 ซึ่งมากกว่า 0.05
คือ ยอมรับสมมติฐานหลัก(H_0) และปฏิเสธสมมติฐานรอง(H_1) หมายความว่า พุทธศาสนิกชนที่มี
ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ต่างกัน มีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำงานด้าน
การทำงานด้วยการให้ทานโดยรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่
สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

แนวโน้มพฤติกรรมการทำงานของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำงานด้วยการ
รักษาศีลโดยรวม มีค่า t เท่ากับ -1.770 และมีค่า Probability (p) เท่ากับ .079 ซึ่งมากกว่า
0.05 คือ ยอมรับสมมติฐานหลัก(H_0) และปฏิเสธสมมติฐานรอง(H_1) หมายความว่า พุทธศาสนิกชน
ที่มีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาต่างกัน มีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำงาน
ด้านการทำงานด้วยการรักษาศีลโดยรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่ง
ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

แนวโน้มพฤติกรรมการทำงานของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำงานด้วยการ
เจริญภาวนาโดยรวม มีค่า t เท่ากับ -1.685 และมีค่า Probability (p) เท่ากับ .094 ซึ่งมากกว่า
0.05 คือ ยอมรับสมมติฐานหลัก(H_0) และปฏิเสธสมมติฐานรอง(H_1) หมายความว่า พุทธศาสนิกชน
ที่มีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาต่างกัน มีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำงาน
ด้านการทำงานด้วยการเจริญภาวนาโดยรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

ตาราง 34 แสดงสรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1	ผลการทดสอบสมมติฐาน	สถิติที่ใช้
พุทธศาสนิกชนที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน สถานภาพ แตกต่างกันมีแนวโน้มพฤติกรรม การทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนครแตกต่างกัน		
เพศที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของ พุทธศาสนิกชนในเขตพระนครด้านการทำบุญ		
ด้วยการให้ทาน	สอดคล้องกับสมมติฐาน	t-test
ด้วยการรักษาศีล	สอดคล้องกับสมมติฐาน	t-test
ด้วยการเจริญภาวนา	ไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน	t-test
อายุที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของ พุทธศาสนิกชนในเขตพระนครด้านการทำบุญ		
ด้วยการให้ทาน	สอดคล้องกับสมมติฐาน	Brown-Forsythe
ด้วยการรักษาศีล	สอดคล้องกับสมมติฐาน	Brown-Forsythe
ด้วยการเจริญภาวนา	สอดคล้องกับสมมติฐาน	Brown-Forsythe
ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของ พุทธศาสนิกชนในเขตพระนครด้านการทำบุญ		
ด้วยการให้ทาน	ไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน	t-test
ด้วยการรักษาศีล	ไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน	t-test
ด้วยการเจริญภาวนา	ไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน	t-test
อาชีพที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของ พุทธศาสนิกชนในเขตพระนครด้านการทำบุญ		
ด้วยการให้ทาน	ไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน	Brown-Forsythe
ด้วยการรักษาศีล	ไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน	Brown-Forsythe
ด้วยการเจริญภาวนา	สอดคล้องกับสมมติฐาน	Brown-Forsythe
รายได้ที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของ พุทธศาสนิกชนในเขตพระนครด้านการทำบุญ		
ด้วยการให้ทาน	ไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน	Brown-Forsythe
ด้วยการรักษาศีล	ไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน	Brown-Forsythe
ด้วยการเจริญภาวนา	สอดคล้องกับสมมติฐาน	Brown-Forsythe
สถานภาพที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของ พุทธศาสนิกชนในเขตพระนครด้านการทำบุญ		
ด้วยการให้ทาน	ไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน	t-test
ด้วยการรักษาศีล	ไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน	t-test
ด้วยการเจริญภาวนา	สอดคล้องกับสมมติฐาน	t-test

ตาราง 34 (ต่อ)

สมมติฐานที่ 2	ผลการทดสอบสมมติฐาน	สถิติที่ใช้
พฤติกรรมกรรมการทำบุญ ประกอบด้วย การให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา มีความสัมพันธ์กับแนวโน้ม พฤติกรรมกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนครแตกต่างกัน		
ด้วยการให้ทาน	สอดคล้องกับสมมติฐาน	Pearson Correlation
ด้วยการรักษาศีล	สอดคล้องกับสมมติฐาน	Pearson Correlation
ด้วยการเจริญภาวนา	สอดคล้องกับสมมติฐาน	Pearson Correlation
สมมติฐานที่ 3	ผลการทดสอบสมมติฐาน	สถิติที่ใช้
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา แตกต่างกัน มีแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนใน เขตพระนครแตกต่างกัน		
ด้วยการให้ทาน	ไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน	t-test
ด้วยการรักษาศีล	ไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน	t-test
ด้วยการเจริญภาวนา	ไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน	t-test

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สังเขปความมุ่งหมาย สมมติฐาน และวิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ความมุ่งหมายการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร จำแนกตามลักษณะประชากรศาสตร์
2. เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจที่มีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญด้วยวิธีการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรรมการทำบุญกับแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร

ความสำคัญของการวิจัย

1. เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเรื่องพระพุทธศาสนา ให้แก่พุทธศาสนิกชนได้มีพฤติกรรมกรรมการทำบุญที่ถูกต้อง
2. เพื่อทราบแนวโน้มการทำบุญในสถานการณ์ปัจจุบัน
3. เพื่อได้ทราบว่าจะมีวิธีการจูงใจพุทธศาสนิกชนให้ทำบุญได้อย่างไร
4. เพื่อเป็นแนวทางในการสอนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา การประพฤติปฏิบัติตน ที่ถูกต้องแก่พุทธศาสนิกชน
5. เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าวิจัยพฤติกรรมกรรมการทำบุญ ในประเด็นอื่น ๆ หรือเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องต่อไป
6. เพื่อทราบว่าพุทธศาสนิกชนทั่วไปมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ หลักธรรม คำสอนทางพระพุทธศาสนาไม่น้อยเพียงใด

สมมติฐานในการวิจัย

1. พุทธศาสนิกชนที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน สถานภาพ แตกต่างกันมีแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนครแตกต่างกัน
2. พฤติกรรมการทำบุญ ประกอบด้วย การให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา มีความสัมพันธ์กับแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนครแตกต่างกัน
3. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา แตกต่างกันมีแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนครแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยเรื่องพฤติกรรมและแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร โดยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

คือ พุทธศาสนิกชนที่มาทำบุญที่วัดในเขตพระนครซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นพุทธศาสนิกชนที่ทำบุญหรือเคยทำบุญที่วัดในเขตพระนคร แต่เนื่องจากผู้วิจัยไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน จึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยคำนวณจากสูตรที่ไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน(กัลยา วาณิชย์บัญชา,2544:26) กำหนดระดับความเชื่อมั่น 95%

$$n = \frac{Z^2}{4e^2}$$

n แทนขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

Z แทนค่ามาตรฐานของระดับความเชื่อมั่น 95% , $Z_{.975} = 1.96$

e แทนค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5%

$$n = \frac{(1.96)^2}{4(0.05)^2} = 385$$

ได้ขนาดตัวอย่าง 385 คน กำหนดค่าความผิดพลาดไม่เกิน 5% จำนวน 15 คน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างรวมเป็น 400 คน

การเลือกกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1

ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบ โควตา (Quota Sampling) ในการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง จากวัดในเขตพระนครทั้งหมดมีจำนวน 23 วัด(วิกิพีเดีย,สารานุกรมเสรี,<http://th.wikipedia.org>) ได้แบ่งในจำนวนที่เท่า ๆ กัน เพื่อให้เกิดการกระจายกลุ่มตัวอย่าง 400 คน 23 วัด ได้จำนวน ตัวอย่างวัดละ 18 คน

ขั้นตอนที่ 2

ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) .ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เข้ามาทำบุญที่วัดในเขตพระนคร โดยแต่ละวัดจะเก็บวัดละ 18 คนจนครบทุกวัด

2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 6 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน สถานภาพ โดยคำถามมีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบปลายปิดทั้ง 6 ข้อ

ข้อที่ 1 เพศ เป็นการวัดข้อมูลประเภทนามบัญญัติ (Nominal Scale) ประกอบด้วย

- 1) เพศชาย
- 2) เพศหญิง

ข้อที่ 2 อายุ เป็นการวัดข้อมูลประเภทเรียงลำดับ (Ordinal Scale) ผู้วิจัยได้กำหนดช่วงอายุในการวิจัยครั้งนี้ คือ 15 -65 ปี เนื่องจากข้อมูลรายงานการสำรวจ การเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรม(2548)ของสำนักสถิติแห่งชาติได้ใช้เกณฑ์การสำรวจผู้มีส่วนร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมอายุตั้งแต่ 15 ปี และอายุขัยเฉลี่ยของคนไทยอยู่ที่ 68 ปี(สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล,2546) ผู้วิจัยจึงได้ใช้ช่วงอายุดังกล่าวเป็นเกณฑ์ในการกำหนดช่วงอายุ ซึ่งประกอบด้วย

- 1) ต่ำกว่า 20 ปี
- 2) 20 – 29 ปี
- 3) 30 – 39 ปี
- 4) 40 – 49 ปี
- 5) 50 ปีขึ้นไป

เกณฑ์การประเมิน สามารถแบ่งช่วงอายุที่ใช้วิธีการคำนวณหาความกว้างของอันตรภาคชั้น ผู้วิจัยใช้เกณฑ์เฉลี่ยในการอภิปรายผล(กัลยา วานิชย์บัญชา,2542)

$$\begin{aligned}
 \text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{อายุที่สูงที่สุด} - \text{อายุต่ำที่สุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\
 &= \frac{65 - 15}{5} \\
 &= 10
 \end{aligned}$$

ข้อที่ 3 ระดับการศึกษา เป็นการวัดข้อมูลประเภทเรียงลำดับ (Ordinal Scale) ประกอบด้วย

- 1) ต่ำกว่าปริญญาตรี
- 2) ปริญญาตรี
- 3) สูงกว่าปริญญาตรี

ข้อที่ 4 อาชีพ เป็นระดับการวัดข้อมูลประเภทนามบัญญัติ (Nominal Scale) ประกอบด้วย

- 1) นักเรียน/นักศึกษา
- 2) ประกอบธุรกิจส่วนตัว
- 3) ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ
- 4) พนักงานบริษัทเอกชน
- 5) อื่น ๆ โปรดระบุ.....

ข้อที่ 5 รายได้ต่อเดือน เป็นระดับการวัดข้อมูลประเภทเรียงลำดับ (Ordinal Scale) อ้างอิงจากบทความของ ธนัสต์ เกษมไชยานันท์ (ที่มา: รายงานการสำรวจ สภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2545 สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร) ซึ่งประกอบด้วยช่วงรายได้ ดังต่อไปนี้

- 1) ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท
- 2) 10,001 - 20,000 บาท
- 3) 20,001 - 30,000 บาท
- 4) 30,001 - 40,000 บาท
- 5) 40,001 บาทขึ้นไป

เกณฑ์การประเมิน สามารถแบ่งช่วงรายได้ที่ใช้วิธีการคำนวณหาความกว้างของอันตรภาคชั้น ผู้วิจัยใช้เกณฑ์เฉลี่ยในการอภิปรายผล(กัลยา วาณิชยปัญญา.2542) การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้ช่วงรายได้ ตั้งแต่ 0 - 50,000 บาท

$$\begin{aligned}
 \text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{รายได้ที่สูงที่สุด} - \text{รายได้ต่ำที่สุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\
 &= \frac{50,000 - 0}{5} \\
 &= 10,000
 \end{aligned}$$

ข้อที่ 6 สถานภาพ เป็นระดับการวัดข้อมูลประเภทนามบัญญัติ (Nominal Scale)

- 1) โสด
- 2) สมรส/อยู่ด้วยกัน
- 3) หม้าย/หย่าร้าง/แยกกันอยู่

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมและแนวโน้มพฤติกรรมการทำงาน ด้านพฤติกรรมการทำงาน ประกอบด้วย การให้ทาน รักษาศีล และเจริญภาวนา โดยเป็นแบบสอบถามแบบ มาตราส่วนประเมินคำตอบ (Likert Scale Question) จำนวน 21 ข้อ โดยให้ค่าคะแนนหรือ Rating Scale ซึ่งเป็นระดับการวัดข้อมูลประเภทอันตรภาคชั้น โดยมีเกณฑ์ดังนี้

ส่วนของพฤติกรรมการทำงาน

บ่อยครั้งมาก	5	คะแนน
บ่อยครั้ง	4	คะแนน
บางครั้ง	3	คะแนน
นาน ๆ ครั้ง	2	คะแนน
น้อยครั้งมาก	1	คะแนน

ส่วนของแนวโน้มพฤติกรรมการทำงาน

ทำแน่นอน	5	คะแนน
ทำ	4	คะแนน
ไม่แน่ใจ	3	คะแนน
ไม่ทำ	2	คะแนน
ไม่ทำแน่นอน	1	คะแนน

ระดับการให้คะแนนเฉลี่ยในแต่ละระดับชั้นใช้สูตรการคำนวณช่วงกว้างของชั้น ดังนี้
(กัลยา วาณิชยบัญชา. 2544)

$$\begin{aligned}\text{ความกว้างของชั้น} &= \frac{\text{พิสัย}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= 0.8\end{aligned}$$

จากสูตร สามารถสรุปเกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนในด้านพฤติกรรมการทำงานได้
ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	4.21 - 5.00	มีพฤติกรรมการทำงานอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.41 - 4.20	มีพฤติกรรมการทำงานอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย	2.61 - 3.40	มีพฤติกรรมการทำงานอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.81 - 2.60	มีพฤติกรรมการทำงานอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00 - 1.80	มีพฤติกรรมการทำงานอยู่ในระดับน้อยที่สุด

จากสูตร สามารถสรุปเกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนในด้านแนวโน้มพฤติกรรมการทำงานได้
ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	4.21 - 5.00	มีแนวโน้มพฤติกรรมการทำงานอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.41 - 4.20	มีแนวโน้มพฤติกรรมการทำงานอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย	2.61 - 3.40	มีแนวโน้มพฤติกรรมการทำงานอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.81 - 2.60	มีแนวโน้มพฤติกรรมการทำงานอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00 - 1.80	มีแนวโน้มพฤติกรรมการทำงานอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ เป็นแบบสอบถามแบบให้เลือกตอบ
2 ตัวเลือก คือ ใช่ กับ ไม่ใช่ โดยมีข้อคำถามทั้งหมด 24 ข้อ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายปิด
ใช้ระดับการวัดข้อมูลประเภทเรียงลำดับ (Ordinal Scale)

โดยมีข้อถูก 15 ข้อ (ข้อ 1,2,5,6,7,8,10,11,13,14,15,16,19,20,23) ข้อที่ผิด 9 ข้อ (ข้อ
3,4,9,12,17,18,21,22,24) เกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ผู้ตอบมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาตอบคำถามได้ถูกต้องให้ 1 คะแนน
หรือตอบดังต่อไปนี้

ตอบว่า ใช่ในข้อ	1,2,5,6,7,8,10,11,13,14,15,16,19,20,23 ได้	1 คะแนน
ตอบว่า ไม่ใช่ในข้อ	3,4,9,12,17,18,21,22,24 ได้	1 คะแนน

ผู้ตอบไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาตอบคำถามผิดให้ 0 คะแนน
หรือตอบดังต่อไปนี้

ตอบว่าไม่ใช่ในข้อ 1,2,5,6,7,8,10,11,13,14,15,16,19,20,23 ได้ 0 คะแนน

ตอบว่าใช่ในข้อ 3,4,9,12,17,18,21,22,24 ได้ 0 คะแนน

เมื่อรวบรวมคะแนนและแจกแจงความถี่แล้ว จะใช้คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมาแบ่ง
ระดับความรู้ความเข้าใจออกเป็น 3 ระดับ ซึ่งมีสูตรในการคำนวณดังนี้ (ลัดดาวัลย์ หวังพานิช,2529)

$$\begin{aligned}\text{อันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับที่ต้องการแบ่ง}} \\ &= \frac{24 - 0}{3} \\ &= 8\end{aligned}$$

จากเกณฑ์ดังกล่าว สามารถแปลความหมายของระดับคะแนนได้ดังนี้

คะแนน 17 - 24 มีความรู้ความเข้าใจในระดับมาก

คะแนน 9 - 16 มีความรู้ความเข้าใจในระดับปานกลาง

คะแนน 0 - 8 มีความรู้ความเข้าใจในระดับน้อย

ขั้นตอนในการสร้างแบบสอบถาม

1. ศึกษารวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากเอกสารและงานวิจัยต่างๆ หนังสือ ตำราที่เกี่ยวข้องกับการทำบุญ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
2. นำข้อมูลมาวิเคราะห์และสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมและแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนที่อาศัยอยู่ในเขตพระนคร
3. สร้างแบบสอบถามทั้งหมด 3 ส่วน ประกอบด้วย
 - ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป
 - ส่วนที่ 2 พฤติกรรมและแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญ
 - ส่วนที่ 3 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำบุญ
4. นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ไปให้อาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อขอคำแนะนำ ตรวจสอบและนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง
5. นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้กับพุทธศาสนิกชนที่ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 ชุด แล้วนำมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรม SPSS For Window เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้วิธีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Alpha Cranach Coefficient) ซึ่งค่า Alpha ที่ได้แสดงจะแสดงถึงระดับความคงที่ของแบบสอบถาม โดยจะมีค่าระหว่าง $1 \geq \alpha \geq 0$ ค่าที่ใกล้เคียงกับ 1 มากแสดงว่ามีความเชื่อถือได้มาก ซึ่งจากการทดสอบค่าที่ได้ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม มีค่าดังนี้

	พฤติกรรมกรรมการทำบุญ	แนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญ
การทำบุญด้วยการให้ทาน	ค่า Alpha = 0.8383	0.9249
การทำบุญด้วยการรักษาศีล	ค่า Alpha = 0.8304	0.8996
การทำบุญด้วยการเจริญภาวนา	ค่า Alpha = 0.9246	0.9151

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยจะนำแบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบคุณภาพแล้วไปแจกกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยจะชี้แจงให้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ในการทำแบบสอบถาม และวิธีการทำแบบสอบถาม จากนั้นรอรับแบบสอบถามคืนทันที โดยผู้วิจัยจะไปเก็บแบบสอบถามตามวัด ทั้งหมด 23 วัด โดยเก็บวัดละ 18 คน จนครบทุกวัด

4. การจัดทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

รวบรวมและนำแบบสอบถามที่ได้รับทั้งหมดมาตรวจสอบความถูกต้อง จากนั้นนำมาวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผล โดยใช้คอมพิวเตอร์ในการคำนวณค่าสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS Version 11.5 ตามขั้นตอนดังนี้

1. นำข้อมูลส่วนที่ 1 ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป มาหาค่าความถี่ร้อยละ
2. นำข้อมูลส่วนที่ 2 ซึ่งเป็นข้อมูลทางด้านพฤติกรรมและแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนที่อาศัยอยู่ในเขตพระนคร มาหาค่าความถี่ร้อยละ พร้อมทั้งหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. นำข้อมูลส่วนที่ 3 ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ มาหาค่าความถี่ร้อยละ พร้อมทั้งหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
4. เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มที่เป็นอิสระจากกัน ด้วยสถิติเชิงอนุมาน โดยการทดสอบด้วยค่า t (t -test independence) สำหรับตัวแปรที่มี 2 กลุ่ม และใช้การทดสอบแบบการวิเคราะห์ความแปรปรวน 1 ตัวประกอบ (One way Analysis of Variance) หรือค่า F -test ในการทดสอบตัวแปรลักษณะทางด้านประชากรศาสตร์ที่ยกเว้นตัวแปรเพศและความรู้ความเข้าใจ ในกรณีที่พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ตามวิธี LSD (Least Significant Difference) ที่เป็นการเปรียบเทียบพหุคูณ
5. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร คือ พฤติกรรมการทำบุญ กับแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนที่อาศัยอยู่ในเขตพระนคร โดยใช้สถิติสหสัมพันธ์อย่างง่าย (Correlation) ของเพียสัน(Pearson Product Moment Correlation Coefficient) เพื่อใช้ทดสอบสมมุติฐานที่ 2

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลจำนวน 400 ราย โดยแบ่งเป็น 5 ตอน

1.การวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะทางประชากรศาสตร์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพ โดยแจกแจงเป็นจำนวนและค่าร้อยละ ดังนี้

เพศ พุทธศาสนิกชนในเขตพระนครที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีจำนวน 204 คน คิดเป็นร้อยละ 51.00 ส่วนเพศชาย มีจำนวน 196 คน คิดเป็นร้อยละ 49.00

อายุ พุทธศาสนิกชนในเขตพระนครที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นพุทธศาสนิกชนที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปีมีจำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 30.75 รองลงมา คือ พุทธศาสนิกชนที่มีอายุ 20- 29 ปี มีจำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 28 พุทธศาสนิกชนที่มีอายุ 30 - 39 ปี มีจำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 26.5 พุทธศาสนิกชนที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไป มีจำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 14.75

ระดับการศึกษา พุทธศาสนิกชนในเขตพระนครที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นพุทธศาสนิกชนที่มีระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีจำนวน 222 คน คิดเป็นร้อยละ 55.5 รองลงมาคือ พุทธศาสนิกชนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีจำนวน 178 คน คิดเป็นร้อยละ 44.50

อาชีพ พุทธศาสนิกชนในเขตพระนครที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นพุทธศาสนิกชนที่มีอาชีพ นักเรียน/นักศึกษา มีจำนวน 187 คน คิดเป็นร้อยละ 46.75 รองลงมาเป็นพุทธศาสนิกชนที่มีอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน มีจำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 28 พุทธศาสนิกชนที่มีอาชีพประกอบธุรกิจส่วนตัว มีจำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 15.00 พุทธศาสนิกชนที่มีอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ/อื่น ๆ เช่น เกษียน รับจ้าง ค้าขาย มีจำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 10.25

รายได้ พุทธศาสนิกชนในเขตพระนครที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นพุทธศาสนิกชนที่มีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท มีจำนวน 199 คน คิดเป็นร้อยละ 49.75 รองลงมา เป็นพุทธศาสนิกชนที่มีรายได้เฉลี่ย 10,001-20,000 บาท มีจำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 19.00 และ พุทธศาสนิกชนที่มีรายได้เฉลี่ย 20,001-30,000 บาท มีจำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 19.00 เป็นพุทธศาสนิกชนที่มีรายได้เฉลี่ย 30,001 บาทขึ้นไป มีจำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 12.25

สถานภาพ พุทธศาสนิกชนในเขตพระนครที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นพุทธศาสนิกชนที่มีสถานภาพ โสด/หม้าย/หย่าร้าง/แยกกันอยู่ มีจำนวน 276 คน คิดเป็นร้อยละ 69 รองลงมาเป็นพุทธศาสนิกชนที่มีสถานภาพสมรส/อยู่ด้วยกัน มีจำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 31.00

2.การวิเคราะห์ข้อมูลระดับพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ประกอบ การทำบุญด้วยการให้ทาน การทำบุญด้วยการรักษาศีล การทำบุญด้วยการเจริญภาวนา โดยพิจารณาเป็นรายด้าน ดังนี้

การทำบุญด้วยการให้ทาน

การทำบุญด้วยการให้ทานมีระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.73 และพบว่า พุทธศาสนิกชนมีพฤติกรรมการทำบุญด้วยการให้ทานในระดับมาก คือ วิธีให้เงินหรือสิ่งของเพื่อเลี้ยงดูบิดา มารดา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50

พุทธศาสนิกชนมีพฤติกรรมการทำบุญด้วยการให้ทานในระดับปานกลาง คือ การทำบุญด้วยการถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์/ดักบาตร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.27 การทำบุญด้วยการกรวดน้ำ อุทิศส่วนกุศล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.12 การทำบุญด้วยการบริจาคทรัพย์ทำนุบำรุงศาสนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.11 การทำบุญด้วยการถวายสังฆทาน มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.92

พุทธศาสนิกชนมีพฤติกรรมการทำบุญด้วยการให้ทานในระดับน้อย คือ การทำบุญด้วยการบริจาคเงินทำบุญร่วมกับองค์กรสาธารณะประโยชน์อื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.51 การทำบุญด้วยการบริจาคเงินเป็นทุนการศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.40 การทำบุญด้วยการบริจาคสิ่งของแก่ผู้ทุกข์ยาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.29 การทำบุญด้วยการสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาส มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.27 การทำบุญด้วยการบริจาคหนังสือและตำราเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.89 ตามลำดับ

การทำบุญด้วยการรักษาศีล

การทำบุญด้วยการรักษาศีลมีระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.02 และพบว่า พุทธศาสนิกชนมีพฤติกรรมการทำบุญด้วยการรักษาศีลในระดับมากที่สุด คือ การทำบุญด้วยการ ไม่ลักขโมยทรัพย์สินผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.37 การทำบุญด้วยการ ไม่ข่มเหงรังแกผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.37 การทำบุญด้วยการปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35

พุทธศาสนิกชนมีพฤติกรรมการทำบุญด้วยการรักษาศีลในระดับมาก คือ การทำบุญด้วยการ ไม่ดื่มเหล้า หรือเบียร์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 การทำบุญด้วยการ ไม่โกหกหลอกลวงผู้อื่น พูดเท็จ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 การทำบุญด้วยการ ไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.62 ตามลำดับ

การทำบุญด้วยการเจริญภาวนา

การทำบุญด้วยการเจริญภาวนามีระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.64 และพบว่า พุทธศาสนิกชนมีพฤติกรรมการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาในระดับมาก คือ การทำบุญด้วยการสวดมนต์ ไหว้พระ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75

พุทธศาสนิกชนมีพฤติกรรมการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาในระดับปานกลาง คือ การทำบุญด้วยการทำสมาธิ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.83 การทำบุญด้วยการฟังพระธรรมเทศนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.66

พุทธศาสนิกชนมีพฤติกรรมการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาในระดับน้อย คือ การทำบุญด้วยการนั่งวิปัสสนากรรมฐาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.32 การทำบุญด้วยการเดินจงกรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.66 ตามลำดับ

3. การวิเคราะห์ข้อมูลแนวโน้มพฤติกรรมในการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ประกอบ การทำบุญด้วยการให้ทาน การทำบุญด้วยการรักษาศีล การทำบุญด้วยการเจริญภาวนา โดยพิจารณาเป็นรายด้าน ดังนี้

การทำบุญด้วยการให้ทาน

แนวโน้มการทำบุญด้วยการให้ทานมีระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.32 และพบว่าพุทธศาสนิกชนมีแนวโน้มพฤติกรรมในการทำบุญด้วยการให้ทานในระดับมากที่สุด คือ วิธีให้เงินหรือสิ่งของเพื่อเลี้ยงดูบิดา มารดา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.82 การทำบุญด้วยการถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์/ตักบาตร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.54 การทำบุญด้วยการกรวดน้ำ อุทิศส่วนกุศล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 การทำบุญด้วยการถวายสังฆทาน มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.47 การทำบุญด้วยการบริจาคทรัพย์ทำนุบำรุงศาสนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40

พุทธศาสนิกชนมีแนวโน้มพฤติกรรมในการทำบุญด้วยการให้ทานในระดับมาก คือ การทำบุญด้วยการบริจาคเงินเป็นทุนการศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 การทำบุญด้วยการบริจาคเงินทำบุญร่วมกับองค์กรสาธารณะประโยชน์อื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 การทำบุญด้วยการสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาส มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 การทำบุญด้วยการบริจาคสิ่งของแก่ผู้ทุกข์ยาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.09 การทำบุญด้วยการบริจาคหนังสือและตำราเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 ตามลำดับ

การทำบุญด้วยการรักษาศีล

แนวโน้มการทำบุญด้วยการรักษาศีลมีระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.38 และพบว่าพุทธศาสนิกชนมีแนวโน้มพฤติกรรมในการทำบุญด้วยการรักษาศีลในระดับมากที่สุด คือ การทำบุญด้วยการปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.64 การทำบุญด้วยการไม่ลักขโมยทรัพย์ผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.64 การทำบุญด้วยการไม่ข่มเหงรังแกผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58

พุทธศาสนิกชนมีแนวโน้มพฤติกรรมในการทำบุญด้วยการรักษาศีลในระดับมาก คือ การทำบุญด้วยการไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 การทำบุญด้วยการไม่โกหกหลอกลวงผู้อื่น พุดเท็จ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 การทำบุญด้วยการไม่ดื่มเหล้า หรือเบียร์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 ตามลำดับ

การทำบุญด้วยการเจริญภาวนา

แนวโน้มการทำบุญด้วยการเจริญภาวนามีระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.13 และพบว่าพุทธศาสนิกชนมีแนวโน้มพฤติกรรมในการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาในระดับมากที่สุด คือ

การทำบุญด้วยการสวดมนต์ ไหว้พระ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.63

พุทธศาสนิกชนมีแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาในระดับมาก คือ การทำบุญด้วยการทำสมาธิ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 การทำบุญด้วยการฟังพระธรรมเทศนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 การทำบุญด้วยการนั่งวิปัสสนากรรมฐาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 การทำบุญด้วยการเดินจงกรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 ตามลำดับ

4. การวิเคราะห์ข้อมูลระดับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาโดยทำการประเมินผลและจัดระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนเป็น 3 ระดับ โดยแจกแจงเป็นจำนวนและร้อยละ ดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นคนที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในระดับ มาก จำนวน 299 คน คิดเป็นร้อยละ 75 รองลงมาได้แก่ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในระดับปานกลาง จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 25

5. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานข้อ 1 พุทธศาสนิกชนที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน สถานภาพ แตกต่างกันมีแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนครแตกต่างกัน

เพศ

พุทธศาสนิกชนที่มีเพศต่างกัน มีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญด้านการทำบุญด้วยการให้ทานโดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้โดยเพศหญิงมีแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญด้วยการให้ทานโดยรวม มากกว่าเพศชาย

พุทธศาสนิกชนที่มีเพศต่างกัน มีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญด้านการทำบุญด้วยรักษาศีลโดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้โดยเพศหญิงมีแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญด้วยรักษาศีลโดยรวม มากกว่าเพศชาย

พุทธศาสนิกชนที่มีเพศต่างกัน มีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญด้านการทำบุญด้วยเจริญภาวนาโดยรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

อายุ

พุทธศาสนิกชนที่มีอายุต่างกัน มีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญด้านการทำบุญด้วยการให้ทานโดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

พุทธศาสนิกชนที่มีอายุ 20-29 ปีมีแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการให้ทานโดยรวม น้อยกว่า ผู้ที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไปในระดับนัยสำคัญ

ทางสถิติ 0.01 โดยค่า Sig. เท่ากับ .000 ผลต่างค่าเฉลี่ยเท่ากับ -.2170

พุทธศาสนิกชนที่มีอายุ 30-39 ปีมีแนวโน้มพฤติกรรมการทำงานของพุทธศาสนิกชนในเขต
พระนคร ด้านการทำงานด้วยการให้ทานโดยรวม น้อยกว่า ผู้ที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไปที่ระดับนัยสำคัญ
ทางสถิติ 0.01 โดยค่า Sig. เท่ากับ .009 ผลต่างค่าเฉลี่ยเท่ากับ -.1623

พุทธศาสนิกชนที่มีอายุต่างกัน มีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญด้านการทำบุญด้วย
การรักษาศีลโดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐาน
ที่ตั้งไว้

พุทธศาสนิกชนที่มีอายุ ต่ำกว่า 20 ปีมีแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนใน
เขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการรักษาศีลโดยรวม น้อยกว่า ผู้ที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไปในระดับ
นัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยค่า Sig. เท่ากับ .017 ผลต่างค่าเฉลี่ยเท่ากับ
-1969

พุทธศาสนิกชนที่มีอายุ 20-29 ปีมีแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการรักษาศีลโดยรวม น้อยกว่า ผู้ที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไปในระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยค่า Sig. เท่ากับ .016 ผลต่างค่าเฉลี่ยเท่ากับ -.1555

พุทธศาสนิกชนที่มีอายุ 30-39 ปีมีแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการรักษาศีลโดยรวม น้อยกว่า ผู้ที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไปในระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยค่า Sig. เท่ากับ .021 ผลต่างค่าเฉลี่ยเท่ากับ -.1454

พุทธศาสนิกชนที่มีอายุต่างกัน มีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญด้านการทำบุญด้วย การเจริญภาวนาโดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับ สมมติฐานที่ตั้งไว้

พุทธศาสนิกชนที่มีอายุ ต่ำกว่า 20 ปีมีแนวโน้มพฤติกรรมการทำงานบุญของพุทธศาสนิกชนใน
เขตพระนคร ด้านการทำงานบุญด้วยการเจริญภาวนาโดยรวม น้อยกว่า ผู้ที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไปที่จะระดับ
นัยสำคัญทางสถิติ 0.01 โดยค่า Sig. เท่ากับ .001 ผลต่างค่าเฉลี่ยเท่ากับ -.2921

พุทธศาสนิกชนที่มีอายุ 20-29 ปีมีแนวโน้มพฤติกรรมการทำงานของพุทธศาสนิกชนในเขต
พระนคร ด้านการทำงานด้วยการเจริญภาวนาโดยรวม น้อยกว่า ผู้ที่มีอายุ 30-39 ปีที่ระดับ
นัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยค่า Sig. เท่ากับ .047 ผลต่างค่าเฉลี่ยเท่ากับ -.1379

พุทธศาสนิกชนที่มีอายุ 20-29 ปีมีแนวโน้มพฤติกรรมการทำงานบุญของพุทธศาสนิกชนในเขต
พระนคร ด้านการทำงานบุญด้วยการเจริญภาวนาโดยรวม น้อยกว่า ผู้ที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไปในระดับ
นัยสำคัญทางสถิติ 0.01 โดยค่า Sig. เท่ากับ .000 ผลต่างค่าเฉลี่ยเท่ากับ -.3014

พุทธศาสนิกชนที่มีอายุ 30-39 ปีมีแนวโน้มพฤติกรรมการทำงานบุญของพุทธศาสนิกชนในเขต
พระนคร ด้านการทำงานบุญด้วยการเจริญภาวนาโดยรวม น้อยกว่า ผู้ที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไปในระดับ
นัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยค่า Sig. เท่ากับ .020 ผลต่างค่าเฉลี่ยเท่ากับ -.1635

ระดับการศึกษา

พุทธศาสนิกชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญด้านการทำบุญด้วยการให้ทานโดยรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

พุทธศาสนิกชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญด้านการทำบุญด้วยการรักษาศีลโดยรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

พุทธศาสนิกชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญด้านการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาโดยรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

อาชีพ

พุทธศาสนิกชนที่มีอาชีพต่างกัน มีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญด้านการทำบุญด้วยการให้ทานโดยรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

พุทธศาสนิกชนที่มีอาชีพต่างกัน มีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญด้านการทำบุญด้วยการรักษาศีลโดยรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

พุทธศาสนิกชนที่มีอาชีพต่างกัน มีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญด้านการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาโดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

พุทธศาสนิกชนที่มีอาชีพ นักเรียนนักศึกษา มีแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการเจริญภาวนา โดยรวม น้อยกว่า ผู้ที่มีอาชีพประกอบธุรกิจส่วนตัวที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 โดยค่า Sig. เท่ากับ .001 ผลต่างค่าเฉลี่ยเท่ากับ -.2098

พุทธศาสนิกชนที่มีอาชีพ นักเรียนนักศึกษา มีแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการเจริญภาวนา โดยรวม น้อยกว่า ผู้ที่มีอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ/อื่น ๆ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 โดยค่า Sig. เท่ากับ .005 ผลต่างค่าเฉลี่ยเท่ากับ -.2522

รายได้

พุทธศาสนิกชนที่มีรายได้ต่างกัน มีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญด้านการทำบุญด้วยการให้ทานโดยรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

พุทธศาสนิกชนที่มีรายได้ต่างกัน มีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญด้านการทำบุญด้วยการรักษาศีลโดยรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

พุทธศาสนิกชนที่มีรายได้ต่างกัน มีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญด้านการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาโดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

พุทธศาสนิกชนที่มีรายได้ ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท มีแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการเจริญภาวนา โดยรวม น้อยกว่า ผู้ที่มีรายได้ 20,001-30,000 บาท ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 โดยค่า Sig. เท่ากับ .009 ผลต่างค่าเฉลี่ยเท่ากับ -.1803

สถานการณ์ภาพ

พุทธศาสนิกชนที่มีสถานภาพต่างกัน มีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญด้านการทำบุญด้วยการให้ทาน รักษาศีล โดยรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

พุทธศาสนิกชนที่มีสถานภาพต่างกัน มีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญด้านการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาโดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้โดยผู้ที่สมรสและอยู่ด้วยกันมีแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญด้วยการเจริญภาวนามากกว่าผู้ที่โสด/หม้าย/หย่าร้าง/แยกกันอยู่

สมมติฐานข้อ 2 พฤติกรรมการทำบุญ ประกอบด้วย การให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา มีความสัมพันธ์กับแนวโน้มพฤติกรรมทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร การทำบุญด้วยการให้ทาน

พฤติกรรมทำบุญกับแนวโน้มพฤติกรรมทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนครด้านการให้ทานมีความสัมพันธ์กันเนื่องจาก ค่าความน่าจะเป็นมีค่าเท่ากับ .000 ซึ่งน้อยกว่า 0.01 นั่นคือ พฤติกรรมทำบุญด้วยการให้ทาน มีความสัมพันธ์กับแนวโน้มพฤติกรรมทำบุญด้วยการให้ทาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .336 ซึ่งมีค่าความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันในระดับปานกลาง กล่าวคือ เมื่อพฤติกรรมทำบุญด้วยการให้ทานเพิ่มขึ้น จะทำให้แนวโน้มพฤติกรรมทำบุญด้วยการให้ทานเพิ่มขึ้นด้วย การทำบุญด้วยการรักษาศีล

พฤติกรรมทำบุญกับแนวโน้มพฤติกรรมทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนครด้านการรักษาศีลมีความสัมพันธ์กันเนื่องจาก ค่าความน่าจะเป็นมีค่าเท่ากับ .000 ซึ่งน้อยกว่า 0.01 นั่นคือ พฤติกรรมทำบุญด้วยการรักษาศีล มีความสัมพันธ์กับแนวโน้มพฤติกรรม

ทำบุญด้วยการรักษาศีล อย่างน้อยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .487 ซึ่งมีค่าความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันในระดับปานกลาง กล่าวคือ เมื่อพฤติกรรมการทำบุญด้วยการรักษาศีลเพิ่มขึ้น จะทำให้แนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญด้วยการรักษาศีลเพิ่มขึ้นด้วย

การทำบุญด้วยการเจริญภาวนา

พฤติกรรมการทำบุญกับแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนครด้านการเจริญภาวนามีความสัมพันธ์กันเนื่องจาก ค่าความน่าจะเป็นมีค่าเท่ากับ .000 ซึ่งน้อยกว่า 0.01 นั่นคือ พฤติกรรมการทำบุญด้วยการเจริญภาวนา มีความสัมพันธ์กับแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญด้วยการเจริญภาวนา อย่างน้อยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .483 ซึ่งมีค่าความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันในระดับปานกลาง กล่าวคือ เมื่อพฤติกรรมการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาเพิ่มขึ้น จะทำให้แนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาเพิ่มขึ้นด้วย

สมมติฐานข้อ 3 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา แตกต่างกันมีแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนครแตกต่างกัน

การทำบุญด้วยการให้ทาน

พุทธศาสนิกชนที่มีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ต่างกัน มีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญด้านการทำบุญด้วยการให้ทานโดยรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

การทำบุญด้วยการรักษาศีล

พุทธศาสนิกชนที่มีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาต่างกัน มีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญด้านการทำบุญด้วยการรักษาศีลโดยรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

การทำบุญด้วยการเจริญภาวนา

พุทธศาสนิกชนที่มีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาต่างกัน มีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญด้านการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาโดยรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัย เรื่องพฤติกรรมและแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร โดยการศึกษาด้านลักษณะทางประชากรศาสตร์ พฤติกรรมการทำบุญ แนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา สารณนามาอภิปรายผลเพิ่มเติมได้ ดังนี้

สมมติฐานข้อ 1 พุทธศาสนิกชนที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน สถานภาพ แตกต่างกันมีแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนครแตกต่างกัน

จากการวิเคราะห์เกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์ของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร

เพศ

พุทธศาสนิกชนที่มีเพศต่างกัน มีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญด้านการทำบุญด้วยการให้ทาน รักษาศีล แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้โดยเพศหญิงมีแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญด้วยการให้ทานโดยรวม มากกว่าเพศชาย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรทิพย์ วรภิจโจคาทร .(2529 : 312-315)กล่าวว่า มีงานวิจัยที่พิสูจน์ว่าคุณลักษณะบางอย่างของเพศชาย และเพศหญิงที่ต่างกันส่งผลให้การสื่อสารของชายและหญิงต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประมะ สตะเวทิน.(2533 : 112) กล่าวว่า ความแตกต่างทางเพศ ทำให้บุคคลมีพฤติกรรมของการติดต่อสื่อสารต่างกัน

พุทธศาสนิกชนที่มีเพศต่างกัน มีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญด้านการทำบุญด้วยเจริญภาวนาโดยรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้หมายความว่าเพศไม่มีอิทธิพลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร แต่สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญหนา จิมาณี.(2545 : 63) พฤติกรรมการทำบุญของชาวพุทธในเขตอำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น สรุปว่าเพศกับพฤติกรรมการทำบุญไม่มีความสัมพันธ์กัน

อายุ

พุทธศาสนิกชนที่มีอายุต่างกัน มีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญด้านการทำบุญด้วยการให้ทานโดยรวม แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

พุทธศาสนิกชนที่มีอายุ 20-29 ปีและ 30-39 ปี มีแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการให้ทานโดยรวม น้อยกว่า ผู้ที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไป

พุทธศาสนิกชนที่มีอายุต่างกัน มีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญด้านการทำบุญด้วยการรักษาศีลโดยรวม แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

พุทธศาสนิกชนที่มีอายุ ต่ำกว่า 20 ปี , 20-29 ปี และ30-39 ปี มีแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการรักษาศีลโดยรวม น้อยกว่า ผู้ที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไป

พุทธศาสนิกชนที่มีอายุต่างกัน มีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญด้านการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาโดยรวม แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

พุทธศาสนิกชนที่มีอายุ ต่ำกว่า 20 ปี ,30-39 ปี มีแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาโดยรวม น้อยกว่า ผู้ที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไปและพุทธศาสนิกชนที่มีอายุ 20-29 ปีมีแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนใน

เขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาโดยรวม น้อยกว่า ผู้ที่มีอายุ 30-39 ปี และผู้ที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไป

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประมะ สตะเวทิน.(2533 : 112) กล่าวว่า อายุ เป็นปัจจัยที่ทำให้คนมีความแตกต่างกันในเรื่องของความคิดและพฤติกรรม คนที่อายุน้อยมักจะมีความคิดเสรีนิยม ยึดถืออุดมการณ์มองโลกในแง่ดีมากกว่าคนที่อายุมาก ในขณะที่มีอายุมากมักจะมีความคิดที่อนุรักษนิยม ยึดถือการปฏิบัติ ระมัดระวัง มองโลกในแง่ร้ายมากกว่าคนที่อายุน้อย เนื่องมาจากผ่านประสบการณ์ชีวิตที่แตกต่างกัน ลักษณะการใช้สื่อสารมวลชนก็ต่างกัน

ระดับการศึกษา

พุทธศาสนิกชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญด้านการทำบุญด้วยการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ หมายความว่าระดับการศึกษาไม่มีอิทธิพลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร แต่สอดคล้องกับงานวิจัยของ เดชา อยู่ระหว่าง.(2547 : 57) ศึกษาเรื่อง การศึกษา ความเชื่อต่อการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่า พุทธศาสนิกชนในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความเชื่อต่อการทำบุญโดยรวมและเป็นรายด้านไม่แตกต่างกันเนื่องจากว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีโอกาสที่จะได้รับคำสอนเรื่องการทำบุญไม่แตกต่างกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งคำสอนเรื่องการทำบุญเป็นคำสอนเดียวกันมีเนื้อหาสาระเหมือนกัน

อาชีพ

พุทธศาสนิกชนที่มีอาชีพต่างกัน มีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญด้านการทำบุญด้วยการให้ทาน ,รักษาศีล ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุษบา หล่อเงิน. (2537) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมจริยธรรมและแนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรมทางสังคม ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดขอนแก่นผลการวิจัยพบว่าในด้านพฤติกรรมทางสังคม นักเรียนที่มีอาชีพหลักของครอบครัวต่างกัน มีแนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรมทางสังคมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เดชา อยู่ระหว่าง.(2547 : 57) ศึกษาเรื่อง การศึกษาความเชื่อต่อการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่า พุทธศาสนิกชนในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ที่มีอาชีพแตกต่างกันมีความเชื่อต่อการทำบุญ โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน เนื่องจากว่าพุทธศาสนิกชนไม่ว่าจะประกอบอาชีพใดย่อมอยู่ภายใต้ประเพณีวัฒนธรรมที่เหมือนกันที่จะทำบุญไม่แตกต่างกัน ประกอบกับสังคมไทยเป็นสังคมแบบเกื้อกูลมีการทำบุญที่เป็นลักษณะการรวมกัน จะเห็นได้จากการทำบุญตามประเพณีของแต่ละเดือนผู้ที่มีความแตกต่างกันด้านอาชีพมีโอกาสที่จะร่วมกันทำบุญ จึงเป็นผลทำให้ผู้ที่มีอาชีพต่างกันมีระดับความเชื่อในการทำบุญไม่แตกต่างกันและงานวิจัยของบุญหนา จิมาโนง. (2545) ทำการศึกษาเรื่อง

พฤติกรรมกรรมการทำบุญของชาวพุทธในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า อาชีพไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรรมการทำบุญของชาวพุทธ ชาวพุทธทุกอาชีพส่วนมากมีพฤติกรรมกรรมการทำบุญคล้ายคลึงกัน พุทธศาสนิกชนที่มีอาชีพต่างกัน มีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญด้านการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาโดยรวม แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

พุทธศาสนิกชนที่มีอาชีพ นักเรียนนักศึกษา มีแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการเจริญภาวนา โดยรวม น้อยกว่า ผู้ที่มีอาชีพประกอบธุรกิจส่วนตัว และ ผู้ที่มีอาชีพ ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ/อื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ ปรมะ สตะเวทิน. (2533 : 112) กล่าวว่า สถานะทางสังคมและเศรษฐกิจ หมายถึง อาชีพ รายได้ และสถานภาพทางสังคมของบุคคลมีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อปฏิกิริยาของผู้รับสารที่มีต่อผู้ส่งสาร เพราะแต่ละคนมีวัฒนธรรม ประสบการณ์ ทัศนคติ ค่านิยม และเป้าหมายต่างกัน

รายได้

พุทธศาสนิกชนที่มีรายได้ต่างกัน มีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญด้านการทำบุญด้วยการให้ทาน รักษาศีล ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญหนา จิมาณี. (2545) ทำการศึกษาเรื่องพฤติกรรมกรรมการทำบุญของชาวพุทธในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า รายได้ไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรรมการทำบุญของชาวพุทธ และแม้แต่สถานภาพทางเศรษฐกิจจะเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมแตกต่างกัน แต่ไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรรมการทำบุญของชาวพุทธ

พุทธศาสนิกชนที่มีรายได้ต่างกัน มีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญด้านการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาโดยรวม แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ พุทธศาสนิกชนที่มีรายได้ ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท มีแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ด้านการทำบุญด้วยการเจริญภาวนา โดยรวม น้อยกว่า ผู้ที่มีรายได้ 20,001-30,000 บาท ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ ปรมะ สตะเวทิน. (2533 :112) กล่าวว่า สถานะทางสังคมและเศรษฐกิจ หมายถึง อาชีพ รายได้ และสถานภาพทางสังคมของบุคคลมีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อปฏิกิริยาของผู้รับสารที่มีต่อผู้ส่งสาร เพราะแต่ละคนมีวัฒนธรรม ประสบการณ์ ทัศนคติ ค่านิยมและเป้าหมายต่างกัน

สถานภาพ

พุทธศาสนิกชนที่มีสถานภาพต่างกัน มีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญด้านการทำบุญด้วยการให้ทาน รักษาศีล ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้หมายความว่า พุทธศาสนิกชนที่มีสถานภาพต่างกันไม่มีอิทธิพลต่อแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญด้านการทำบุญด้วยการให้ทาน และการทำบุญด้วยการรักษาศีล แต่สอดคล้องกับงานวิจัยของ เตชา อยู่ระหว่าง.

(2547 : 57) ศึกษาเรื่อง การศึกษาความเชื่อต่อการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่า พุทธศาสนิกชนอยู่ภายใต้ประเพณีวัฒนธรรมที่เหมือนกันที่จะทำบุญไม่แตกต่างกัน ประกอบกับสังคมไทยเป็นสังคมแบบเกื้อกูลมีการทำบุญที่เป็นลักษณะการรวมกัน จะเห็นได้จากการทำบุญตามประเพณีของแต่ละเดือนทุกคนมีโอกาที่จะร่วมกันทำบุญ

พุทธศาสนิกชนที่มีสถานภาพต่างกัน มีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญด้านการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาโดยรวม แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้โดยผู้ที่สมรสและอยู่ด้วยกันมีแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญด้วยการเจริญภาวนามากกว่าผู้ที่โสด/หม้าย/หย่าร้าง/แยกกันอยู่ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ ปรมะ สตะเวทิน. (2533 : 112) กล่าวว่า สถานะทางสังคมและเศรษฐกิจ หมายถึง อาชีพ รายได้ และสถานภาพทางสังคมของบุคคลมีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อปฏิกิริยาของผู้รับสารที่มีต่อผู้ส่งสาร เพราะแต่ละคนมีวัฒนธรรม ประสบการณ์ ทัศนคติ ค่านิยม และเป้าหมายต่างกัน

สมมติฐานข้อ 2 พฤติกรรมการทำบุญ ประกอบด้วย การให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา มีความสัมพันธ์กับแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนครศรี

การทำบุญด้วยการให้ทาน

พฤติกรรมการทำบุญด้วยการให้ทาน มีความสัมพันธ์กับแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญด้วยการให้ทาน อย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งมีค่าความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันในระดับปานกลาง กล่าวคือ เมื่อพฤติกรรมการทำบุญด้วยการให้ทานเพิ่มขึ้น จะทำให้แนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญด้วยการให้ทานเพิ่มขึ้นด้วย

การทำบุญด้วยการรักษาศีล

พฤติกรรมการทำบุญด้วยการรักษาศีล มีความสัมพันธ์กับแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญด้วยการรักษาศีล อย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งมีค่าความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันในระดับปานกลาง กล่าวคือ เมื่อพฤติกรรมการทำบุญด้วยการรักษาศีลเพิ่มขึ้น จะทำให้แนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญด้วยการรักษาศีลเพิ่มขึ้นด้วย

การทำบุญด้วยการเจริญภาวนา

พฤติกรรมการทำบุญด้วยการเจริญภาวนา มีความสัมพันธ์กับแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญด้วยการเจริญภาวนา อย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งมีค่าความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันในระดับปานกลาง กล่าวคือ เมื่อพฤติกรรมการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาเพิ่มขึ้น จะทำให้แนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาเพิ่มขึ้นด้วย

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสุทธิ คงสมบูรณ์. (2549 : 93) ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยด้านสังคม & วัฒนธรรมกับพฤติกรรมการทำบุญของชาวพุทธในเขตเทศบาล ตำบลหนองแค อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี พบว่าพฤติกรรมการทำบุญของชาวพุทธ

ประกอบด้วยพฤติกรรม 3 ด้าน ได้แก่ การให้ทาน การรักษาศีล และการฝึกภาวนา โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งอาจเป็นเพราะความเจริญที่เกิดจากการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคมที่ก่อให้เกิดการแข่งขันกันเพื่อมุ่งมั่นที่จะมีฐานะ ชื่อเสียง เพื่อความมั่นคงของชีวิต ทำให้ชาวพุทธบางคนละเลยการนำเอาหลักคำสอนทางศาสนามาใช้เป็นหลักปฏิบัติในชีวิตประจำวัน และอีกประการหนึ่งอาจเป็นเพราะชาวพุทธที่มีอายุน้อยยังเป็นเยาวชนอยู่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องบุญกุศล ทำให้พฤติกรรมการทำบุญอยู่ในระดับปานกลาง

สมมติฐานข้อ 3 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา แตกต่างกันมีแนวโน้ม

พฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนครแตกต่างกัน

พุทธศาสนิกชนที่มีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ต่างกัน มีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญด้านการทำบุญด้วยการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

การวิจัยครั้งนี้ได้ตั้งสมมติฐานว่าความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา แตกต่างกันมีแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนครแตกต่างกัน แต่อาจเนื่องจากว่าการทำบุญเป็นกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาที่คนไทยนับถือปฏิบัติกันมาอย่างช้านานไม่ได้ทำเพราะการมีความรู้แต่ทำเพราะความเชื่อ ความคาดหวัง หรือประเพณีที่ถือปฏิบัติต่อ ๆ กันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พละ เชาวรัตน์และอนุกุล คลังบุญครอง. (2531 :44-46) ศึกษาทัศนคติของชาวชนบทอีสานต่อการทำบุญ พบว่า เพศชายอายุระหว่าง 29- 74 ปี เพศหญิงอายุระหว่าง 28- 85 ปี มีทัศนคติต่อการทำบุญแตกต่างกันเล็กน้อยกล่าวคือ เพศหญิงทำบุญเพราะคาดหวังทางด้านเศรษฐกิจและสังคม เช่น ต้องการความร่ำรวย มีหน้ามีตาในสังคม ส่วนเพศชายคาดหวังทางด้านจิตใจ เช่น ความสุขทางใจ เมื่อดูโดยรวมแล้วพบว่าทั้งเพศชายและเพศหญิงทำบุญเพื่อให้ได้รับผลตอบแทนทั้งชาตินี้และชาติหน้า เพื่อประโยชน์ของตนเองและบุคคลอื่นที่ตนมีความใกล้ชิด และสอดคล้องกับบทความของ ชีโรจน์ เกิดแก้ว.(2547 : 70-71) เรื่องบุญคือปัจจัยพื้นฐานของชีวิต:บทวิเคราะห์จากปัญหาในสังคมไทย กล่าวว่า ค่านิยมเรื่องบุญกลายมาเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของชาวพุทธ เช่น การตักบาตร การรักษาศีล ถวายสังฆทาน การฟังธรรม การสร้างสิ่งต่าง ๆ ถวายวัด จัดเป็นค่านิยมทางศาสนาที่ให้ผลดีต่อชีวิตในหลาย ๆ ด้าน ส่งผลให้เกิดธรรมเนียมการอธิษฐานก่อนหรือหลังทำบุญและได้ถูกถ่ายทอดสืบต่อกันมาจนกลายเป็นการทำตามกันที่เรียกว่า ทำตามประเพณีบางครั้งพฤติกรรมทางศาสนาดังกล่าวอาจทำไปโดยปราศจากความรู้ความเข้าใจถึงความหมาย และวัตถุประสงค์ เป้าหมายที่แท้จริง

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

จากผลการศึกษาเรื่องพฤติกรรมและแนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1.กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ควรจัดทัศนศึกษาส่งเสริมให้นักเรียน/นักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนามากขึ้น โดยควรเสริมเข้าไปในหลักสูตรหรือวิชาพระพุทธศาสนาเพื่อให้นักเรียนการสอนไม่น่าเบื่อ และเป็นวิธีที่จะจูงใจให้นักเรียนรู้สึกดีกับการเข้าวัด เนื่องจากผลการวิจัย พบว่ากลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ ต่ำกว่า 20 ปี จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีอาชีพ นักเรียนนักศึกษา มีรายได้ ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท มีสถานภาพโสด

2.กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรมควรอธิบายถึงการบริจาคที่แท้จริงว่าไม่จำเป็นต้องให้ในจำนวนมากให้ตามสมควรที่เราพอจะให้ได้ก็เพียงพอแล้ว จะทำให้น้อยากบริจาคมากขึ้น เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าระดับพฤติกรรมการทำบุญด้วยการให้ทาน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับ น้อย คือการทำบุญด้วยการบริจาคทรัพย์/สิ่งของตำรา เรียน หรือสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาส

กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ควรวางแผนทางสนับสนุนให้คนใช้เวลาวันหยุดในการมาท่องเที่ยว/ทำกิจกรรมในวัดเพื่อส่งเสริมการทำบุญให้มากขึ้น เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าในส่วนการทำบุญด้วยการถวายภัตตาหาร กรวดน้ำ ถวายสังฆทาน บริจาคทรัพย์ทำนุบำรุงศาสนา ยังอยู่ในระดับปานกลาง และผลการวิจัยยังพบอีกว่าคนส่วนใหญ่มีการทำบุญด้วยการให้เงินหรือสิ่งของเพื่อเลี้ยงดูบิดามารดาอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นสิ่งที่ดีอยู่แล้ว อาจเนื่องจากว่าคนไทยมีการสั่งสอนกันต่อๆมาในเรื่องความกตัญญู ซึ่งถือเป็นสิ่งที่ดีงามในสังคม

3.จากผลการวิจัยพบว่าระดับพฤติกรรมการทำบุญด้วยการรักษาศีล ประกอบด้วย การไม่โกหก ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ดื่มเหล้า ปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม ไม่ลักขโมย ไม่ชมเชยรังแกผู้อื่น ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุดและมากซึ่งเป็นสิ่งที่ดีอยู่แล้วที่พุทธศาสนิกชนทุกคนควรจะยึดถือปฏิบัติสืบไป

4.กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ควรจัดอบรมให้คนรุ่นใหม่ให้เข้าใจการเจริญภาวนาที่แท้จริงว่าจะช่วยให้การเรียนและการทำงานดีขึ้น ช่วยแก้ปัญหาชีวิตได้ เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าระดับพฤติกรรมการทำบุญด้วยการเจริญภาวนา ยังอยู่ในระดับน้อย คือการนั่งวิปัสสนากรรมฐานและการเดินจงกรม อาจเนื่องมาจากว่าคนที่ยังมีอายุน้อย คิดว่าเป็นการปฏิบัติของคนที่ย่างมากแล้วแต่ที่จริงแล้วการนั่งวิปัสสนาและการเดินจงกรมเป็นการฝึกสมาธิที่ดีมาก ทำให้ผู้ปฏิบัติมีสติในการดำเนินชีวิต มีสติในการเรียนและการทำงาน ส่วนการนั่งสมาธิและการฟังธรรมเทศนามีการปฏิบัติในระดับปานกลาง และการทำบุญด้วยการด้วยการสวดมนต์ ไหว้พระ มีการปฏิบัติในระดับมากถือเป็นสิ่งที่ดีที่ควรจะสอนคนรุ่นใหม่ให้ปฏิบัติสืบต่อกันไป

5. เนื่องจากเมืองไทยเป็นเมืองพุทธ คนไทยนับถือศาสนาพุทธตั้งแต่เกิดและเรียนวิชาพระพุทธศาสนาตั้งแต่เด็ก จึงทำให้พุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่มีความรู้ ความเข้าใจในพระพุทธศาสนา

เห็นได้จากผลการวิจัยด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา พุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในระดับมาก ดังนั้น กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรมจึงควรที่จะนำแนวทางพระพุทธศาสนาเข้าไปสอดแทรกในแผนการเรียนการสอน

6. กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ควรส่งเสริมและสนับสนุนทั้งเพศชาย หญิง ให้สนใจและเห็นความสำคัญของการทำบุญมากขึ้น เพศหญิงควรชวนฝ่ายชายให้เข้ามาร่วมทำบุญ เนื่องจากว่าการทำบุญนั้น ใครทำ ใครก็ได้ ไม่สามารถทำแทนกันได้ ต้องทำด้วยตนเองยิ่งทำมากก็ยิ่งเป็นผลดีกับตัวเองมากขึ้นเท่านั้น เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าเพศที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนครด้านการทำบุญด้วยการ ให้ทาน รักษาศีลโดยเพศหญิงมีแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญมากกว่าเพศชาย

7. กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ควรอบรมเด็กรุ่นใหม่ให้เข้าใจเรื่องการทำบุญมากขึ้นและให้เข้าใจใหม่ว่าการทำบุญไม่ใช่ว่าคนอายุมาก ๆ เท่านั้นที่จะเข้าวัด ทำบุญ แต่พุทธศาสนิกชนทุกคนสามารถปฏิบัติได้เท่าเทียมกันและยิ่งปฏิบัติมากยิ่งเป็นผลดีกับตัวเอง เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าอายุที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนครด้านการทำบุญด้วยการ ให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา

8. กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรมควรให้ความรู้เรื่องการเจริญภาวนามากขึ้นโดยควรอบรมพุทธศาสนิกชนทุกคนไม่ว่าจะมีอาชีพ มีรายได้ หรือสถานภาพ ได้อย่างเท่าเทียมกันเพื่อให้พุทธศาสนิกชนทุกคนมีความเข้าใจในการเจริญภาวนาที่แท้จริงเพราะการเจริญภาวนาถือเป็นการฝึกอบรมจิตใจ ของตนให้สะอาดบริสุทธิ์ เพื่อให้มีปัญญาเกิดความสมบูรณ์พร้อมใช้งานเป็นการทำบุญที่ดีที่สุด พระไตรปิฎก ภาษาไทย เล่มที่ 25. (2539) เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าอาชีพ รายได้ สถานภาพที่แตกต่างกันมีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนครด้านการทำบุญด้วยการเจริญภาวนา โดยนักเรียนนักศึกษา มีแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญน้อยกว่าผู้ที่ประกอบธุรกิจส่วนตัว/ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ/อื่น ๆ ผู้ที่มีรายได้ต่ำหรือเท่ากับ 10,000 บาท มีแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญน้อยกว่า ผู้มีรายได้ 20,001-30,000 บาท ผู้ที่มีสถานภาพโสด / หม้าย/หย่าร้าง/แยกกันอยู่มีแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญน้อยกว่าผู้ที่สมรสและอยู่ด้วยกัน

9. กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ควรสนับสนุนให้คนมีพฤติกรรมกรรมการทำบุญมากขึ้นโดยอาจจะมีการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาต่าง ๆ หรือในวันหยุดพิเศษก็จัดให้มีกิจกรรมการทำบุญตักบาตรในตอนเช้า เพื่อเปิดโอกาสให้พุทธศาสนิกชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น เพราะในวันหยุดคนส่วนมากก็จะหากิจกรรมทำถ้าเราสามารถจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาและทำให้คนได้รับทราบถึงกิจกรรมเหล่านั้น คนก็จะหันมาเข้าร่วมมากขึ้นเพราะการทำบุญเป็นสิ่งที่ดีอยู่แล้วและพุทธศาสนิกชนทุกคนก็รับรู้ถึงผลของการทำบุญ ว่าจะทำให้มีความสุขและส่งผลดีต่อผู้ปฏิบัติ ยิ่งเราสามารถส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนได้เข้ามามีส่วนร่วมมากเท่าไรในอนาคตคนก็จะมีความโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญมากขึ้นตามลำดับ เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าพฤติกรรมกรรมการทำบุญ ประกอบด้วย การให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา มีความสัมพันธ์กับแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. เนื่องจากงานวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพุทธศาสนิกชนในเขตพระนครเท่านั้น ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไป ควรศึกษาให้มีความครอบคลุมพื้นที่ให้กว้างมากขึ้นเพื่อจะได้ผลการศึกษาที่มีความถูกต้องมากขึ้น
2. ควรมีการทำการศึกษาในเชิงคุณภาพ เพื่อทราบถึงความรู้สึกในการที่ได้ทำบุญและเทศกาลหรือโอกาสที่อยากทำบุญ
3. ควรมีการศึกษารูปแบบอื่นประกอบด้วย เช่นการสังเกต การสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดและแม่นยำมากขึ้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมศาสนา. (2525). พระไตรปิฎกฉบับหลวง. เล่มที่ 1-45 .กรุงเทพฯ
- กัลยา วาณิชย์บัญชา.(2544). การวิเคราะห์สถิติ สถิติสำหรับการบริหารและวิจัย. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2545). การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- กานดา พูนลาภทวี. (2531). สถิติเพื่อการจัดการ.กรุงเทพฯ:ฟิสกส์เวนเตอร์การพิมพ์.
- กীরติ บุญเจือ.(2525). วิธีการศึกษาทั่วไปแบบบูรณาการสมบูรณเริ่มต้นมนุษย์รู้ได้อย่างไร. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ขณาลักษณ์ ตฤณวร. (2547). ความรู้ความเข้าใจของประชาชนกรุงเทพมหานครเกี่ยวกับผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา.วิทยานิพนธ์ . มหาวิทยาลัยรามคำแหง.ถ่ายเอกสาร.
- คุณ โทจันทร์. (2545) . พระพุทธศาสนากับสังคมและวัฒนธรรมไทย. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์
- ครูพเยาว์. (2550). รอบรู้โรงเรียน. บทความ.
- จันทร์เพ็ญ บึงไกรวุฒิ. (2546). พฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์พลาสติกประเภทเครื่องใช้ในบ้านและครัวเรือนของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ . มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จิตรา วสุวานิช. (2528). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เชาวน์ฤทธิ์ เรื่องปราชญ์. (2549). ความเชื่อและประเพณีในการทำบุญของชาวมุสลิมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.วิทยานิพนธ์ .มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.ถ่ายเอกสาร.
- ชวาล แพร่ตกุล. (2526). เทคนิคการวัดผล .กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- เชาวน์ ฅศีลวันต์และคณะ. (2530). ศาสนาและจริยธรรมในสังคมไทยรวมปาบกถา. กรุงเทพฯ.
- ชิบ จิตนิยม. (2534). ความแตกต่างในเรื่องของความรู้ ความคิด ความเชื่อ ทศนคติ ซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสื่อสารของคน .กรุงเทพฯ.
- ซ้ำเรือง วุฒิจันทร์และคณะ. (2526). ศาสนพิธี คู่มือทำบุญบำเพ็ญกุศลสำหรับพุทธศาสนิกชน. กรุงเทพฯ.
- เชาวน์ ฅศีลวันต์และคณะ. (2530). ศาสนาและจริยธรรมในสังคมไทย. บทความ.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2544). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย .พิมพ์ครั้งที่ 8 .กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เทพนรมิตการพิมพ์.
- ณัฐภัทร ตุ่มภู. (2551). บทความน่าตกใจ คนไทยห่างพระพุทธศาสนา. www.thaihealth.or.th.

- เดชา อยู่ระหว่าง. (2547). การศึกษาความเชื่อต่อการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขต
อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์. ถ่ายเอกสาร.
- ธนิษฐ์ เกษมไชยานันท์. (2544). ตัวแปรทางด้านประชากรศาสตร์. กรุงเทพฯ.
- ธรรมปิฎก, พระป.อ.ปยุตโต. (2541). พุทธธรรม. กรุงเทพฯ
- _____. (2543). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพฯ
- ธีรโชติ เกิดแก้ว. (2547). บุญคือปัจจัยพื้นฐานของชีวิต: บทวิเคราะห์ปัญหาในสังคมไทย.
เทพเวที, พระประยุทธ์ ปยุตโต. (2535). พจนานุกรมพุทธศาสตร์. กรุงเทพฯ.
- บุญหนา จิมาโนง. (2545). พฤติกรรมการทำบุญของชาวพุทธในเขตอำเภอเมือง จังหวัด
ขอนแก่น. วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- บุษบา หล่อเงิน. (2537). พฤติกรรมจริยธรรมและแนวโน้มพฤติกรรมทางสังคมของ
นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์.
มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- ประเวส วะสี. (2544). พระพุทธศาสนากับจิตวิญญาณสังคมไทย. ประเด็นวิจัยศาสนาและ
วัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ปิยนารถ ศิริพูนสวัสดิ์. (2548). เรียบเรียงเนื้อหาจากบทวิทยุกระจายเสียง
- ประมะ สตะเวทิน. (2533). การสื่อสารมวลชน กระบวนการและทฤษฎี. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ. (2538). ทศนคติ. การวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย.
กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ประณีต ก้องสมุทร. (2545). ทานที่มีผลมาก มีอานิสงส์มาก.
บทความ. [http: //www.84000.org/tipitaka](http://www.84000.org/tipitaka)
- พระมหาภาสกร คุณตตโร. ดอกจันทร์. (2549). การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องบุญใน
พระพุทธศาสนา : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระมหาเอกราชรินทร์ เอกนโร. (วงษ์จันทร์, 2536). การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องบุญในพุทธ
ปรัชญาเถรวาทและปรัชญานิคมโรมันคาทอลิก. หลักสูตรปรัชญาพุทธ
ศาสตร์มหาบัณฑิตสาขาปรัชญา. วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- พระธรรมกิตติวงศ์. ทองดี สุรเดโช. (2546). พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุด
คำวัด 2. กรุงเทพฯ.
- พระธรรมกิตติวงศ์. ทองดี สุรเดโช. (2548). พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุด คำวัด.
กรุงเทพฯ.
- พระราชวรมนี, ปยุตโต. (2527). ชาวพุทธกับชะตากรรมของสังคม. กรุงเทพฯ : สมาคมศิษย์เก่า .
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- พระราชวรมนี. (โชดก ป.ธ.9.2530). บุญจัดสรร. กรุงเทพฯ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พ.ต.อ. ประยูร ดาฐานพงศ์. (2546). ทำบุญอย่างไรจึงจะได้บุญ. พิมพ์ครั้งที่1. กรุงเทพฯ.

- พระชาย วรธมโม.(2544) . ฉลาดทำบุญรวมเรื่องน่ารู้คู่มือการทำบุญให้ถูกวิธี . พิมพ์ครั้งที่ 1.
กรุงเทพฯ : เม็ดทราย.
- พระไพศาล วิสาโล. (2548). วิธีทำบุญของชาวพุทธ. เรียบเรียงเนื้อหาจากบทวิทยุกระจายเสียง.
พระมหาสุทธิ คงสมบูรณ์. (2549). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรมกับ
พฤติกรรมกรรมการทำบุญของชาวพุทธ ในเขตเทศบาลตำบลหนองแค อำเภอหนองแค
จังหวัดสระบุรี. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 25. (2539). ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย : พิมพ์ที่โรงพิมพ์
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 12. (2532). ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย : พิมพ์ที่โรงพิมพ์
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- พระธรรมโกศาจารย์ พุทธทาสภิกขุ. (2533). ทาน ศีล ภาวนา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุภาพใจ.
- พรทิพย์ วรกิจโกคาทร. (2529). การเลือกสื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ไพศาล หวังพานิช. (2526). การวัดผลการศึกษา .กรุงเทพฯ : ดันอ้อ แกรมมี.
- พิน ดอกบัว. (2547). มหัตถรรยของบุญ.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
- มหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2537). พระสูตรและอรรถกถา,แปล. กรุงเทพฯ.
เมธีธรรมาภรณ์, (พระประยูร ธรรมจิตโต). (2535). พุทธศาสนากับปรัชญา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ.
ราชบัณฑิตยสถาน. (2539). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน .กรุงเทพฯ : บริษัท อักษรเจริญ
ทัศน์
- ลัดดาวัล หวังพานิช. (2528). สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์
กรุงเทพฯ : สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา .มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร.วิทยานิพนธ์.ถ่ายเอกสาร.
- วาสนา นามวงศ์. (2548). พฤติกรรมการทำบุญที่วัดป่าของพุทธศาสนิกชนในภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือ .มหาวิทยาลัยขอนแก่น.วิทยานิพนธ์.ถ่ายเอกสาร.
- วิไลพร ทองสุข. ลานพระพุทธรศาสนา. www.larnbuddhism.com.
- วิกิพีเดีย. สารานุกรมเสรี.<http://th.wikipedia.org>.
- สิทธิฤทธิ์ ชื่นฤทธิ์. (2550). ความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมการใช้บริการที่มีผลต่อ
แนวโน้มพฤติกรรมการใช้บริการระบบ GPRS ในโครงข่ายบริษัท ทรู คอร์
ปอเรชั่น จำกัด(มหาชน) . มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.วิทยานิพนธ์.ถ่ายเอกสาร.
- สุทธิลักษณ์ อำพันวงศ์. (2543). หัวใจพระพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2539). พระไตรปิฎก ฉบับประชาชน .กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหามกุฏราช
วิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์
- สุภาพรรณ ณ บางช้างและไหม รัตนวรารักษ์. (2526). การประยุกต์หลักพุทธธรรมมาใช้ใน
การพัฒนาชนบท.จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- สุรพล พะยอมแย้ม. (2545). *จิตวิทยาอุตสาหกรรม*. กรุงเทพฯ. โครงการส่งเสริมการผลิตตำราและเอกสารการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุนันท์ ศลโกสม. (2524). *การประเมินผลการศึกษา*. กรุงเทพฯ : สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุภาวค์ จันทวานิชและคณะ. (2534). *การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและปัญหาจริยธรรม*. สำนักงานบริการวิชาการ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สิทธิศักดิ์ อีสรางกูร ณ อยุธยา. (2004). *บทความประวัติพระพุทธศาสนา : มหามงกุฎราชวิทยาลัย*.
- สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก. (2550). *วิธีสร้างบุญบารมี*. พิมพ์ครั้งที่ 8-12. กรุงเทพฯ : พิมพ์สวย
- สงวน สุทธิเลิศอรุณและคณะ. (2524). *จิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพฯ : ชัยศิริการพิมพ์.
- สมโภช เอี่ยมสุภามิต. (2526). *การปรับปรุงพฤติกรรม*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- อานุกาฬ ศรีประเสริฐ. (2550). *ความรู้ความเข้าใจ ทักษะคิดและแนวโน้มพฤติกรรมที่มีผลต่อผลิตภัณฑ์เสื้อซิลเวอร์นาโนของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.วิทยานิพนธ์.ถ่ายเอกสาร*.
- เอกสิทธิ์ ฤทธิ์ภิญโญ. (2550). *ทักษะคิดและความรู้ความเข้าใจของพนักงานที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้งานซอฟต์แวร์ระบบบริหารจัดการ*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.วิทยานิพนธ์.ถ่ายเอกสาร.
- อนุกุล คลังบุญครองและพละ เชาวรัตน์. (2531). *ทัศนคติของชาวชนบทอีสานต่อการทำบุญ*. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.วิทยานิพนธ์.ถ่ายเอกสาร.
- อาจารย์เสถียร โพธิ์นันทะ. (2552). *ประวัติพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ : บรรณาการ
- อนันต์ ศรีโสภา. (2542). *การวัดผลการศึกษา*. กรุงเทพฯ.
- Bloom, Thomas B. (1956). *handbook on Formative and Evalatorf of student Learning*. new York : McGraw-Hill Book Company.
- Benjamin B Wolman. (1973). *Dictionary of Behavioral Science*. New York : Mc.milland.
- Good, Carter. v. (1973). *Dictionary of Education*, New York: McGraw-Hill Book Company.
- Hartung, Joachim. (2001). *Testing for Homageneity in Combining of two-armed trials with normally distributed responses*. The Indian Journal of Statistics. sankhya. Volume 63 : 293-310
- World population 2002, *Population Division*, United Nations. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ภาคผนวก ก แบบสอบถาม

--	--	--

แบบสอบถาม

**พฤติกรรมและแนวโน้มพฤติกรรม
การทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร**

แบบสอบถามนี้ได้จัดพิมพ์ขึ้นเพื่อศึกษา แนวโน้มพฤติกรรมการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพระนคร ของนักศึกษาปริญญาโทมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งข้อมูลที่ได้จะไม่มีการเปิดเผยรายละเอียดของผู้ตอบแบบสอบถามแต่อย่างใด หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความกรุณาจากท่าน.

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านหรือเติมคำในช่องว่าง

1. เพศ

- () ชาย () หญิง

2. อายุ

- () ต่ำกว่า 20 ปี () 20 - 29 ปี
() 30 - 39 ปี () 40 - 49 ปี () 50 ปีขึ้นไป

3. ระดับการศึกษา

- () ต่ำกว่าปริญญาตรี () ปริญญาตรี () สูงกว่าปริญญาตรี

4. อาชีพ

- () นักเรียน / นักศึกษา () ประกอบธุรกิจส่วนตัว
() ข้าราชการ / รัฐวิสาหกิจ () พนักงานบริษัทเอกชน
() อื่นๆ(โปรดระบุ).....

5. รายได้ต่อเดือน

- () ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท () 10,001 – 20,000 บาท
() 20,001-30,000 บาท () 30,001 – 40,000 บาท
() 40,001 บาทขึ้นไป

6. สถานภาพ

- () โสด () สมรส/อยู่ด้วยกัน
() หม้าย/หย่าร้าง/แยกกันอยู่

ส่วนที่ 3 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา

คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย ลงในช่องที่ตรงกับความคิดของท่าน

8. ท่านคิดว่าข้อความต่อไปนี้ใช่หรือไม่ใช่

ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่
1.การทำบุญ คือการทำความดี		
2.หัวใจของพระพุทธศาสนา คือ การทำความดี ละเว้นความชั่ว ทำจิตใจให้บริสุทธิ์		
3.เบญจธรรม ควรใช้คู่กับ เบญจกัลยาณธรรม		
4.สัตบุรุษ คือ ธรรมของผู้ที่ประพฤติไม่ดี		
5.อริยสัจ 4 คือ ธรรมที่นำเสนอเป็นระบบปฏิบัติการให้มนุษย์บริหารประโยชน์จากความจริงของธรรมชาติ		
6.มัชฌิมาปฏิปทา คือทางสายกลางที่นับเป็นประมวลหลักความประพฤติปฏิบัติในพระพุทธศาสนา		
7. ทุภะ และสมุทัย คือ เหตุแห่งทุกข์		
8. นิโรธ คือ ความดับทุกข์		
9.กายกรรม 3 ประกอบด้วย ความไม่โลภ ความไม่ปองร้าย ความไม่ผิดในกาม		
10.พระรัตนตรัย ประกอบด้วย พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์		
11.ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา		
12.อทินนาทานา คือ เว้นจากการฆ่าสัตว์		
13.พระไตรปิฎก ประกอบด้วย พระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก พระอภิธรรมปิฎก		
14.ไตรลักษณ์ ประกอบด้วย อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา		
15.โอวาทปาติโมกข์ เป็นหลักธรรมสำหรับนำไปปฏิบัติให้เกิดผลดีในชีวิต		
16.สัมมาทิฐิ เป็นธรรมที่เป็นบ่อเกิดแห่งบุญกุศล ความงาม ความดีทั้งปวง		
17.มรรค คือ หนทางที่จะนำไปสู่ความทุกข์		
18. พระธรรม คือหลักธรรมที่พระพุทธเจ้ากำหนดขึ้น		
19.ไตรทวาร คือ ทางเข้าแห่งกรรม มี 3 ช่องทาง คือ ทางกาย วาจา ใจ		
20.พรหมวิหาร 4 ประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา		
21. จาตุรงคสันนิบาต เกิดขึ้นในวันวิสาขบูชา		
22.การตักบาตรเทโวกระทำในวันเข้าพรรษา		
23.การเจริญภาวนาเพื่อขจัดกิเลส ทำให้หลุดพ้นจากทุกข์ จัดเป็นบุญขั้นสูงสุด		
24. วันพระหรือวันธรรมสวนะใน 1 เดือนจะมี 3 วัน		

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ-สกุล	นางสาวทศวลัย เสถียรทิพวรรณ
วัน/เดือน/ปีเกิด	6 กุมภาพันธ์ 2525
สถานที่เกิด	กรุงเทพ
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	27/3 หมู่ 13 แขวงศาลาธรรมสพน์ เขต ทวีวัฒนา กรุงเทพ 10170
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2538	มัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สตรีวิทยา 3
พ.ศ. 2546	ปริญญาตรี บัญชี สาขา ต้นทุน จากมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
พ.ศ. 2553	บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการ จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ